cijena 10d

broj 27

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

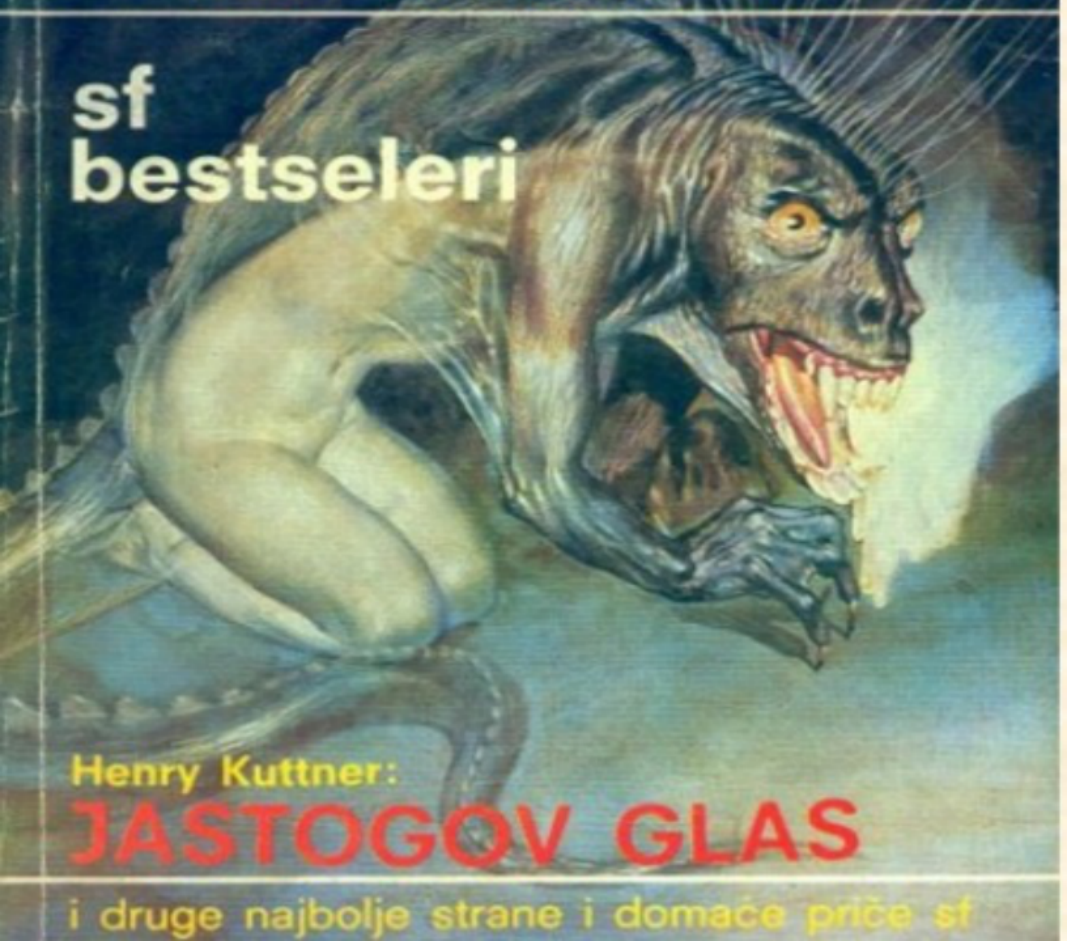

sf bestseleri

Henry Kuttner:

JASTOGOV GLAS

i druge najbolje strane i domaće priče sf

Sirius 027

SADRŽAJ

Henry Kuttner
JASTOGOV GLAS

Iskra Mikačić
DO KADA?

Robert A. Heinlein
... I SAZIDAO JE ZBRKANU KUĆU

Oliver Janković
RAZGOVOR S LUCIJOM

Robert Sheckley
ČOVJEK MINIMALNIH MOGUĆNOSTI

Mack Reynolds
U SAMOM NEPRIJATELJU

Miklos Ronaszegi
ČETIRI VRČA PIVA

Vaclav Kajdoš
ISTINA O FAUSTU

Safet Turalić
ODGOVOR

RIJEČ UREDNIKA

Kako ste proveli ljeto, dragi čitatelju? Nadam se bolje od onog nesretnika kojeg je (u prošlom SIRIUSU) Clarke poslao na »ljetovanje« na Ikarus. Uostalom, vas nije napisao Clarke i ne može vas nikamo ni poslati. Nije ni mene sunce previše oprljilo: lijepo sam čituckao sf i pripremao ovaj broj. I evo što sam odabrao vjerujući da ću vam pogoditi želje:

JASTOGOV GLAS, priču luđu čak i od naslovne stranice ovoga SIRIUSA. Ludu, dakle, ali lijepu, pravu sf-ovsku i — Kuttnerovu...

DO KADA? od Iskre Mikačić, autorice koja je doslovno jedan dan zakasnila da bude četvrta uz prve tri suradnice SIRIUSA i kao takva predstavljena u onoj velikoj reportaži koja vam zacijelo nije promakla u »Startu«. Pokušat ću zato nadopuniti »Start« tako da steknete predodžbu i o njoj (od njih četiri jedino sam Iskru osobno upoznao): vitka, crvenokosa, djeluje nježno — tako da me nije morala mnogo uvjeravati kako ono što u priči DO KADA? piše o konjima nije prepričala iz nekoga vesterna nego sve to zna iz vlastita iskustva s tim lijepim četvoronoŠcima: odmah sam joj povjerovao. A vi, dragi čitatelju?

I SAZIDAO JE ZBRKANU KUĆU — Robert Heinlein. U priči se posve očito odao da je završio studij tehnologije i strojarstva (u Annapolisu, op. ja). Napisavši tu priču, a prije svih Gagarina, posvetio se upozoravanju čovječanstva na važnost letova u svemir... A sad nešto što će vas zainteresirati tek pošto pročitate Bobovu priču: za sebe i svoju (svi kažu: čarobnu) ženu Ginny sagradio je u Colorado Springsu hipermodernu kuću opremljenu dostignućima koja graniče s fantastikom.

RAZGOVOR S LUCIJOM je opet domaća priča, za moj ukus jedna od najpoetičnijih dosad objavljenih u SIRIUSU. Na vama je da kažete »a-ha« ili »c-c«, a na autoru priče Oliveru Jankoviću da čeka mišljenje koje će se napokon iskristalizirati.

ČOVJEK MINIMALNIH MOGUĆNOSTI od Roberta Sheckleyja... no zar da samo prepričavam sadržaje priča i hvalim im autore? Hajte, dragi čitatelju, radite i vi nešto. Doduše, vi plaćate SIRIUS deset dinara (dogodine možda i petnaest; čitali ste valjda kako nam prijete poskupljenjem papira?) i smatrate da ne treba još i da radite na SIRIUSU. Ipak, ako vas ja zamolim, tada ćete, vjerujem, zasukati rukave, pljunuti u pero i napisati mi pismo o tome što mislite — ne o Bobovoj šarmantnoj ženi i Iskrinoj plamenoj kosi, nego o sadržaju ovoga (i prošlih 26) SIRlUSA.

Kad već o tome razgovaramo, moram vam reći da me uopće nije začudilo, dragi čitatelju, to što vam se dosad najviše svidjela priča PLAĆAM, DAKLE POSTOJIM. Znam da to nije bilo samo zbog onih (izvanredno opisanih!) erotskih prizora, nego i zbog posebno dobro procijenjenog sociološkog stanja koje može zaprijetiti čovječanstvu već sutra, »UNIVERZALNI JEZIK i UPOTPUNJENJE su mi također najbolje priče dosad objavljene...« pišete mi. I molite me da SIRIUS objavi priče SUSRET S MEDUZOM od Clarkea i Hamiltonov MRTVI PLANET. A znate li vi, dragi čitatelji, da za svaku priču moram najprije tražiti »copy-right«, pravo objavljivanja, od autora ili njegova zastupnika? I da procedura oko toga ponekad traje mjesecima — i

završi bez uspjeha? No, dobro, pokušat ću da nešto učinim, iako mi je, moram priznati, ovog ljeta bilo i previše tih susreta s meduzama, onim rđasto-smeđim, našim, jadranskim...

VICEVI. Ne, nije ml na kraj pameti da pravim viceve na račun DOMAĆIH pisaca sf-a i suradnika SIRlUSA. No kad je riječ o vašoj želji da čitate priče G. Zwerenza, morat ću još jednom dobro promisliti... i možda smisliti kakav vic na neku njegovu priču.

OSAMNAEST GODINA (ni uz najtragičnija proživljena razočaranja) nije dob u kojem bi bilo prerano početi pisati ozbiljan sf. Pogotovu ako u nj pretočite svoje osjećaje, ljubav, težnje, znanja, iskustva. Nipošto nemajte šuštati! Čekam priču!

Priča koja vam je objavljena u SIRIUSU za vas je, znam, ohrabrenje, no mnogo novonapisanih priča su zadovoljstvo. Važno je dakle da i dalje pišete. A čim recenzije budu gotove, u dva-tri mjeseca, znat ćete i SIRIUSOVO mišljenje o svemu novome što ste napisali.

Imate, smatram, posve pravo kad tvrdite da uz Herberta i Asimova... ne pristaju neke domaće »početničke« priče... No nisu li i Herbert i Asimov morali jednom početi, uz, recimo, Vernea i Wellsa? I što danas mislimo o — Verneu i Wellsu?

NASLOVNE STRANICE SIRIUSA: autor im živi i riše u Barceloni i zove se V. Segrelles, a pravo na objavljivanje njegovih crteža osigurala je SIRIUSU Vjesnikova press-agencija VPA.

Ponavljam (bez želje da mi se »zbog toga podigne spomenik«, kako ste napisali): nema loših žanrova, ima samo loših priča. I dodajem: a njih — barem na tome nastojim — nećemo čitati u SIR1USU.

PREVODILAČKE USLUGE su dobrodošle svakom listu, pa i našem. Međutim, »savršeno znanje tog-i-tog jezika« nije zalog i za »savršene prevodilačke usluge« (ja to zovem: suradnja). Bitno je i znanje jezika NA KOJI prevodite, to nikad ne smetnite s uma, dragi čitatelju-prevodioče! TO mora biti savršeno želite li biti dobar suradnik-prevoditelj. Ne samo u SIRIUSU...

Kupili ste neispravno uvezan primjerak? Ne, nije riječ ni o podvali ni o prijevari. U masovnoj proizvodnji uvijek ima i poneki primjerak škarta. Reklamirajte, bit ćete obeštećeni! Drugim riječima: kupite li (ili dobijete u pretplati) neispravan primjerak, dobit ćete u zamjenu za nj ispravan!

IVANKOVO nadam se neće ubuduće biti zanemareno u raspodjeli SIRIUSA. A ako u vašem mjestu, dragi čitatelju, »šepa« prodaja ili doprema lista, razumije se da ćete mi to odmah javiti kako bih »poduzeo odgovarajuće mjere«, kako se to lijepo kaže.

Drapa (ne zamjerite na toj intimnosti!), ne tjerajte me da ekonomski upropastim SIRIUS! Znate li koliko stoje autorska prava za svaku priču Stanislawa Lema? I to ne u zlotima nego u dolarima? Uostalom, jeste li ikad u nekom škotskom listu našli Lemovu priču?

Ipak. prije ćemo u našem listu čitati opet Lema nego što će Škoti čitati, recimo, mene...

Pa da, sad tek vidim da je red na meni: šaputanje (bez jastuka) o idućem broju. Samo ukratko: PRVI SUSRETI. Nas i Njih. Tko smo Mi znaju svi, tko su Oni znaju čitatelji S1RIUSA. A tko je smislio tu temu... nije da se hvalim, ali nisam ja nego Damon Knight. I sve što ćete čitati u 28. SIRIUSU prikupio je on a ne ja. Ja sam samo rekao: MOŽE. U vaše ime, dragi čitatelju.

Do Prvog susreta
vaš
BORIVOJ JURKOVIĆ

Jastogov glas

Henry Kuttner

The Voice of the Lobster

Preveo *Krunoslav Poljak*

Namjestivši cigaru pod sigurnim kutom Terence Laoce Macduff približi svoje oprezno oko otvoru u zavjesi i dobro promotri publiku ne bi li otkrio znakove nezadovoljstva.

— Lak posao — progunđa jedva čujno — ili možda nije? Imam neobjašnjiv osjećaj kako mi vlažni miš polako mili gore-dolje po hrptenjači. Šteta što nisam dobio onu djevojku s Male Vege da jamči za mene. No, dobro. Krenimo.

On uspravi svoje okruglo tijelo dok se zavjesa polako dizala.

— Dobra večer svima — rekao je srdačno. — Milo mi je što vidim da se toliko osoba željnih znanja iz svih dijelova Galaksije noćas okupilo na ovom prezelenom svijetu Aldebarana...

Među publikom začuje se prigušena galama pomiješana s pljesnivim zadahom Aldebaranaca i vonjem mnogih drugih rasa i vrsta. Na Aldebaranu Tau bilo je doba Lutrije a čuvena svečanost brojenja sjemenki u prvom zrelom plodu sphyghija, kao i obično, privukla je poklonike sreće iz cijele Galaksije. Došao je čak i jedan Zemljanin s kudravom crvenom kosom i namrgođenim licem koji je sjedio u prvom redu ljutito gledajući Macduffa.

Izbjegavajući s nelagodnošću taj ljutiti pogled, Macduff nastavi nešto brže:

— Aldebaranci, nudim vam svoj svestrani ardioizotopski hormonski eliksir za pomlađivanje, dragocjeno otkriće koje će vam vratiti zlatno blago mladosti za svotu pristupačnu svakome i svakoj...

Nekakav neidentificirani projektil zazuji pokraj Macduffove glave. Njegovo izvježbano uho je razaznalo riječi na desetak različitih interstelarnih jezika i odmah mu bi jasno da ni u jednoj nema odobravanja.

Crvenokosi Zemljanin je urlao.

— Taj tip je lopov! U to nema sumnje!

Macduff automatski izmakne jednom prezrelom plodu i zamišljeno pogleda crvenokosog:

— Ohoh — razmišljao je. — Kako je samo nanjušio da su karte bile označene na crnu svjetlost?

Zatim dramatično digne ruke zahtijevajući tišinu, povuče se korak natrag i udari nogom otponac na zaklopnim vratima u podu. U tren oka ga nestade s vidika. Gledalište strahovito zaurla razočarano i bijesno. Dok je bježao između odloženih kulisa, Macduff je slušao grmljavinu iznad sebe.

— Noćas će teći klorofil — razmišljao je u trku. — U tome i jest nevolja s tim Aldebarancima, oni su još povrće u srcu. Nemaju smisla za etiku, samo tropizme.

Noga mu u trku udari u polupraznu kutiju progesterona, hormona potrebnog potrošačima pernatog ili toplokrvnog soja.

— Sigurno nisu hormoni — vagao je u sebi dok je šutirao kutije u stranu. — Mora da je bio radioizotop. Poslat ću ja toj čikaškoj bandi pismo od kojeg će ih zaboljeti glava. Noćne ptice, naravno. Morao sam posumnjati u kvalitetu njihova proizvoda kad je cijena bila tako niska. Tri mjeseca, uistinu! Eto, nije prošlo ni četrnaest dana otkad sam prodao prvu bočicu i već se stvar amortizirala i na vidiku je bio čisti profit.

Bilo je ozbiljno. Noćas je trebao prvi put staviti profit od svestranog radioizotopskog hormonalnog eliksira za pomlađivanje u vlastiti džep. Aldebaranski funkcionari su bili gramzivi — osobina koja obično nije karakteristična za stvorenja povrtnog porijekla. Kako će namaći novac potreban za odlazak u svemir ako bude morao putovati na brzinu?

— Same nevolje — gunđao je Macduff dok je jurio hodnikom, izletio kroz izlaz i za svaki slučaj srušio toranj praznih sanduka koji su s treskom pali i zablokirali vrata. Iza njega čuli su se bijesni povici.

— Kao u Babilonu — reče dok je kasao. — U tome i jest nezgoda putovanja kroz Galaksiju. Ima previše preosjetljivih vrsta.

Brzo koračajući i krivudajući namjeravanim smjerom i dalje je poluglasno izgovarao nepotrebne opaske jer se Macduff obično kretao u sumaglici jedva čujno izgovorenih komentara upravljenih njemu samom i najčešće pohvalnog karaktera.

Poslije određenog vremena, kad je zaključio da je između njega i pravde siguran razmak, usporio je korak, zastao kod nekakve otrcane zalagaonice i isplatio nekoliko novčića iz svoje bijedne zalihe. Zauzvrat je dobio mali izlizani putni kovčeg u kojem je bilo sve potrebno za žurni odlazak — sve, osim zaista osnovne stvari, Macduff nije imao putnu kartu za svemir.

Da je unaprijed predvidio svu veličinu aldebaranske gramzivosti i pokvarenosti, možda bi sa sobom donio više financijskih sredstava. Ali, on je želio da se njegov dolazak podudari s velikom svečanosti sphyghija i nije bilo vremena. Ipak, bilo je još načina. Kapetan

Masterson sa »Subtera« dugovao mu je uslugu a »Sutter« je trebao krenuti na put rano ujutro.

— Možda bi se — snovao je Macduff jedva se pokrećući — moglo nešto urediti. Da razmislim. Prvo: tu je bila Ao-Ao, djevojka s Male Vege koja bi mu zbog svojih poluhipnotičkiih moći bila odlična zaštita.

— Ako i posudim novac za kartu, time neću riješiti problem broj jedan. A ako uspijem dobiti Ao, morat ću imati posla s njenim čuvarom, a to je problem broj dva.

Problem broj dva bio je Algolijanac Ess Pu (što je samo približno njegovo ime jer se ono ne može izgovoriti). Macduff se potrudio da dozna gdje se Ess Pu nalazi pa je znao da Algolijanac nesumnjivo još igra istu kockarsku igru koju je počeo prije dva dana u sanjalištu UV Lanterna, nedaleko od središta grada. Njegov je protivnik zacijelo još bio gradonačelnik Aldebaranskog Grada.

— Dapače — sjeti se Macduff. — I Ess Pu i Ao imaju karte za »Sutter«. Vrlo dobro. Odgovor je očigledan. Potrebno je samo da se pridružim kockanju, dobijem Ao i obje karte i otresem prašinu ovog zaostalog planeta sa cipela.

Elegantno mašući kovčežićem, žurno je koračao sporednim uličicama svjestan sve jače buke u daljini. Uskoro stiže do sanjališta UV Lanterna, niskog trijema zatvorenog kožnim zavjesama. Na pragu je zastao i ogledao se čudeći se pobuni koja je očigledno izbila u gradu.

Potisnuti osjećaj krivnje i njegovo prirodno divljenje samom sebi bili su uzrok da se počeo pitati nije li on osobno povod tom metežu. Ali, kako je samo jedanput u životu izazvao protiv sebe stanovnike jednog cijelog planeta (pošto im je prodao Zemlju), zaključio je kako je možda negdje izbio požar.

Gurnuo je zavjese u stranu i ušao u UV Lanternu pažljivo se ogledajući ne bi li gdje opazio Agnusa Ramsaya. Ramsay je, kao što je čitatelj već pogodio, bio crvenokosi tip kojeg smo posljednji put čuli kako u kazalištu kleveće Macduffa.

— I, naposljetku, on je sam inzistirao da kupi bocu eliksira — sokolio se Macduff. — Fino, njega nema ovdje. Ali Ess Pu jest. Ako ćemo pravo, imao je dovoljno prilike da mi proda Ao. A sada neka sam snosi posljedice.

Isturivši uska ramena (nitko ne bi mogao tvrditi da Mucduff nije pomalo nalik boci), probijao se kroz mnoštvo prema stražnjem dijelu prostorije gdje se Ess Pu nadvio nad zeleni stol sa svojim suigračem gradonačelnikom.

Čovjek, koji nije prošao svijeta, pomislio bi da se nekakav jastog kocka s jednim od domaćih ljudi-biljaka. Ali, Macduff je bio kozmopolit u doslovnom smislu te riječi. I od prvog susreta s Essom

Puom prije nekoliko tjedana, znao je da u njemu ima dostojnog i strašnog suparnika.

Svi Algolijanci su opasni. Poznati su po svojim svađama, eksplozijama gnjeva i glavačke preokrenutoj skali afektivnih tonova.

— Zaista neobično — razmišljao je Macduff, zamišljeno gledajući Essa Pua. — Dobro im je samo kad nekoga mrze. Osjećaji bola i ugode su obrnuti. Algolijanci drže da su emocije ljutine, mržnje i okrutnosti pozitivne. Zaista žalosno!

Ess Pu zazveči ljuskavim laktom po stolu i zaklepeće čašom s kockama pred licem svog zgrbljenog protivnika. Budući da svi dobro znaju kako izgledaju aldebaranski ljudi-biljke iz popularnih video filmova gradonačelnika ovdje nije potrebno opisivati.

Macduff se spusti na obližnju stolicu, otvori kovčežić na krilu i poče prevrtati po šarenom sadržaju. U kovčežiću su, među ostalim, bile karte za tarok, nekoliko graviranih komada plutonija (bezvrijednih) i nekoliko bočica hormona i izotopa.

Tu je bila i epruvetica s letheanskom prašinom, tom neugodnom drogom koja djeluje na psihokinetički mehanizam povratne sprege. Kao što ozljeda malog mozga izaziva drhtavicu, tako i letheanska prašina izaziva psihokinetičku drhtavicu. Macduff je bio mišljenja da će mu razumna količina psihičke oscilacije u Essu Puu dobrodoći. Imajući to na umu, pažljivo je pratio igru.

Angolijanac je mahao svojim štapićastim očima iznad stola. Nabrane membrane oko njegovih usta postale su blijedoplave. Kocke su luđački poskakivale. Pale su — ukupno sedam. Ess Puove membrane pozelene. Jedna kocka zatreperi, napne se i prevrne. Algolijančeve se štipaljke zatvore od zadovoljstva, gradonačelnik je kršio ruke a Macduff se, ispuštajući poklike divljenja, nagnuo prema naprijed da potapše Ess Puova kosa ramena i istodobno je spretno ispraznio nezačepljenu epruvetu u piće Algolijanca.

— Dragi mladiću — reče ushićeno Macduff. — Proputovao sam Galaksiju od jednog kraja do drugog i nikad prije...

— Tčah — kiselo reče Ess Pu i povuče dobitak preko stola. Zatim reče da ne bi sada prodao Ao Macduffu čak i kad bi mogao. — I zato se gubi! — završi on prezrivo cvoknuvši štipaljkom pred Macduffovim licem.

— Zašto ne možeš prodati Ao? — upita Macduff. — Iako je riječ prodati pogrešno upotrebljena. Mislim...

Shvatio je da Algolijanac kaže da Ao sada pripada gradonačelniku.

Macduff iznenađeno pogleda tu osobu koja potajno izbjegne njegov pogled.

— Nisam vas prepoznao, ekscelencijo. Tako mnogo nehumanoidnih vrsta vrlo je teško razlikovati. Ali, jesam li dobro razumio da si rekao kako si je prodao gradonačelniku, Ess Pue? Koliko

mi je poznato, Kontrola Male Vege iznajmljuje podanike samo pogodnim čuvarima

— Bio je to prijenos čuvarstva — žurno reče gradonačelnik lažući koliko je dug i širok.

— Gubi se — zafrkće Ess Pu. — Tebi Ao nije potrebna. Ona je objet d'art.

— Za jednog jastoga odlično govoras francuski — taktički reče Macduff. — A kad je riječ o korištenju tog dražesnog stvorenja, moja znanstvena istraživanja uskoro će uključiti i prognoziranje reakcije velikih skupina. Kako je svima poznato, Maloveganci imaju neobično sposobnost da omamljuju ljude. Kad bi djevojka poput Ao bila pokraj mene na pozornici, bio bih savršeno siguran u publiku...

S divljim pucketanjem upali se videoekran. Svi naglo pogledaše u njega. Dodatni ekrani u infracrvenom i ultraljubičastom području namijenjeni gostima sa specijaliziranim vidom, zujali su s nevidljivo udvojenim slikama buljookog lica najavljivača.

— ... Građani, Organizacija za čistoću upravo je sazvala masovni miting...

Gradonačelnik, na čijem se licu jasno opažao strah, počeo je ustajati a zatim se predomislio. Činilo se da ima nešto na savjesti.

Ess Pu prostački reče Macduffu da se udalji. Ovaj se uvrijeđeno suprotstavi tome zahtjevu.

— Pah — reče hrabro Macduff znajući da je okretniji od Algolijanca. — Krepao, dabogda!

Ess Puove usne membrane postale su grimizne. Prije negoli je mogao progovoriti, Macduff mu na brzinu predloži da će otkupiti Aoinu putnu kartu, prijedlog koji nije ni namjeravao ni mogao ostvariti.

— Nemam njezinu kartu — zaurla Ess Pu. — Još je kod nje! A sada, napolje prije nego... — Počeo se gušiti od bijesa, zakašljao se i popio dobar gutljaj pića. Ne obraćajući više pažnje Macduffu, bacio je šesticu i gurnuo hrpu novčića u središte stola. Gradonačelnik je nervozno pogledavao na videoekran i nije stavljao ulog. U tom se trenu ekrani ponovo uključe cičeći.

»... mase su izišle na ulice i kreću se prema Administraciji! Pobunjeno pučanstvo zahtijeva smjenjivanje sadašnjih funkcionara i optužuje ih zbog dugotrajne korupcije! Taj je politički lonac noćas prekipio raskrinkavanjem varalice po imenu Macduff...

Gradonačelnik Aldebaranskog Grada naglo ustane i pokuša trčati. Jedna Ess Puova štipaljka uhvati ga za okrajak kaputa. Ekran je cičao i davao odviše opširan opis varalice s radioizotopskim eliksirom i samo je gusti dim u prostoriji sprečavao da Macduffa odmah prepoznaju.

Oklijevao je jer mu je razum govorio da se za kockarskim stolom zbiva nešto zanimljivo dok ga je nagon istodobno gonio da bježi.

— Moram kući — jadikovao je gradonačelnik. — Vrlo važne stvari...

— Je li vaš ulog Ao? — upita prijeteći ljuskar zamahujući štipaljkama. — Stavljate, znači? Dobro? Onda to recite!

— Da — vikne napastovani gradonačelnik. — Ah, da, da. Kako hoćete.

— Ja bacam šesticu — reče Ess Pu klepećući časom s kockama. Udovi su mu odjednom postali čudno šareni. Šipke njegovih očiju umorno su vijugale. Macduff se sjeti letheanske prašine i poče uzmicati prema vratima.

Algolijanac ispusti urlik bijesnog iznenađenja kad su neposlušne kocke pokazale sedam. Ess Pu se uhvati štipaljkama za grlo, podigne čašu i počne sumnjičavo gledati u nju. Svemu je bio kraj.

Uzvici gnjeva odjekivali su od zida do zida sanjališta dok je Macduff izletio kroz zavjese i otapkao brzo niz ulicu u hladnu mošusnu tamu aldebaranske noći.

— Ipak mi je još potrebna putna karta — kombinirao je. — Ako bude moguće, moram se dočepati Ao. A to znači da moram posjetiti gradonačelnikovu palaču. Nadajmo se da mi neće na putu rastrgati ud po ud — doda skrećući u sporednu uličicu da bi se uklonio gomili koja je noseći baklje uzbuđeno švrljala amo-tamo kroz pobunjeni grad.

— Baš smiješno. U ovakvim vremenima mogu biti sretan što sam se rodio u civiliziranoj rasi. Nema sunca do Sola —zaključi uvlačeći se hitro pod nekakvu živicu u času kad je gomila krenula uličicom prema njemu.

Izišao je na drugoj strani i trčeći stazom stigao do stražnjih vrata raskošne palače opoločene ružičastim porfirom s rubovima od ebanovine. Snažno je udario zvekirom. Začu se mek klizeći ton i Macduff osjeti strog pogled kroz lažno zrcalo na vratima.

— Poruka od gradonačelnika — najavi oštrim glasom. — On je u nevolji. Poslao me je da odmah dovedem onu djevojku s Male Vege. O tome ovisi život. Požurite!

S druge strane vrata začu se uzdah. Žustro tapkanje nogu nestane u unutrašnjosti zgrade. Tren zatim vrata se otvoriše i na njima se pojavi sam gradonačelnik.

— Evo — vikne uzrujani funkcionar. — Vaša je. Samo je odvedite. Nikad u životu je nisam vidio. Ne poznajem Essa Pua. Nikad nisam vidio ni vas. Ne poznajem nikoga. Oh, te reformističke pobune! I najmanji optužujući dokaz i ja sam izgubljen, izgubljen!

Macduff je bio iznenađen ovakvim preokretom sreće u svoju korist ali je odmah pokušao iskoristiti priliku.

— Sve zavisi od mene — reče nesretnom zelenju u času kad mu je nekako vitko i dražesno biće bilo gurnuto kroz vrata u naručaj. — Ona će sutra u zoru napustiti Aldebaran Tau na Sutteru. U stvari, odmah ću

je odvesti na brod.

— Da, da, da — odvrati gradonačelnik pokušavajući zatvoriti vrata. Macduffova ga je noga u tome sprečavala.

— Ima li kod sebe putnu kartu za svemir?

— Putnu kartu? Kakvu putnu kartu? Oh, to. Da. U manšeti. Oh, evo ih, dolaze. Pazite!

Prestravljeni gradonačelnik zalupi vratima. Macduff zgrabi Ao za ruku i požuri s njom u grmlje. Časak poslije progurali su ih zavojiti labirinti Aldebaranskog Grada.

Kod prve pogodne veže Macduff se zaustavi i pogleda Ao. A nju je zaista bilo vrijedno pogledati. Stajala je u veži ne misleći ni na što. Ona nije morala uopće misliti. Bila je prelijepa da bi mislila.

Još nitko nije uspio opisati bića s Male Vege i najvjerojatnije to nikad nikom neće ni uspjeti. Elektronička su se računala kvarila i njihove su se živine memorije zgrušavale u pokušaju da analiziraju tu neuhvativu kvalitetu koja upropaštava muškarce. Ali, kao i cijela njena vrsta, Ao nije bila naročito bistra. Macduff ju je gledao sa čisto platonskom požudom.

Ona je bila utjelovljena privlačnost. Vrlo je vjerojatno da iz mozgova Malovegaca zrači nekakav fini fluid koji djeluje kao hipnotičko sredstvo. Macduff je znao da bi prije jedan sat sigurno smirio svoju nedisciplinirani publiku i spriječio da je Ao bila s njim na pozornici, Aoina čarobna prisutnost ublažila bi čak i divljinu Angusa Ramsaya.

Zanimljivo je da je Aoin odnos s muškarcima bio sasvim platonske naravi, naravno, osim s muškarcima s Male Vege. Ako nije pripadao toj vrsti mutnog mozga, bilo je dovoljno da gledalac samo promatra Ao. A ni sam vid nije imao mnogo veze s djelovanjem jer standardi ljepote za svaku su vrstu drugačiji. Gotovo svi živi organizmi reagirali su slično na blagi čar Maloveganaca.

— Pred nama su mučni časovi, draga — reče Macduff i nastavi hod. — Zašto te je gradonačelnik tako lako napustio? Ali, naravno, nema svrhe tebe pitati. Bolje je da odmah odemo na Sutter. Siguran sam da ću uspjeti nagovoriti kapetana Mastersona da me kreditira za jednu putnu kartu. — Da sam se toga sjetio, mogao sam uzeti malu pozajmicu od gradonačelnika. Možda i veliku — doda sjećajući se kakav je osjećaj krivice bio obuzeo gradonačelnika. — čini se da sam propustio dobru priliku.

Bilo je kao da Ao profinjeno pluta po blatnoj kaljuzi. Razmišljala je o višim i ugodnijim stvarima.

Već su došli u blizinu svemirske luke a odsjevi i buka koja se čula iz velike daljine naveli su Macduffa na pomisao da je masa zapalila gradonačelnikovu porfirnu palaču.

— Ali, on je samo obično povrće — uvjeravao je Macduff sebe

sama. — Pa ipak moje nježno srce ne može a da ne... do vraga!

U tom času užasnuto zastade. Pred njim je ležalo mračno uzletište, a Sutterovo jajoliko tijelo je blistalo od svjetlosti. Čulo se udaljeno brujanje tihe grmljavine dok se brod zagrijavao. Uskomešana se gomila putnika zbila oko mosta za ukrcavanje.

— Tako mi svega, pa oni uzlijeću. Nečuveno! A da čak nisu obavijestili putnike. Ili su možda ipak poslali upozorenje preko videa. Da, sigurno je bilo tako. Ali, to bi moglo biti gadno. Kapetan Masterson će biti u kontrolnoj kabini i na vratima će biti ovješena ploča NE SMETAJ. Uzlijetanje je komplicirana stvar. Kako da uđemo u brod samo s jednom kartom?

Motori su mrzovoljno brujali. Magla se vukla kao debela avet po svijetlim i tamnim šarama na asfaltu. Macduft potrči vukući za sobom Ao kao mašak maslačka.

— Imam ideju — gunđao je. — Prvi je potez ukrcati se u brod. Poslije toga će, naravno, biti redovita kontrola putnika ali kapetan Masterson će.. hmm.

Proučavao je biljetera koji je stajao na vrhu mosta, pregledavao putne karte i provjeravao imena putnika na popisu što ga je držao u ruci pogledom kojem ništa nije moglo izmaći. Iako su putnici bili nervozni, održavali su red jer ih je umirivao samopouzdan glas brodskog oficira koji je stajao iza biljetera.

U tu scenu Macduff je uletio divljim trkom vukući Ao i vičući iz svega glasa:

— Dolaze! — vikao je jureći kroz gomilu i oborivši jednog glomaznog Saturijanca. — Nova pobuna boksera! Kao da su se iskrcali Kserijanci. Svi trče i viču; »Aldebaran Tau Aldebarancima!«

Tegleći Ao i mahnito mašući kovčežićem, Macduff uleti u središte grupe i razbije je. Istodobno projuri ispod konopaca na mostu za ukrcavanje i vrati se vrišteći da masa ubija svakog na koga naiđe.

Na ulazu u brod oficir je uzalud pokušavao nadvikati galamu. On se očigledno tvrdoglavo držao naređenja, što je imalo veze s tim da je kapetan bio ozlijeđen, ali nije bilo razloga za uzbunu...

— Prekasno! — kričao je Macduff i gurao se u samu jezgru glasne panike. — Čujete li što viču? »Ubijte strane đavole!« Slušajte te krvoločne divljake. Prekasno, prekasno — doda što je glasnije mogao i nastavi se probijati kroz gomilu držeći Ao za ruku. — Zaključajte vrata! Posada na oružje! Evo ih, dolaze!

Do tog časa nestalo je svakog razuma i reda. Putnici su potpuno izgubili glavu i Macduff je pustio da ga zajedno s Ao plima odnese uz most, preko oborenog oficira i biljetera, u brod gdje je na brzinu skupio sav svoj posjed i potražio sklonište. Trčao je hodnikom, skretao i zavijao i naposljetku usporio na brzi hod. Bio je sam, osim Ao, u hodniku punom jeke. Iz velike daljine dolazile su bijesne psovke.

— Dovođenje u zabludu je korisna stvar — gunđao je Macduff — i jedini način da se ukrcam na brod. Što je to ona budala govorila da je kapetan ozlijeđen? Nadam se da nije ništa ozbiljno. Moram ga nagovoriti da me kreditira. A sada, draga, gdje je tvoja kabina? Ah, da. Kabina R, evo je ovdje. Bit će najbolje da se sakrijemo dok ne stignemo u svemir, čuješ li sirenu? Ona označuje da je došlo vrijeme polaska, što je korisno jer odgađa kontrolu putnika. U svemirske mreže, Ao!

On širom otvori vrata kobine R i gurne Ao prema paučinastim vlakancima mreže što se ljuljala.

Lagana mreža privukla je Ao kao što pjena valova privlači morske sirene. Ona se istog trena udobno u nju smjestila i svojim anđeoskim licem počela sanjalački gledati iz lako obojenog oblaka mreže. Gledala je u nešto iza Macduffa i nije ni o čemu razmišljala.

— Vrlo dobro — reče Macduff sam sebi, iziđe iz kabine, zalupi vratima i prijeđe u kabinu X koja je, na sreću, bila nezaključana i prazna a u njoj se njihala paučina spremna da prihvati putnika. — A sada...

— Ti? — reče jedan i previše dobro poznat glas.

Macduff se brzo okrene na pragu. S druge strane hodnika, kroz vrata koja su bila odmah do vrata Aoine kabine, gledao ga je neraspoloženi ljuskar.

— Kakvog li iznenađenja — reče srdačno Macduff. — Stari moj drug Ess Pu. Upravo onaj Algolijanac s kojim sam htio. ,.

Nije imao vremena da dovrši. S urlikom u kojem su se nejasno čule riječi »letheanska prašina«, Ess Pu jurne prema njemu mašući očima. Macduff hitro zatvori vrata i zaključa ih. Čuo se tresak a zatim je netko počeo sa zlim namjerama udarati štipaljkama po daski.

— Nečuveni napad na ljudsku slobodu — mrmljao je Macduff.

Lupanje na vrata je postajalo jače. Prekinuli su ga nadzvučni, zvučni i rezonantni signali upozorenja da brod tek što nije poletio.

Lupanje je prestalo. Zvuk zatvaranja štipaljki počeo se udaljavati. Macduff zaroni u amortizacijsku mrežu. Ukopao sam se u njena meka oka i usredotočio svoj duh na nadu da će strašni Algolijanac zakasniti u mrežu i da će ubrzanje slomiti svaku koščicu oko njegova tijela.

Zatim su proradili reaktivni motori, »Sutter« se digao s neugodnog tla Aldebarana Tau i Macduff se sada stvarno našao u neugodnom položaju.

Možda je vrijeme da se potanje pozabavimo stvari u koju je Macduff već bio upleten a da to nije ni znao. U početku smo spomenuli dvije tako nepovezane stvari kao što su sjene »sphvghija« i Kserijanci.

U najskupljim parfumerijama, na najluksuznijim svjetovima vidjet ćete u sitnim bočicama nekoliko kapi tekućine boje slame i etiketu

»Sphvghi broj oo«. Taj parfem ili parfemi, koji stoje jednako bez obzira prodaju li se u običnoj staklenoj bočici ili u platinskom vrčiću optočenom draguljima, tako je skup da u usporedbi s njim »Cassandra«, »Patou's Joy« ili »Marsovski Melee« izgledaju jeftini.

»Sphyghi« je biljka koja raste samo na Aldebaranu Tau. Njeno se sjeme čuva tako strogo da čak ni najveći trgovački konkurent Aldebaranaca, Kserija, nije uspio ni prevarom, ni krađom pa čak ni poštenim sredstvima dokopati se ni jedne jedine sjemenke.

Odavno je opće poznato da bi Kserijanci dali u zamjenu za nekoliko sjemenki »sphyghija« svoje duše, odnosno dušu. Naime, s obzirom na sličnost Kserijanaca s termitima oduvijek je postojala dilema ima li Kserijanac pojedinac vlastitu dušu i postupa li po vlastitoj slobodnoj volji ili njima svima zajedno upravlja neki središnji zajednički mozak i determinizam.

Nevolja sa »sphyghima« jest u tome što ciklus rasta mora biti gotovo neprekidan. Nakon što se plod ubere s roditeljske biljke, njegove sjemenke postaju sterilne u roku od trideset sati.

Uzlijetanje bez prigovora, mislio je Macduff izvlačeći se iz mrezaste ležaljke. Bilo bi preglupo nadati se da je Ess Pu imao i najmanji prelom leđnog oklopa.

On otvori vrata, pričeka da se otvore suprotna vrata da bi ugledao budnu masu Algolijanca, a zatim opet uleti u kabinu X okretnošću uplašene gazele.

— Uhvaćen u klopku kao miš — mrmljao je i brzo razgledavao kabinu. — Gdje je taj interkom? Nečuveno! Ah, evo ga. Molim vas, odmah me spojite s kapetanom. Zovem se Macduff. Terence Laoce Macduff. Kapetan Masterson? Dopustite da vam čestitam na savršenom uzletu. Odličan posao. Čuo sam da ste imali nezgodu i nadam se da nije ništa ozbiljno.

Interkom je promuklo zakrištao, uhvatio dah i rekao:

— Macduffe!

— Povreda grla? — nagađao je Macduff. — Ali, kapetane, da prijeđemo na stvar. Na »Sutteru« imate manijaka spremnog da ubija. Taj algolijanski jastog je potpuno poludio i vreba pred vratima moje kabine, kabine X, i sprema se da me ubije ako izađem napolje. Molim vas da pošaljete nekoliko naoružanih čuvara.

Interkom ispusti nekoliko nerazgovijetnih zvukova koje Macduff protumači kao pristanak.

— Hvala, kapetane — reče radosno. — Ima samo još jedna sitnica. Morao sam se ukrcati na »Sutter« u posljednjem trenu i nisam mogao nabaviti putnu kartu. Nije bilo vremena. Štoviše, uzeo sam pod svoju zaštitu neku djevojku s Male Vege kako bih je spasio od podlih makinacija Essa Pua i možda bi bilo pametno da se tom jastogu ne veli da se ona nalazi u kabini R.

On duboko uzdahne i familijarno se osloni o interkom.

— Zbivale su se strašne stvari, kapetane Mastersone. Progonila me krvoločna masa, Ess Pu me pokušao prevariti u kockanju a Angus Ramsay mi je prijetio silom...

— Ramsay?

— Vjerojatno ste za njega čuli pod tim imenom iako je to jamačno lažno ime. Tog su čovjeka izbacili iz svemirske službe jer je krijumčario opijum, mislim...

Na vratima se začu kucanje. Macduff prekine razgovor i posluša.

— Brzi ste, kapetane. Pretpostavljam da su to vaši ljudi?

Čulo se potvrdno gunđanje i škljocanje. »Au revoir«, raspoloženo reče Macduff i otvori vrata. Vani su stajala dva uniformirana člana posade i čekala. S druge strane hodnika, vrata Ess Puove kabine bila su širom otvorena i na njima je teško dišući stajao Algolijanac.

— Jeste li naoružani? — upita Macduff. — Pripremite se za mogući podmukli napad tog ljuskarskog ubojice što stoji iza vas.

— Kabina X — reče jedan od dvojice. — Zovete se Macduff? Kapetan vas želi vidjeti.

— Naravno — reče Macduff vadeći cigaretu i hrabro iziđe u hodnik pazeći pri tom da između njega i Ess Pua bude jedan od članova posade.

Nonšalantno režući vrh cigare, on iznenada zastade trepereći nosnicama.

— Hajde, krenimo — reče jedan od naoružanih.

Macduff se nije ni makao. Od Algolijanca je dolazio nejasan miris koji se vukao kao brujanje iz raja.

Macduff naglo završi pripaljivanje cigare. Ispuštao je velike oblake dima dok je užurbano išao hodnikom.

— Dođite, dođite, ljudi — opominjao je. — Idemo kapetanu. Riječ je o važnim stvarima.

— Kao da ne znamo — reče jedan od njih i stane na čelo dok je drugi išao odostraga. Macduff ih je pustio da ga otprate u prostorije za oficire gdje opazi svoj odraz na blistavoj pregradi i ispusti samozadovoljno oblak dima.

— Impozantno — mrmljao je. — Ne baš veličanstveno, naravno, ali bez svake sumnje impozantno na moj način. Mala oblina oko struka samo pokazuje da dobro živim. Kapetane Mastersone! Vrlo dobro, ljudi, sada nas možete ostaviti. U redu. Zatvorite za sobom vrata. A sada, kapetane...

Čovjek za pisaćim stolom polako digne pogled. Kako su svi čitatelji, osim onih najglupljih, već pogodili, bio je to Angus Ramsay.

— Krijumčarenje opijuma... a-ha! — Otpušten... Oh! Ti zla klevetnička huljo, što da uradim s tobom?

— Pobuna! — usplahireno vikne Macduff. — Što si učinio?

Pobunio posadu i preuzeo »Sutter«? Upozoravam te da taj zločin neće ostati nekažnjen. Gdje je kapetan Masterson?

— Kapetan Masterson — odvrati Ramsey snažnim naporom volje gušeći gnjev — leži u bolnici na Aldebaranu Tau; Jadnik je očigledno naletio na jednu grupu pobunjenika. Rezultat je da sam sada ja kapetan»Suttera«. Ne nudi mi cigare, ti prokleta huljo. Zanima me samo jedno. Nemaš putne karte.

— Mora da si me krivo shvatio. Naravno da sam imao kartu. Dao sam je biljeteru kad sam došao na brod. Dobro znaš kako su interkomi nepouzdani.

— Takav je i taj tvoj prokleti eliksir besmrtnosti — istakne kapetan Ramsey. — Takve su i neke igre pokera, naročito kad su karte označene za čitanje pri crnoj svjetlosti. — Velike se šake prijeteći stisnu.

— Samo me se usudi taknuti — reče Macduff jedva čujno — uživam građanska prava...

— Oh, da — slozi se Ramsay — ali ne i prava putnika na ovom brodu. I zato ćeš odraditi putovanje do iduće luke, Kserije, a tamo ćemo te izbaciti iz »Suttera« sa svime što je tvoje.

— Kupit ću kartu — ponudi Macduff. — Ovaj sam čas malo zbunjen...

— Ako te zateknem kako razgovaraš s putnicima ili da bilo s kime igraš hazardne igre, naći ćeš se u zatvoru — reče odlučno kapetan Ramsey. — Crna svjetlost, je li! Krijumčarenje opijuma, tako dakle? Aha!

Macduff je počeo zahtijevati da mu sudi porota onih koji su mu ravni ali se na to Ramsey samo podrugljivo nasmijao.

— Da sam te uhvatio dolje na Aldebaranu Tau, s najvećim bih zadovoljstvom ritao tvoju debelu lešinu preko pola planeta. Ali sada ću s mnogo većim zadovoljstvom misliti kako rintaš u vrućoj zoni. Na ovom brodu ćeš biti pošten pa makar poginuo. A ako misliš na tu djevojku s Male Vege, temeljito sam je pretražio i neće ti uspjeti ukrasti njenu kartu.

— Ne možeš razdvojiti čuvara od čuvanog! To je nehumanoidno! — vikao je Macduff.

— Napolje — razdraženo reče Ramsey i ustane. — Na posao, možda prvi put u tvom promašenom životu.

— Čuj, požalit ćeš ako me ne poslušaš. Na brodu je izvršen zločin.

— Jest — odvrati Ramsey — a počinio si ga ti, slijepi putniče. Napolje! — rekao je zatim nešto u interkom, vrata se otvore i dvojica članova posade su spremno čekala.

— Ne! Ne! — vriskao je Macduff videći kako mu se duboki jaz teškog rada neumoljivo širi pod nogama. — To je učinio Ess Pu! Algolijanac! On je...

— Ako si prevario njega kao što si prevario mene — poče kapetan Ramsey.

— On je krijumčar — vikao je Macduff otimajući se članovima posade koji su ga mirno nosili prema vratima. — Prokrijumčario je »sphyghi« iz Aldebarana Tau! Nanjušio sam sjeme. Kažem ti! Prevozite krijumčarenu robu, kapetane Ramsaye.

— Čekajte — naredi Ramsay. — Spustite ga. Je li to trik?

— Nanjušio sam »sphyghi« — uporno je tvrdio Macduff. — Dobro znate kako miriše »sphyghi« dok raste. Tu nema zabune. Sigurno ima biljke u kabini.

— Biljke? — razmišljao je Ramsey. — Ne čudim se. Hram. U redu, ljudi. Pozovite Essa Pua u moju kabinu — on se spusti na stolicu pažljivo gledajući Macduffa.

Macduff je živahno trljao ruke.

— Ni riječi, kapetane Ramsaye. Ne morate se ispričavati zbog pogrešne revnosti. Nakon što sam raskrinkao tog kriminalca, polako ću ga lomiti dok sve ne prizna. Naravno, smjestit ćete ga u zatvor i tako će njegova kabina ostati prazna. Prepuštam sve vašem osjećaju za pravdu...

— Kuš — odvrati kapetan Ramsey. — Začepi gubicu — uporno je buljio u vrata. Uskoro se ona otvore da propuste Essa Pua.

Algolijanac se tromo i nespretno kretao sve dok nije opazio Macduffa. Istog časa su mu membrane oko usta počele crvenjeti. Njegova se štipaljka prijeteći podigne.

— Pazi što radiš, čovječe — upozori ga Ramsay.

— Naravno — javi se Macduff. Sjetite se gdje ste, gospodine. Sve je otkriveno, Esse Pue. Prozirne laži te neće nikamo dovesti. Korak po korak kapetan Ramsey i ja smo otkrili tvoju zavjeru. Ti si plaćenik Kserijanaca. Unajmljeni špijun. Ukrao su od Aldebaranaca sjeme »sphyghija« i ono je upravo sada u tvojoj kabini kao nijemi tužitelj.

Ramsay je zamišljeno gledao Algolijanca.

— Dakle?

— Čekajte — upadne u riječ Macduff. — Kad Ess Pu shvati da se sve zna, shvatit će i da nema smisla poricati. Dopustite mi da nastavim. — Kako je očigledno bilo nemoguće zaustaviti Macduffa, kapetan Ramsay je samo gunđao i uzeo Pravilnik sa stola. Počeo je sumnjičavo proučavati debelu knjižurinu. Ess Pu je cupkao štipaljkama.

— Providan plan od samog početka — reče Macduff. — Čak i meni, posjetiocu na Aldebaranu Tau, odmah je bilo jasno da tamo vlada korupcija. Treba li da tražimo daleko da nađemo potvrdu? Mislim da ne. Jer mi upravo sada jurimo ravno prema Kseriji, svijetu koji je godinama pokušavao bjesomučno, nedopustivim sredstvima i prevarom, razbiti monopol »sphyghija«. Vrlo dobro.

On optužujući uperi cigaru prema Algolijancu.

— Esse Pue, sa kserijanskim si novcem došao na Aldebaran Tau i podmitio najviše funkcionare, nabavio nekoliko sjemenki »sphyghija« i zaobišao uobičajenu carinsku kontrolu. Dobio si gradonačelnikovu dozvolu potkupivši ga s Ao. Ne moraš još odgovarati — žurno reče Macduff jer nije imao namjeru skratiti svoj sat trijumfa.

Ess Pu je podigao protestnu buku u grlu. »Letheanska prašina«, rekao je, sjetivši se nečega. »Ahh!« I iznenada se pomakne prema naprijed.

Macduff brzo pobjegne iza pisaćeg stola i stane iza Ramsaya.

— Pozovite svoje ljude — predložio je. — Hvata ga napad bjesnila. Razoružajte ga.

— Ne možeš razoružati Algolijanca ako mu ne otkineš udove — reče prilično odsutno duhom kapetan Ramsay digavši pogled s Pravilnika. — Ah, Esse Pue, vi, pretpostavljam ne odbijate tu optužbu?

— Kako možete odbiti? — upita Macduff. — Ta kratkovidna hulja je posadila »sphyghi« u svojoj kabini a da nije postavila čak ni denaturalizator mirisa. Budala ne zaslužuje milosti.

— Dakle? — upita Ramsay na čudno sumnjičav način. Ess Pu slegne svojim uskim ramenima, udari snažno repom po podu i raširi čeljusti u nešto slično smijehu.

— »Sphyghi«? Naravno. I onda?

— Sam sebe optužuje — zaključi Macduff. — Nije potrebno ništa drugo. Odvedite ga, kapetane. Podijelit ćemo nagradu ako je ima.

— Ne — reče odlučno kapetan Ramsay odloživši Priručnik. — Opet si se zaletio Macduffe. Ti nisi stručnjak za interstelarno pravo. Sada se nalazimo izvan granica ionizacije a time i izvan aldebaranske jurisdikcije, kako to pravnici zakučasto kažu. Ali, značenje je dovoljno jasno. Dužnost Aldebaranaca je bila da spriječe iznošenje »sphyghija« sa svoje planete i, kako u tome nisu uspjeli, nije moja dužnost da se u to miješam. U stvari, da i hoću, ne mogu. Ne bi se slagalo s Pravilima.

— Tako je — reče Ess Pu samodopadno.

— Vi odobravate krijumčarenje, kapetane — s uzdahom reče Macduff.

— Mene štiti zakon — reče Algolijanac i načini prostački pokret prema Macduffu.

— Da — složi se Ramsay. — On ima pravo. Pravila su u tome potpuno jasna. Što se mene tiče, svejedno je da li Ess Pu ima u kabini »sphyghi« ili tratinčice... ili puding — završi zamišljeno.

Ess Pu zafrkće i okrene se prema vratima, Macduff tužno stavi ruku na kapetanovo rame.

— Ali, on mi je prijetio. Moj život nije u sigurnosti dok se taj Algolijanac slobodno naokolo kreće. Samo pogledajte te štipaljke.

— Ah da — reče nevoljko Ramsay. — Znate li kakva je kazna za

ubojstvo, Esse Pue? Vrlo dobro. Naređujem vam da ne ubijete ovoga iako zaslužuje. Moram provoditi u život Pravila i zato ni ne pokušavajte napasti Macduffa na dometu mog uha ili uha bilo kojeg od mojih oficira. Možete li to?

Činilo se da Ess Pu može. On se hrapavo nasmije, pruži štipaljku prema Macduffu i odšepesa napolje njišući se s jedne na drugu stranu. Kroz vrata su se vidjela dva člana posade kako čekaju.

— Ovamo — reče kapetan Ramsay. — Imam posla za vas dvojicu. Odvedite ovog slijepog putnika u Vruću zonu i predajte ga šefu.

— Ne, ne! — vrištao je Macduff i povlačio se. — Neka se nitko ne usudi staviti na mene ruku! Pustite me! Nečuveno! Neću da idem niz to stubište! Pustite me! Kapelane Ramsaye, zahtijevam... Kapetane Ramsaye!

Na »Sutteru« su prolazili dani.

Ao je skvrčeno ležala u mreži za ublažavanje udaraca i mislila svoje mutne misli i gledala u prazno. Gore na zidu začu se dahtanje, struganje nogama i gunđanje. Iza rešetke otvora za ventilaciju ukaže se Macdoffovo lice.

— Ah, moja mala prijateljice — reče nježno. — Znači, tu si. Prisilili su me da pužem tim cijevima za ventilaciju kao fagocit.

On oprezno opipa rešetku.

— Čvrsto zatvorena kao i sve ostale — zamijeti — ali, pretpostavljam da prema tebi dobro postupaju, draga — on požudno pogleda poslužavnik s ručkom na obližnjem stolu, Ao je sanjivo gledala u prazno.

— Poslao sam brzojav — najavi Macduff sa zida. — Trampio sam nešto dragocjene obiteljske baštine koju sam slučajno imao kod sebe i za nju dobio dovoljno novaca da pošaljem telegram uz popust za novinare. Na sreću, još imam novinarsku legitimaciju — u Macduffovoj su se golemoj zbirci dokumenata vrlo vjerojatno nalazile i članske karte društva »Kasa malih ljudi« i »Marsovskog društva«, da spomenemo samo one na koje ne biste nikad ni pomislili.

— Štoviše, upravo sam dobio odgovor. Sada se moram upustiti u veliki riziko, draga moja, veliki riziko. Danas će u velikoj sali biti objavljeni uvjeti brodske lutrije. Tome moram prisustvovati čak i uz opasnost da me kapetan Ramsay baci u zatvor a Ess Pu izmrcvari. Neće biti lako. Moram izjaviti da sam bio izvrgnut najvećim sramotama koje se mogu zamisliti, draga moja, osim možda... nečuveno! — doda na kraju kad se omča oko njegova zgloba stegla i povukla ga natrag u cijev.

Njegova vika postajala je sve udaljenija i slabija. Sve je bljeđim glasom objavljivao da u džepu ima bocu 3,4,5-triklorofenoksiacetičke kiseline i razbijeno staklo može ugroziti brod. Dok je to govorio, izgubio se u nečujnosti. Kako Ao zapravo nije ni opazila da je bio u

blizini, nije ni reagirala.

— Ah, tako dakle — filozofirao je Macduff dok je letio niz hodnik pred zamahnutim vrhom cipele atmosferskog inspektora. — Pravda je slijepa. To mi je zahvalnost što sam prekovremeno radio... najmanje tri minute preko vremena. Ali, sada sam oslobođen dužnosti i mogu početi ostvarivati plan.

Poslije pet minuta, pošto je pobjegao inspektoru i malo zagladio raščupano perje, on žurno krene prema velikoj sali.

— U jednome imam prednost — svodio je račune. — Ess Pu očigledno ne zna da je Ao na brodu. Kad me je posljednji put lovio, još je ogorčeno spominjao moju ulogu u događajima koji su ga prisilili da je ostavi na Aldebaranu Tau. Na žalost, to je praktički jedino što je u moju korist. Sada se moram izgubiti među putnicima u velikoj sali kako me ne bi otkrili Ess Pu, kapetan Ramsay ili kakav brodski oficir. Kad bih samo bio Cereanac — (Za stanovnike Ceresa dugo se mislilo da su nevidljivi. Nedavno je otkriveno da na Ceresu nema stanovnika.) — Ah, dobro.

Dok se Macduff oprezno približavao velikoj sali, sjećanje mu je odviše živo evociralo njegov nedavni pad iz bogatstva u prnje. Meteorski silazak s konja na magarca bio je gotovo fenomenalan.

— Hoćete li kinematomom kopati jame? — pitao je. — Hoćete li mjeriti težinu slonova torzijskom vagom?

Rekli su mu da prestane blebetati i da se prihvati lopate. Odmah je počeo tražiti vrijednost najoptimalnije primjene zakona poluga. Trebalo mu je vrlo malo vremena da tu vrijednost izračuna s toliko decimalnih mjesta da je rezultatom bio obuhvaćen i faktor djelovanja radioaktivnosti donjeg praga na alfa-valove mozga.

— Inače bi se moglo svašta dogoditi — objasnio je demonstrativno. Došlo je do loma.

Zatim su Macduffa premjestili iz kotlovnice na drugo radno mjesto. Ali, kako se on potrudio istaknuti, njegova stručna sprema nije sadržavala specijalne vještine potrebne za preradu smeća u gorivo, podmazivanje simbiotičkih hemostatičkih sistema prilagodbe postavljenih radi komfora putnika, ni za ispitivanje indeksa loma u bimetalnim termostatima uronjenim u tekućinu. On je to empirički i dokazao.

I zato su ga — po potrebi službe — premjestili u odjel za hidroponiku gdje se i zbio slučaj s tragačem radioaktivnog ugljika. Rekao je da to nije bio ugljik nego gameksen ali, uostalom, nije toliko bila riječ o gameksenu koliko o njegovom nepredviđenom nemaru i zamjeni insekticida mesoinositolom. Ali, kad je tri kvadratna metra rabarbara počelo izdisati ugljični monoksid uslijed iznenadnih promjena u nereditarnosti izazvanih gameksenom, Macduffa su odmah poslali u kuhinju gdje je, s gotovo katastrofalnim posljedicama, stavio

hormon rasta u juhu.

U ovom trenu je bio bezvrijedan član osoblja odjela za kontrolu atmosfere gdje je obavljao poslove kojlih se nitko drugi nije htio prihvatiti.

Postajao je sve svjesniji mirisa »sphynghija« koji je prevladavao brodom. Ništa ne može prikriti taj izraziti vonj koji osmozom prodire kroz membrane, teče po površini molekularnih opni i vrlo vjerojatno jaše krpa-lonca na pognutim kvantima. Dok se kradomice kretao prema velikoj sali, Macduff je zamijetio da je riječ »sphynghi« na svačijem jeziku, baš kako je i pretpostavio.

On oprezno zastane na pragu sale koja se protezala poput pojasa (ili kravate) oko cijelog broda tako se činilo da se pod u dva smjera strmo uzdiže sve dok ne biste pokušali da se na njega popnete. A tada biste imali osjećaj da ste u krletki za vjevericu čija se vrtnja automatski usklađuje s brzinom vašeg hoda.

Sala je bila luksuzna. Macduffova sibaritička duša težila je prema privlačnim buffetima punim »smorbroda«, »tipalija« i »gustatora«. Poput ledene palače pokretni se bar polako kretao po tračnici. Orkestar je svirao »Zvjezdani dani i sunčane noći«, vrlo prikladan komad za brod u svemiru, a vonj »sphyghija« se raskošno širio od zida do zida.

Macduff je nekoliko minuta stajao s nenametljivim dostojanstvom u blizini vrata i gledao gomilu. Čekao je da se pojavi kapetan Ramsay. Odjednom započe brujanje primjedbi i mnoštvo putnika počne nadolaziti niz strmine salona. Stigao je i kapetan. Macduff se umiješa u gomilu i u trenu ga nestade.

Ramsay je stajao na dnu konkavnog amfiteatra i gledao gore prema publici s neuobičajenim osmijehom na izbrazdanom licu. Macduffu nije bilo traga iako je prigušeno mrmljanje tihih opaski povremeno dolazilo iza širokih krila jednog pripadnika plutonskih lepidoptera, ljuskavih letača.

Kapetan Ramsay počne govoriti.

— Kao što vam je vjerojatno poznato, sastali smo se da se dogovorimo o brodskoj lutriji. Neki od vas možda još nisu putovali svemirom, zato će zamjenik glavnog voditelja rastumačiti kako se to radi. Mister French, imate riječ.

Mister French, mladić ozbiljna izgleda, iziđe pred masu. Raščisti grlo, malo zastane i okrene se kad se iza plutonskog lepidopterea čuo glasan pljesak.

— Hvala — rekao je. — Eh, mnogi od vas možda poznaju staromodnu brodsku lutriju u kojoj su putnici pogađali vrijeme dolaska broda u luku. U svemiru, naravno, kompenzacione povratne sprege, efektord i suptraktord tako precizno vode brod da nam je svima poznato da će »Sutter« stići na Kseriju točno u predviđeno

vrijeme a to je...

— Hajde, čovječe, prijeđi na stvar — iz mnoštva se začu neidentificirani glas. Svi su opazili kako je kapetan Ramsay oštro pogledao prema Plutoncu.

— Pa, u redu — reče miste French. — Ima li tko kakav prijedlog?

— Pogađanje datuma na novčiću — javi se neki glas ali ga zagluši hor povika koji su spominjali »sphyghi«.

— »Sphyghi«? — upita kapetan Ramsay licemjernom zbunjenošću. — Mislite li onaj parfem?

Začu se smijeh. Riječ preuzme mišoliki Calistanac.— Kapetane Ramsaye, kako bi bilo da ovdje organiziramo lutriju »sphyghijeva« sjemena kao što se to čini na Aldebaranu Tau? Čini mi se da se to radi ovako: svi se klade koliko će sjemenki biti u prvom plodu berbe. Njihov broj je uvijek drugačiji. Ponekad ih ima nekoliko stotina, pokatkad nekoliko tisuća a nemoguće ih je brojiti sve dok se plod ne razreze. Ako bismo mogli nagovoriti Essa Pua da pristane...

— Dopustite — reče kapetan Ramsay. — Ja ću razgovarati s Essom Puom.

Ljuskar se mrko ogledavao dok mu je kapetan govorio. U početku je bio tvrdoglav. Ali, naposljetku, uz uvjet da polovica uloga pripadne njemu, pristao je da surađuje. Samo su čar »sphyghija« i jedinstvena prilika da se do kraja života hvale kako su sudjelovali u toj lutriji sklonuli putnike da pristanu na njegov gramzljiv zahtjev. Ali, naposljetku, sve je bilo dogovoreno.

— Stjuardi će obići salu — reče kapetan Ramsay. — Zapišite broj i ime na ove trake papira i ubacite ih u kutiju koju ćemo nabaviti za tu svrhu. Da, da, Esse Pue. Možete i vi sudjelovati ako inzistirate.

Algolijanac je inzistirao. Nije htio ispustiti priliku da se kladi. Poslije dugog oklijevanja zapisao je brojku, ljutito načrčkao fonetski ideograf svog imena i okrenuo se da odgega kad se kroz salon počeo širiti zadah nečeg finijeg od »sphyghija«. Svi okrenuše glave. Nastade apsolutan muk. Ess Pu se iznenađeno okrene i nađe se nasuprot vratima. Njegov ljutiti krik nekoliko sekundi odjekivao je od stropa.

Ao, koja je stajala na ulazu nije na njega obraćala pažnju. Njezine dražesne oči buljile su u daljinu. Koncentrični koluti magije sneno su se od nje širili. Već je povisila afektivni ton svih živih organizama u sali, a Ess Pu nije bio izuzetak. Ali, kako smo spomenuli, kad se Algolijanac osjeća ugodno, njegovu bijesu nema granica. Aou to nije zanimalo.

— Moja! — afektirano reče Ess Pu mašući prema kapetanu. — Djevojka je moja!

— Makni te tvoje štipaljke od mojeg lica, čovječe — dostojanstveno reče kapetan Ramsay. — Ako biste mi se pridružili u onom tihom kutku, možda biste mi mogli izložiti na pristojniji način

vaš problem. No, što je?

Essu Pu zatraži Ao. Izvadio je potvrdu u kojoj je stajalo da je putovao na Aldebaran Tau zajedno s Ao kao njen čuvar. Ramsay je neodlučno češkao bradu. U međuvremenu nastade natezanje među putnicima koji su nagrnuli da predaju stjuardima smotane papiriće. Obla figura Macduffa, koji je gubio dah, izleti iz gomile upravo na vrijeme da istrgne Ao iz Ess Puovih štipaljki koje su se na nju spuštale.

— Ruke k sebi, jastože — naredi prijeteći. — Stavi štipaljku na tu djevojku i vidjet ćeš što će se dogoditi. — vukući Ao za sobom on se sakrije iza kapetana Ramsaya pred Ess Puovim nasrtajem.

— Tako sam i mislio — reče Ramsay opominjući Essa Pua prstom. — Nije li ti bilo izričito zabranjeno da se miješaš među putnike, Macduffe?

— Ovo je stvar zaštite zakonitosti — reče Macduff — Ao je moja štićenica a ne toga jastroškog kriminalca.

— Možeš li to dokazati? Njegova potvrda...

Macduff istrgne potvrdu Essu Puu, brzo je pocijepa, smota u kuglicu i baci na pod.

— Glupost! — reče on prezrivo vadeći brzojav kao da optužuje. — Pročitajte ovo, kapetane. Vidjet ćete da je to brzojav Kontrolne administracije Male Vege. U njemu stoji da je Ao odvedena na nezakonit način s Male Vege i da postoji sumnja da je taj zločin počinio neki Algolijanac.

— Eh? — reče Ramsay. — Jedan tren, Esse Pue — Ali, Algolijanac je već žurno čistio pred sobom put iz salona. Ramsay je mrko pogledao brzojav, digao pogled i migom pozvao iz grupe putnika kefenskog odvjetnika koji je imao dva mozga. Poslije kraćeg razgovora, Ramsay se vrati kimajući glavom.

— Tu ne mogu mnogo učiniti, Macduffe. To nije povreda GBI, na žalost. Ovlašten sam jedino da vratim Ao njenu zakonitu čuvaru a kako takav ne postoji...

— Griješite, kapetane. Želite njena zakonito čuvara? On je pred vama. Evo, pogledajte i drugi dio brzojava.

— Što? — upita kapetan Ramsay.

— Točno: Terence Laoce Macduff. Tako piše u brzojavu. Kontrolna administracija Male Vege je prihvatila moju ponudu da privremeno budem skrbnik maloj Ao.

— Vrlo dobro — nevoljko reče Ramsay — Ao je tvoja štićenica. To ćeš morati srediti s kserijanskim vlastima kad tamo stignemo jer, ne zvao se ja Angus Ramsay ako ne budeš glavački letio niz most onog časa kad pristanemo na Kseriji. Ti i Ess Pu to tamo rješavajte. U međuvremenu, ne dopuštam da se član posade miješa s mojim putnicima. Naprijed marš!

— Zahtijevam prava putnika — uzbuđeno reče Macduff povukavši

se korak-dva. — Cijena karte uključuje i lutriju i zahtijevam...

— Ti nisi putnik. Ti si neposlušan član...

— Ao je putnik — glasno se prepirao Macduff. — Ona ima pravo da sudjeluje u lutriji. Zato, dopustite, kapetane.

Ramsay je tiho gunđao. Ali, naposlijetku migne stjuardu koji je nosio kutiju.

— Neka Ao sama zapiše brojku — tvrdoglavo je inzistirao.

— Glupost — odvratio je Macduff. — Ao je moja štićenica. Ja ću zapisati umjesto nje. Štoviše, ako kojim čudom ona dobije, dužnost će mi biti da upravljam njezinim dobitkom u njenu najboljem interesu, što znači tako da ću za oboje kupiti kartu do Male Vege.

— Oh, zašto se služiti smicalicama — odjednom reče Ramsay. — Ako budeš toliko sretan da se to čudo dogodi, onda u redu.

Macduff je skrivajući papirić napisao brojku, brzo se potpisao i gurnuo ga kroz prorez na kutiji. Ramsay je od stjuarda uzeo pečat i zapečatio kutiju.

— Osobno se osjećam malo omalovaženim atmosferom na »Sutteru« — reče Macduff gledajući ga. — Što se tiče odobravanja krijumčarenja, nadriodvjetničke taktike i čisto prevarantskog kockanja, prisiljen sam, kapetane, donijeti neugodan zaključak da upravljate brodom na kojem vlada kriminal. Dođi, Ao, potražimo čistiji zrak.

Ao je oblizivala palac i mislila na nešto vrlo lijepo, možda na ukus svog palca. Nitko to nikad neće doznati.

Prolazilo je vrijeme, bergsonsko i njutonsko. No po svakom mjerilu, činilo se vrlo vjerojatnim da brzo ističe Macduffovo vrijeme.

— Tko s đavolom jede juhu, mora imati dugačku žlicu — reče kapetan Ramsay svome zamjeniku na dan programiranog dolaska »Suttera« na Kseriju. — Pravo je čudo kako je Macduff tako dugo uspio izbjeći kliještima Essa Pua nakon svega što je poduzeo da se dočepa tih »sphyghija«. Zanima me što namjerava postići time što se stalno šulja oko Algolijanćeve kabine s brojačima natrijeva jodida i mikrovalnim spektroskopima. Ono što je zapisao na papirić ne može se više mijenjati. Kutija je u mom sefu.

— A ako nekako otvori sef? — upita zamjenik.

— Osim što je sefu brava tempirana, on je povezan s alfa radijacijama moga mozga — istakne kapetan Ramsay. — To mu neće uspjeti... ah, mi o vuku... Mister French, pogledajte tko dolazi.

Okrugla ali ipak živahna figura brzo se približavala hodnikom, jedan skok ispred Algolijanca. Macduff je jedva disao. Opazivši oficire, sakrije se iza njih kao prepelica koja traži zaklon. Ess Pu, slijep od bijesa, naglo sklopi štipaljku pred samim kapetanovim licem.

— Svladajte se, čovječe — oštro reče Ramsay. Algolijanac ispusti neki besmisleni blebetav zvuk i divlje zamaše nekim papirom po

zraku.

— Zaboga, čovječe — reče Macduff malo ogorčeno iz svog nesigurnog položaja. — On je samo megalomanski jastog. Danas se svaki predmet može klasificirati kao humanoidni, kako se to počelo raditi. Prima se svaki ološ iz Galaksije. Marsovci su otvorili branu i sada je nastao potop. Razumijem potrebu za određenom širokogrudnošću, ali dovodimo u opasnost dostojanstvo pravih humanoida kad ponosno ime Čovjeka primjenjujemo čak i na jastoga. Pa to stvorenje čak nije ni dvonožac. Zapravo, pomalo je i nepristojno gdje on ima kosti.

— Kuš, čovječe, poznato ti je da je ta riječ samo govorna figura. Što je, Esse Pue? Kakav mi to papir gurate pod nos?

Iz Algolijančeva se blebetanja moglo razabrati da je papir ispustio Macduff dok je bježao. Preporučio je kapetanu da ga pažljivo pročita.

— Poslije — odvratio je Ramsay i gurnuo papir u džep. — Uskoro ćemo pristati na Kseriji i moram u kontrolnu kabinu. Naprijed marš, Macduffe!

Macduff posluša neuobičajenom živošću, bar dok nije nestao s vidika. Ess Pu je nešto gunđao i krenuo za njim. Tek tada je Ramsay izvukao papir iz džepa. Proučavao ga je, frktao i pružio ga svom zamjeniku. Macduffov jasan rukopis prekrio je cijelu jednu stranu papira:

Problem: Pronaći koliko sjemenki ima u prvom zrelom plodu »sphyghija«. Kako pogledati u zatvoreni plod u kojem još možda nisu formirane sve sjemenke? Običan vid beskoristan.

Prvi dan: Pokušao ubaciti tragač u »sphyghi« kako bih iz dana u dan pratio radioaktivnost i crtao korisne grafove. Bez uspjeha. Ess Pu je postavo zamku što je dokaz njegova zločinačkog mentaliteta. Nije bilo štete.

Drugi dan: Pokušao podmititi Essa Pua eliksirom besmrtnosti. Ess Pu se razbijesnio. Zaboravio da Algolijanci smatraju mladost nedostojnim razdobljem života. Mali duhovi nepravilno ocjenjuju veličinu.

Treći dan: Pokušao usredotočiti infracrvene zrake na sphyghi kako bih uhvatio sekundarne radijacije akustičkim interferometrom. Bez uspjeha. Eksperimentirao daljinskim bojenjem stanica »sphyghija« valovima svjetlosti. Bez uspjeha.

Četvrti dan: Propali su i pokušaji da unesem kloroform u kabinu Essa Pua. Nemoguće dovoljno se približiti plodu da bi se pokušalo analizirati s pomoću pozitivne emisije iona. Počeo sam sumnjati da je Ess Pu odgovoran za odlazak kapetana Mastersona u bolnicu na Aldebaranu Tau. Vjerojatno mu se prišuljao iza leđa u mračnoj uličici. Svi nasilnici su kukavice. Opaska: pokušati nahuškati Kserijance na Essa Pua. Kako?...

Ovdje je taj kvazi dnevnik bio prekinut. French upitno pogleda kapetana.

— Nisam znao da Macduff tako temeljito primjenjuje znanost — primijeti Ramsay. — Ali to samo potvrđuje ono što mi je rekao Ess Pu prije nekoliko tjedana. Rekao je da se Macduff neprekidno pokušava dočepati sphyghija. Ali nije mogao niti može a sada se moramo pripremiti za pristajanje, mister French.

On žurno ode u pratnji svog zamjenika. Hodnik je neko vrijeme bio prazan. A zatim se visoko na zidu oglasi interkom:

— Informacija za sve. Putnici i posado »Suttera«, molimo vašu pažnju. Pripremite se za sletanje. Odmah nakon toga putnici će se okupiti u velikoj sali radi carinske kontrole. Istodobno će biti objavljeni rezultati brodske lutrije. Dolazak je obavezan. Hvala.

Zavlada tišina, začu se nečije teško disanje a zatim se javi neki novi glas:

— To vrijedi i za tebe, Macduffe — rekao je ljutito — razumiješ? Tim bolje!

Poslije četiri minute »Sutter« se spustio na Kseriju.

Macduffa su, unatoč njegovim glasnim protestima, odvukli iz kabine u veliku dvoranu gdje su se već svi okupili. Skupina kserijskih funkcionara, jedva prikrivajući svoju radost, bila je također ovdje obavljajući prilično površno pregled putnika dok su ostali Kserijanci na brzinu obilazili brod tražeći krijumčarenu robu.

Ali, bilo je očigledno da je krijumčarena roba koja ih je uzbudila bio »sphyghi«. U središtu velike sale bio je postavljen stol na kojem su stajale biljke »sphyghija«, svaka pojedinačno u svom keramičkom loncu. Teški zlatni plodovi njihali su se na granama. Njihova neravna kora blistala se ružičastom bojom zreloće. Iz biljaka je izbijao miris čistog užitka. Ess Pu je čuvao biljke i s vremena na vrijeme izmijenio nekoliko riječi sa kserijskim funkcionarom koji je već pričvrstio medalju na Algolijančev oklop (naravno, s pomoću pneumatskih čaški).

— Nečuveno! — vikao je Macduff otimajući se. — Bilo mi je potrebno još samo nekoliko minuta rada na vrlo važnom eksperimentu...

— Začepi ta tvoja brbljava usta — reče mu kapetan Ramsay. — Zadovoljstvo da te šutiram sa »Suttera« rezervirao sam za sebe.

— Prepustit ćete me nježnom milosrđu tog jastoga? On će me ubiti! Pozivam se na našu zajedničku humanoidnu...

Kapetan Ramsay je nešto razgovarao s jednim kserijskim starješinom koji mu potvrdno kimne glavom.

— U redu, kapetane — reče pedantno on ili ono. — Po našim zakonima dužnici moraju odraditi svoj dug, za tešku ozljedu se odmjeruje odšteta prema njenim posljedicama a napadač mora platiti

svu štetu. Ubojstvo se, naravno, uvijek kažnjava smrtnom kaznom. Zašto pitate?

— To vrijedi čak i za Essa Pua?

— Naravno.

— Onda, u redu — Ramsay značajno reče Macduffu.

— I što onda? Bit će tako bogat da će bez problema platiti odštetu za privilegiju da mi nanese tjelesne ozljede. Ja vrlo lako prokrvarim.

— Ali te neće ubiti — tješio ga je Ramsay. — A to će biti za tebe, Macduffe, dobra pouka.

— Onda ću bar zadati jedan dobar udarac — reče Macduff i od nekog obližnjeg pripadnika ptičjeg roda uzme debeo štap i zvonko opali Essa Pua po oklopu. Algolijanac ispusti krik koji podsjeti na parnu pištaljku i bijesno jurne na Macduffa dok je ovaj mahao štapom kao floretom, nezgrapno plesao prema natrag prijeteći iako je uzmicao.

— Priđi samo, ti glomazna priobalna večero. Sada ćemo se obračunati: humanoid s jastogom.

— Smiri se, Macduffe! — vikne jedan učeni i oduševljeni Ganimedanac.

— Smiri se! — vikne kapetan Ramsay mašući oficirima da mu dođu u pomoć. No Kserijanci su bili brži. Brzo su se ispriječili među sukobljenima a jedan od njih je izbio Macduffu štap.

— Ako vas je ozlijedio, Esse Pue, platit će odštetu — reče starješina Kserijanaca. — Zakon je zakon. Jeste li ozlijeđeni?

Unatoč Ess Puovom neartikuliranom gunđanju, bilo je očigledno da nije bio ozlijeđen. A kserijansko zakonodavstvo ne vodi računa o povrijeđenom ponosu. Termiti su po prirodi ponizni.

— Sredimo to — reče kapetan Ramsay zlovoljno što je njegova velika sala bila pretvorena u poprište borbe. —Ovdje se iskrcavaju samo tri putnika. Ao, Ess Pu i Macduff. Macduff potraži Ao. Nade je i šćućurivši se pokuša se sakriti iza njenih leđa.

— Ah, da — reče starješina Kserijanaca — Ess Pu nam je već rekao za brodsku lutriju. Dopustit ćemo je. Ali, neke uvjete valja poštovati. Nijednom Nekserijancu neće biti dopušteno da se približi stolu, a sjemenke ću ja osobno izbrojiti.

— To je u redu — reče Ramsay, uze u ruke kutiju s papirićima i povuče se. — Kad razrežete najzreliji plod i izbrojite sjemenke, otvorit ću ovu kutiju i proglasiti pobjednika.

— Čekajte! — vikne Macduff ali se nitko ne osvrne na njegov glas. Starješina Kserijanaca je uzeo sa stola srebrni nož, ubrao najveći i najzreliji plod »sphyghija« i razrezao ga na dva dijela. Polovice su se razdvojile na stolu i pokazale savršeno praznu šupljinu unutar ploda.

Povik iznenađenja i ljutine Kserijanaca odjeknuo je salom. Srebrni nož bljesne i raskomada plod na komadiće. Ali u kremastoj masi nije

se zasvjetlucala nijedna sjemenka.

— Što se dogodilo? — upita Macduff. — Nema sjemenki? Očigledno prevara. Nikad nisam vjerovao Essu Puu. On se zlurado veselio...

— Tišina — hladno reče Kserijanac. U toj prisilnoj tišini on ponovo upotrijebi nož, a zatim ponovo u sve napetijoj atmosferi.

— Nema sjemenki? — upita kapetan Ramsey zbunjeno kad se rastvorio posljednji prazni plod. Kserijanac nije odgovorio. Igrao se srebrnim nožem i gledao Essa Pua.

Algolijanac je izgledao jednako iznenađen kao i svi ostali ali je Macduff primijetio da je to teško tvrditi za Algolijanca. Kapetan Ramsay hrabro prekine zlokobnu tišinu da bi podsjetio Kserijance da je on predstavnik GBI.

— Ne bojte se — reče hladno Kserijanac. — Na vašem brodu nemamo jurisdikcije, kapetane.

Macduffov trijumfalni glas nadglasa sve ostale.

— Od samog početka nisam vjerovao tom jastogu — proglasi probijajući se naprijed — samo je uzeo vaš novac i sklopio pogodbu za »sphyghi« bez sjemenja. On je očigledno kriminalac. Njegov nagli odlazak s Aldebarana Tau plus očigledna ovisnost o letheanskoj prašini...

U tom času Ess Pu navali na Macduffa izgubivši vlast nad sobom. U posljednjem trenu Macduffova obla figura pojuri prema otvorenom izlazu iz broda i slabom kserijanskom sunčevom svjetlu. Ess Pu je klopotao za njim, bijesno vriskao a membrane oko usta bile su mu grimizne od ljutine.

Po naređenju starješine Kserijanaca, ostali Kserijanci požure za Macduffom. Izvana se čula daleka zagonetna buka. Odjednom se opet pojavi Macduff zadihan i sam.

— Strašna stvorenja ti Algolijanci — reče prijateljski kimajući glavom starješini Kserijanaca. — Vidim da su vaši ljudi... eh... zadržali Essa Pua.

— Da — odvrati Kserijanac — tamo vani je, dakako, pod našom jurisdikcijom.

— Tako sam i mislio — promrmlja Macduff probijajući se prema Ao.

— A sada, pričekajte časak — reče kapetan Ramsay Kserijancima — nemate...

— Mi nismo barbari — dostojanstveno reče Kserijanac —dali smo Essu Puu petnaest milijuna univerzalnih kredita da za nas obavi posao i on nije uspio. Ako ne bude mogao vratiti petnaest milijuna plus troškove, morat će to odraditi. Radni sat — na ovo se Macduff očigledno trgnuo — radni sat se na Kseriji plaća jednu šezdeset petinu kredita.

— To nikako nije u redu — reče kapetan — ali, to je sada izvan moje jurisdikcije. A ti, Macduffe, nemoj biti tako samozadovoljan. I ti se iskrcavaš na Kseriji, ne zaboravi. Savjetujem ti da se držiš podalje od Essa Pua.

— Vjerojatno će biti previše zaposlen — odvrati veselo Macduff. — Nerado podsjećam nadležnog oficira na njegove dužnosti, ali, niste li zaboravili na jednu beznačajnu stvar: brodsku lutriju?

— Što? — ljutito pogleda Ramsay na bezobličnu masu plodova — lutrija dakako, ne važi.

— Glupost — prekine ga Macduff — nemojmo se izvlačiti. Netko bi mogao pomisliti da pokušavate izbjeći isplatu.

— Čovječe, ti si gluh. Kako može biti isplata? Lutrija se osnivala na pogađanju koliko sjemenki ima u plodu »sphyghija« i savršeno je očigledno da u »sphyghiju« nije bilo sjemenki. Vrlo dobro. Ako nitko nema ništa protiv...

— Ja sam protiv — vikne Macduff — u ime svoje štićenice zahtijevam da se pregleda svaki papirić i zabilježi što je na njemu napisano.

— Budi pametan — javi se Ramsay. — Ako samo odgađaš neugodan trenutak kad ću te šutnuti sa »Suttera«...

— Morate legalno završili lutriju — bio je uporan Macduff.

— Pih, začepi tu tvoju kreštavu gubicu — Ramsay kiselo plane uzimajući zapečaćenu kutiju i pričvrstivši na nju neku sitnu napravu. — Kako želiš. Ali, Macduffe, to ti neću oprostiti. A sada, molim mir.

On zatvori oči a usne su mu se pokretale u nečujnom mrmljanju. Kutija se otvori i izbaci gomilu savijenih papirića. Na Ramsayev poziv jedan putnik istupi i počne otvarati ceduljice i čitati imena i brojke.

— Ovako ćeš dobiti jedva pet minuta poštede — šapne Ramsay Macdouffu — a poslije toga izlaziš za Essom Puom i dopusti da kažem da je očigledno da si namjerno izmamio Algolijanca iz »Suttera«.

— Glupost — žustro mu odvratai Macduff — može li se mene kriviti što je Ess Pu usredotočio svoje komične antisocijalne emocije baš na mene?

— Da, ti dobro znaš da je tako.

— Mužjak Korze-Kablum, sedamsto pedeset — vikne putnik koji je otvarao cedulje — Lorma Sekundus, dvije tisuće devedest devet. Ao, umjesto nje...

Nastade stanka.

— Dakle? — požurivao ga je kapetan Ramsev i uhvatio Macduffa za ovratnik — nakle, čovječe?

— Terence Laoce Macduff... — nastavi putnik i opet stane,

— Što je? Koju je brojku zapisao? — upita Ramsay zastavši pred otvorenim izlaznim vratima i podigavši jednu nogu spreman da šutne iznenađujući filozofski mirnog Macduffa niz most za ukrcavanje. —

Postavio sam pitanje! Koja je brojka na cedulji?

— Ništica — slabim glasom odvrati putnik.

— Točno — izjavi Macduff oslobađajući se Ramsayeva zahvata. — A sada, kapetane Ramsaye, bit ću vam zahvalan ako mi uručite polovicu uloga kao Aoinom čuvaru, osim naravno, iznosa vrijednosti putne karte do Male Vege. A drugu polovicu pošaljite Essu Puu i pozdravite ga od moje strane. To će možda skratiti njegovu kaznu za nekoliko mjeseci a ona, po mojim proračunima, iznosi devet stotina četrdeset šest kserijanskih godina. Jedan Macduff oprašta i svojim neprijateljima. Ao, draga, moram izabrati pogodnu kabinu.

Poslije tog govora Macduff pripali novu cigaru i polako se odšeta i ostavi kapetana Ramsaya da zbunjeno bulji ravno pred sebe i da miče usnama kao da moli. Ta molitva odjednom postade čujna:

— Macduffe! Macduffe! Kako si to učinio?

— Ja sam — odvrati Macduff preko ramena — učenjak. Maloveganski je kabaret brujio od radosnog raspoloženja.

Dva klauna su dobacivala jedan drugome dosjetke i zadirkivala među stolovima. Za jednim je stolom sjedila Ao između Macduffa i kapetana Ramsaya.

— Još čekam da mi kažeš kako si to izveo — reče kapetan Ramsay. — Pogodba je pogodba. Stavio sam svoj potpis na tvoju molbu, zar nisam?

— Moram priznati da mi je tvoj potpis olakšao da steknem tutorstvo nad Aom. Hoćeš li malo šampanjca, Ao?— Ali Ao nije odgovorila. Izmjenjivala je poglede, manje prazne negoli obično, s mladim Malovegancem koji je sjedio za susjednim stolom.

— Hajde, reci — bio je uporan Ramsay. — Na kraju putovanja morat ću pregledati brodski dnevnik. Moram znati što se zbilo s tim »sphyghijem«. Inače, zar misliš da bih išao tako daleko i jamčio za tvoj prevrtljivi karakter iako sam oprezno dodao »koliko je meni poznato«? Ne. Napisao si tu ništicu dok sam te ja gledao, davno prije negoli su plodovi sazreli.

— Točno — odvrati uljudno Macduff srćući šampanjac — bio je to jednostavan problem upućivanja u krivom smjeru. Pretpostavljam da neće biti štete ako ti kažem kako sam to učinio. Razmotri okolnosti. Namjeravao si me iskrcati na Kseriji zajedno s tim jastogom. Prvo sam ga morao diskreditirati u očima Kserijanaca. Dobitak na lutriji bio je sekundarna posljedica. Jednostavno zaslužena dobra sreća kojoj je pomogla primijenjena znanstvena tehnika.

— Misliš na ono što si zapisao na papir koji je našao Ess Pu. One brbljarije o interferometrima i ionoanalizatorima? Znači, uspio si na neki način prebrojiti sjemenke, ili možda nisam u pravu?

— Naravno — Macduff je okretao čašu i lagano si popravljao perje — taj sam papir napisao za Essa Pua. Morao sam ga toliko zaposliti

čuvanjem »sphyghija« i trčanjem za mnom da nije imao vremena razmišljati.

— Još ne razumijem — prizna Ramsay — čak i ako si znao unaprijed pravi odgovor, kako si mogao znati da će se lutrija osnivati na »sphyghiju«?

— To je od svega bilo najjednostavnije. Razmisli! Na čemu se drugom mogla osnivati dok je aldebaranska lutrija bila još svima u svježem sjećanju a cijeli brod vonjao po krijumčarenim »sphyghijima«? Da to nitko drugi nije predložio, bio sam spreman predložiti to i sam i... što je ovo? Odlazite! Pustite me na miru!

Obratio se dvojici klaunova koji su se zadržali uz njihov stol. Kapetan Ramsay na vrijeme podigne pogled da bi vidio kako oni počinju novu točku.

Tehnika izazivanja smijeha uvredama nije se u osnovi mijenjala stoljećima a ekspanzija Galaksije je samo proširila produbila njenu raznolikost. Ismijavanje se prirodnim putem širilo na vrste. Klaunovi su blesavo brbljali a zatim su počeli prilično vješto oponašati dva majmuna koji jedan na drugom traže buhe. Cijeli je lokal prasnuo u neobuzdan smijeh kojem se nisu pridružili samo oni gosti koji su potjecali od majmuna.

— Iš! — razdraženo reče Ramsay gurnuvši stolicu prema natrag.

— Vi bestidni...

Macduff podigne ruku i počne umirivati kapetana.

— Hej, hej, kapetane. Pokušajte zauzeti objektivan stav. To je samo pitanje semantike, konačno — on se tolerantno smijuljio — budite iznad te ograničenosti kao ja i uživajte u vještini tih lakrdijaša u apstraktnoj umjetnosti glume. Namjeravao sam vam objasniti zašto Essu Puu nisam davao mira. Bojao sam se da će možda opaziti kako brzo sazrijevaju »sphyghi«.

— Pah — reče Ramsay ali se zavali u stolicu kad su klaunovi otišli dalje i započeli novi geg. — Dobro, nastavi.

— Upućivanje u krivom smjeru — raspoloženo reče Macduff. — Jeste li ikada imali nesposobnijeg člana posade od mene?

— Ne. Nikad u svom...

— Baš tako. Bacali su me kao zvrk s posla na posao dok naposljetku nisam došao u Kontrolu atmosfere, dakle, točno onamo gdje sam htio doći. Puzanje kroz ventilacione cijevi ima određene prednosti. Na primjer, nije bilo potrebno više od sekunde da se isprazni bočica dva-četiri-pet-triklorofenoksiacetičke kiseline — on je sočno valjao u ustima slogove — triklorofenoksiacetičke kiseline u ventilator Essa Pua. Ta je tvar morala ući u sve pa i u »sphyghije«.

— Trikloro .., što? Hoćeš reći da si udesio »sphyghije« prije lutrije?

— Naravno. Rekao sam ti da je lutrija bila kasniji nusproizvod. Moj je prvotni cilj bio dovesti Essa Pua u nepriliku na Kseriji kako bih

spasio svoju vlastitu cijenjenu osobu. Na sreću, imao sam kod sebe lijepu zalihu različitih hormona. A taj specijalni hormon, što bi moralo znati svako dijete, poništava potrebu za oprašivanjem. Po zakonima biologije, rezultat će biti plod bez sjemenki. Pitaj bilo kojeg vrtlara. To uvijek djeluje.

— Plod bez sjemena... — zbunjeno ponovi Ramsay — oprašivanje, oh, da. Baš sam bio glup.

Na Macduffovim je usnama nesumnjivo već bio mali demanti te izjave ali se njegov pogled zaustavio na dvojici klaunova. Zastao je držeći u zraku cigaru i gledao ih. Manji od njih upravo je kočoperno koračao u širokom krugu gestikulirajući kao da puši cigaru. Njegov je drug divlje kričao i tukao ga po glavi.

— Reci mi, brate! — vikao je piskutavim falsetom — tko je bio onaj pingvin s kojim sam te sinoć vidio?

— To nije bio pingvin — radosno je hihotao našepureni — bio je to Venerijanac! — Istodobno on dade znak rukom i na Macduffa se spusti kao šator mlaz svjetlosti iz reflektora.

— Što! Što? Kako se usuđujete! — vikao je uzrujano Macduff kad mu se pod salvama smijeha povratio glas. — Klevetnička potvora... U životu me nitko nije tako uvrijedio! — Kapetan je jedva suzdržavao smijeh. Nakostriješeni Macduff se bijesno ogledavao, uspravio u svoj svojoj visini i uhvatio Ao za ruku.

— Ne obraćaj na njih pažnju — predloži mu Ramsay nesigurnim glasom. — Konačno, ne možeš poreći da si po vrsti Venerijanac, Macduffe, iako uporno tvrdiš da si se izlegao... htio sam reći rodio... u Glasgowu. Da, ti si Škot po rođenju i humanoid po klasifikaciji, zar ne? A pingvin si onoliko koliko sam ja majmun.

Ali, Macduff je već odlučno koračao prema vratima. Ao je poslušno išla za njim i bacala unatrag anđeoske poglede na Maloveganca.

— Nečuveno — vikao je Macduff.

— Vrati se, čovječe — zvao ga je Ramsay jedva suzdržavši divlji radosni poklik — sjeti se apstraktne umjetnosti glume: »To je samo stvar semantike...«

No njegove riječi Macduff nije čuo. Macduffova leđa su bila uvriježena šipka za čišćenje puške. Vukući za sobom Ao bocasta figura Terencea-Laocea Macduffa, ukrućena od dostojanstva, nepovratno je nestala u maloveganskoj noći tiho gunđajući.

Jer Macduff, kako je do sada mogao zaključiti i najbjedniji intelekt (a pod tim razumijevamo čitatelja koji je u ovoj kronici preskočio sva znanstvena objašnjenja ma koliko bila elementarna) nije bio ono što je tvrdio da jest...

— Eh — reče kapetan Ramsay kojemu je lice prepolovio osmijeh — neka sam dočekao i taj dan! Konobar! Viski i sodu i ne više tog gadnog šampanjca. Slavim jedinstvenu priliku, prirodni fenomen. Je li

vam poznato da je ovo vjerojatno prvi put u Macduffovu životu da je ta neprincipijelna hulja otišla a da iza sebe nije ostavila nekog jadnog nasamarenog naivčinu? Hej, što je to? Kakav račun, ti glupi klipane? Pa, Macduff je inzistirao da noćas budem njegov gosti. Oh, ja... eh.., h... Prokletstvo!

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A, München)

Do kada?

Iskra Mikačić

Bio je jedan od onih oštrih sunčanih dana poslije dugog kišnog perioda, kada sunce pali kožu a zrak je još hladan i zemlja vlažna. Jahali su opuštenim kretnjama ljudi koji više i nisu svjesni svoje vještine. Sredovječni Hack i momak Abb. Abb je upravo prešao dob kada je dječačkom nametljivošću ali i spretnošću brzo savladavao važna životna znanja. Svakom je pomalo pomagao, ali s nekom urođenom računicom, da je ono što nauči vrednije od napojnice.

Tako se Abb znao danima vrtjeti u kovačnici i dosađivati trbušastom Johnatanu Langu, mjesnom kovaču. Najprije je samo vezivao konje na mjesto za potkivanje, zatim je sebi i drugima dokazivao svoju mladenačku muževnost držeći za oglavu i umirujući ih, dok bi Johnatan potkivao. Uskoro, već je u velikoj kožnoj pregači držao čvrstim, vještim rukama, visoko unatrag izvučene noge i najćudljivijih konja, dok bi ih Johnatan potkivao vještim i odmjerenim, ali ne brzim kretnjama. Kovač je ponekad bučno psovao Abba kad mu je konj počeo poskakivati, ali to je bila samo životna škola, koju je Abb podnosio bez pogovora. Tako je od seoskog derana i smetala gotovo odjednom postao za sve sposoban i mnogima potreban 17-godišnjak. Visok i koštunjav, momak svijetlih očiju, na pjegavom, nasmiješenom ali već odlučnom licu: Abb.

Sada su se Hac i Abb kao pomoćnik otputili daleko izvan naselja s prilično natovarenim konjima. Hack je trebao izvidjeti neke nove terene za svoj račun, a Abb je išao s njim u svojoj ulozi mladog momka za sve, ali i po posebnom zadatku.

Johnatan mu je već ranije pokazao posebnu vrst ljepljive i kao tijesto masne zemlje koja se koristi za oblog u nekim slučajevima kad konj ozlijedi kopito kod tzv. žabice, mekog i osjetljivog unutarnjeg dijela. Abb je samo po prilici znao na kakvim se mjestima može naći takve zemlje iz hotimično štura Johnatanova opisa. Ali imali su tjedan dana pred sobom i nepregledne valovite doline presijecane koritima rijeka i malim bezimenim potocima. I miran način mišljenja i savladavanja daljina, bez plana i žurbe — poput samog vremena.

Već su četvrti dan na putu i daleko su odmakli. Govore malo, ali su uskladili dužnosti i gdje god se nalazili rade uigrano iste stvari. Abb rasedlava konje, na najboljem mjestu za odmor, rasprostire opremu po nekom nedogovorenom ali usavršenom pravilu. Najprije izvrće sedla i

podsedlice da se od znoja mokri dijelovi suše na suncu, a ostalo sklanja u hladovinu. Vješto sputava konje, koji isto tako znadu da treba ostati u blizini. Pasu ili drijemaju u hladu, ili stoje u plitkoj vodi, polako je njuše i piju. Ne plaše se iznenadnog kriještanja ptica, ni šuma vjetra u guštiku. I oni kao da su savladali dio načina poznavanja svijeta od svojih gospodara.

Hack se udaljio da nabavi jelo, jer to je dužnost starijeg i vođe, iako bi se Abb rado prihvatio te dužnosti. Abb je ponio dug širok nož i pomalo lijeno istraživao bližu okolicu današnjeg logora tražeći ono što ga je ovdje i dovelo — tešku, masnu zemlju za kovača Johnatana.

Upravo je zašao u gustiš koji je pokrivao dio neravnog terena blizu korita neke rječice. Našao je strmu stranu jednog uzvišenja i počeo nožem obrušavati vanjski sloj zemlje. Tu mu je posao zadavao najmanje truda, zemlja je bila slična njegovu uzorku, pa se nadao da će u dubljem sloju naći ono što traži, napuniti dvije velike bisage zemljom i tako završiti svoj zadatak. Snažnim zamasima odvaljivao je sve vlažniju zemlju po gotovo okomitom obronku. Nož je odjednom zastrugao po čvrstoj kamenoj podlozi. Abb je nastavio posao najprije s jedne pa onda s druge strane, ali se kamena podloga uporno pojavljivala. Bila je okomita i nikako da nađe gdje prestaje. To ga ozlovolji i pokreti mu postaše tromi i lijeni. U to mu nož gotovo klizne po tvrdoj i glatkoj podlozi. Začuđen, prstom povuče trag iza noža. Ravno i glatko! Kako je to moguće? Povuče još nekoliko puta nožem i oslobodi komad posve ravne crnosive površine. Opipa je prstom i ostane tako, bez misli, gledajući neočekivanu glatku plohu. Kamen? Nemoguće. Metal? Nije rđav i što bi tu radio?

Tada se naglim zamasima i površno od nestrpljenja baci na posao. Oslobodi površinu četvrtasta oblika tog čudnog glatkog materijala okruženog neravnim kamenjem. Nije mogao odmah izvući taj komad. Ali, postoji rješenje — kamen koji ga okružuje. Abb počne oslobađati kamenje od zemlje koje je sad izvirivalo i sa svih strana okruživalo čudnu stvar. Utvrdi da su to zapravo grubo klesane kamene kocke — još jedno čudo više. Bile su prilično velike, ali za Abba je problem već bio riješen. Kako ih je oslobađao zemlje već je znao da će ih jakom drvenom polugom moći srušiti i tako doći do čudne glatke kocke u njih uzidane. U glavi mu je počelo bubnjati. To su radili ljudi. Sigurno vrlo davno. To kamenje je dio nečeg, ne vidi se više ni čega.

Sjetio se priča o izgubljenim narodima i njihovu blagu, koje je još kao dječak slušao s nekim čudnim uzbuđenjem, čak grozom. Nisu to bile priče koje je pričala majka, već čudne, mračne priče koje su raspredali samo ponekad dokoni muškarci u neka čudna vremena, gledajući u mjesec ili žar vatre. U njima je bilo i krvavih borbi nekih davnih ljudi i nekih čudnovatih bogatstava koja ne obećavaju sreću, već plaše. Ali privlače neodoljivo i neumitno poput fenjera u koji se

zalijeću noćni kukci, kao da sami traže smrt.

Odjednom osjeti prostranstvo koje ga okružuje i osjeti se prvi put u životu, kao pritisnut svim tim toliko poznatim oblicima. Poželi da bude zaštićen. No, otjera te misli i ponovo se lati posla.

Napokon, »to« je stajalo pred njim. Očišćeno od zemlje, četvrtasto, veliko kao... kao omanji sanduk. I užasno teško. Abb, koji je s lakoćom na rame zabacivao pune vreće, nije mogao sam sebi vjerovati da tu stvar može pomicati samo pomoću poluge, debele drvene motke. Nijemo je prstima povlačio po »tom četvrtastom« otklanjajući ostatke zemlje. Napokon, nije imao više što čistiti.

Nešto, za što nije postojala riječ, stajalo je pred njim.

U Abbu je napokon proradio njegov praktični duh. Razmišljao je za što bi se to moglo upotrebiti i kako to izgleda iznutra. Bridovi su bili ravni, ali ne posve oštri, tek malo obli; Ali, čekaj! Tu je na jednoj strani kao britvom urezana jedva primjetna linija pravilnog kruga s promjerom veličine dlana. Nešto mu je govorilo da je to čudni ključ te čudne stvari.

Abb je bio mlad čovjek savršeno oblikovan svojom sredinom. Znao je kada treba prema nekom konju primijeniti grubu silu, kada lukavstvo, a kada nježnost i strpljivost da bi postigao poslušnost radne životinje. Znao je da neke poslove treba, kao potkivanje, na primjer, raditi s mnogo iskustva, a za neke druge dopuštena je improvizacija i dosjetljivost. Sada je osjećao da je pred zadatkom za koji nema znanja, već treba nešto smisliti.

Uzeo je motku, jedini alat koji mu je osim noža bio pri ruci. Jedan kraj je pažljivo pritisnuo na površinu kruga i namjeravao čvrsto, kao maljem udariti. Ali već pod prvim pritiskom, površina kruga se počela polako spuštati. Pojačao je pritisak, ali krug se jednomjerno polako, križajući spuštao, a zatim stao. Opazi da se spuštanjem kruga, ostali dio plohe podigao uvis za debljinu prstiju. Abb provuče prste i uz malo napora podigne gornju plohu i pusti je da teško padne na tlo. Od uzbuđenja uhvati ga vrtoglavica, a zatim tupa ravnodušnost razočaranja. Sjedne, gledajući u taj, sada ga je mogao tako nazvati, sanduk.

Bio je ispunjen čudnim, jednakim predmetima. Uredno poslagani, bili su na jednoj strani sivozeleni, a na suprotnoj isto takvi plavkastosivi. Oprezno uzme jedan u ruku i zamisli se.

Kako bi on to sada recimo, ispričao ljudima?

Jednom ga je Johnatan ispsovao kada je dotrčao u kovačnicu javiti kako se neki konj otrgao s poveza i pobjegao izvan, naselja. Kovač ga je tada poučio na svoj način.

— Što? Jedan konj, balavče, reci kakav konj?

— Pa, imao je grivu onako nakoso — mucao je i na sebi, kao na modelu pokazivao konja.

— Govori kao čovjek, a ne kao budala. Što nakoso? Najprije reci najvažnije: kakve je boje, je li konj ili kobila, kakve je boje griva i rep. I što misliš time »nakoso«?

— Pa, svijetli dorat, po sapima malo jabučast, da... konj je, a grive naprijed kod glave skoro nema, nego je onda sve dulja do grebena, nakoso.

— A, tako, konačno si progovorio. Najprije najvažnije pa onda na sitnije, balavce. Hajde, naoštri kliješta, brzo, vidio si kako ja to radim.

Sada, kada je osjećao važnost situacije, sam je sa sobom vodio dijalog, od kojeg je jedan glas bio Johnatanov, a drugi njegov vlastiti.

Predmeti, ma kako čudni, na neki su mu način bili poznati, kao kad se sjetiš nečeg iz sna. Ponovo je prihvatio jedan, i ne misleći, stegao ga u šaku. I gle! Ta stvar kao da je učinjena da se baš tako drži. I sjetio se čemu sliči. Upravo mu je Johnatan pokazao kako od »prave« zemlje dok je stegneš u šaci, ostane gladak otisak prstiju. Ovaj oblik nije imao tako zašiljene rubove, već oble, ali osjećaj prijanjanja u ruci, posve je isti.

Počeo je vaditi te stvari iz kutije polako, pa sve brže. U jednom trenutku uhvatio je svakom rukom po jedan »otisak«, kako ih je nazivao negdje na rubu svijesti.

Odjednom ga je zarobila nekakva čudna sila. Svi mišići su mu se stegnuli, u ušima je tutnjalo, a ruke su u grču stezale »otiske«. Šake kao da su se stopile s njima, nije se mogao pomaći. Onda je počelo prolaziti. Grčevito stisnuti kapci polako se počnu otvarati.

Tada doživi nov paničan strah.

Sve što je bilo pred njim — trava, žbunje, drveće, nebo — kao da mu je silovito udarilo u zjenice. Do tada neviđene boje, kao osvijetljene nekom svjetlošću koja prodire i osvjetljava unutrašnjost materije i jedno veliko kretanje, koje je svim tim vladalo. Odjednom je znao da mu to priroda otkriva svoju veliku tajnu: sokove koji promiču travama, sunčevu energiju koja titravo prodire kroz površinu lišća, život koji sakriva zemlja. Svaki pedalj tla na kojem se zaustavilo oko imao je svoju priču, koju je shvaćao mislima, bez riječi.

To je trajalo i trajalo, dok umor od spoznaja nije postao prevelik. Popustili su mu svi mišići i u času kada mu je tijelo omlohavjelo i teško palo na zemlju, šake su se otvorile i »otisci« ispali. Sunce se već počelo spuštati i naglo je zahladnjelo kada se Abb počeo buditi ili dolaziti svijesti.

»Hack će se svakog časa vratiti«, bila mu je prva pomisao, a tada odmah: »Što i kako mu sve ispričati?«

Nije bio u stanju ispričati što se s njim događalo.

Dobiti na vremenu, odgoditi, činilo mu se sad jedino moguće rješenje. »Otiske« i »kutiju« jednostavno je, ne dirajući ih, prekrio velikom granom. Zatim se vratio u logor.

Na tom mjestu ostali su još sutradan, a Abb je to vrijeme proveo kao u snu, radeći poput mehaničke lutke, odsutan duhom.

Kad bi se Hack udaljio, Abb je odlazio do »otisaka« i bespomoćno zurio u njih. Znao je da mu nedostaje hrabrosti da ih ponovo uzme u ruke. Sjećao se, dok ih je vadio pojedinačno,, da su to bili mrtvi, obični predmeti. Ali, »ono« se desilo u trenutku kada je svaka ruka stegnula po jedan. Time, kao da je svojim tijelom otvorio put nekoj stranoj sili koja je spavala u njima. Sili, za koju nije znao, da li je dobra ili zla, ali je toliko nepoznata da budi samo strah. Zato je, uoči odlaska, najprije oprezno, štapom, gurnuo jedan »otisak«, zatim ga dotakao rukom kao što se dotiče vrući lonac — pa kad se ništa nije desilo — uzeo ga i spremio u torbu. Spremio je tako još četiri komada, ali svih pet bilo je iste zelenosive boje. Samo je pretpostavljao da su to »otisci« od jedne vrste, koji su sami, bez svog plavkastosivog para mrtvi, bez snage. Jer, onaj je put uhvatio dva različita otiska. Ali, ispravnost te pretpostavke uopće nije želio ispitati.

»Ako se... ono... desi nekom drugom, baš me zanima što će ispričati«, mislio je.

Došlo je vrijeme da se krene dalje i Abb je smislio svoju priču. Jednostavno je pokazao Hacku »otiske« i rekao da ih je iskopao iz zemlje. Ovaj ih je samo površno pogledao i primijetio:

— A što će ti to?

Kad su se vratili, pokazao ih je kovaču Johnatanu i još nekolicini. Dugo su ih razgledali, vrtjeli u ruci, strugali, odmjeravali težinu, čak i držali u obje ruke — što je Abb sa strane pažljivo motrio —ali predmeti su se pokazali posve beskorisni i besmisleni, iako čudni.

Tri je komada podijelio, a dva zadržao. Posljednje otkriće bila su dva jednostavna ali različita znaka, jedva primjetljiva, na svakom otisku jedan. Samo on je znao da ovi »otisci« imaju i svoje parove, te zaključio da svakom od njih odgovara i njegov par s istim znakom. Tek ako se takav par uhvati u ruke desi se ono što se desilo njemu.

Prošle su godine i za Abba je taj događaj postao samo sjećanje, ali sjećanje koje ga je još stavljalo u iskušenje. Jednom ga je znatiželja, a i osjećaj da je sad odrastao muškarac, natjerala da ponovo potraži »kutiju«. Točno je znao pravac i približnu udaljenost ondašnjeg logora — ali to mjesto više nije našao. Korito rijeke je bilo negdje drugdje, a tamo gdje je očekivao gustiš prostirale su se livade. Ili je priroda promijenila izgled kraja, ili uopće nije našao pravo mjesto. Zapravo, laknulo mu je. Za njega, problem više nije postojao. Jer, nije postojao put k rješenju.

Do kada?

*

Mladić progunđa psovku i zaustavi svoju »Hondu Gold Wing« uz rub auto-puta. Ustanovi da je kvar beznačajan, ali trebat će dobar sat da se mašina ohladi.

Nakon prve cigarete počne tumarati kroz rijetko grmlje i neravne naplavine, lijeno stružući čizmama. Dosadan, antipatičan predio. Nigdje da kupiš limenku kokakole. Oko mu zapne za neobičan oblik kamena. Uzme ga u ruku. Ne, nije to kamen. Do đavola! Savršeno prati anatomiju ruke dok ga stegneš šakom. Poput dobre ručke motocikla. Nije to ni od plastike, ni od metala. Čudne plavkastosive boje. Zagleda se u tlo. Možda nađe ostatak nečega što je tome pripadalo, pa da mu to objasni porijeklo čudne stvari.

Rezultat traženja bile su još dvije, posve jednake »ručke«, kako ih je u sebi nazvao. Sve tri strpa u bisagu svog motocikla,

Jedan od čudnih predmeta postao mu je pritiskač za papir, jedan se negdje zagubio, a preostali uzela je majka i služi joj kao uteg od »malo manje od kilograma«.

Do kada?

… I sazidao je zbrkanu kuću

Robert A. Heinlein

…and He Built a Crooked House

Preveo *Nikola Popović*

Amerikance svuda u svijetu smatraju šašavima.

Oni će čak dopustiti da za to postoji i valjani razlog, ali će ukazati na Kaliforniju kao na središte infekcije. Stanovnici Kalifornije će opet isticati da je lošem glasu o njima uzrok ponašanje stanovnika okruga Los Angeles. Stanovnici Los Angelesa će to priznati, ali će odmah žustro objasniti: »To je Hollywood. To nije naša krivnja. Mi ga nismo tražili, Hollywood je nikao protiv naše volje.«

A ljude u Hollywoodu za to nije nimalo briga. Oni uživaju u tome. Ako vas zanima, oni će vas povesti gore uz kanjon Laurel… »gdje držimo najpomamljenije slučajeve.« Stanovnici kanjona su smeđopute ženske, i muškarci, vatirani kicoši, koji stalno grade i pregrađuju smušene i nedovršene kuće. Oni s blagim prezirom gledaju na tupave kreature koje žive tamo dolje u običnim stanovima a u svojim srcima čuvaju i goje tajnu spoznaju o tome da oni jedino znaju kako treba živjeti.

Avenija Lookout Mountain je naziv jednog kanjona koji se odvaja od kanjona Laurel. Ostali kanjonci ne vole ga spominjati, jer, napokon, negdje treba povući crtu, zar ne?

Visoko gore u Lookout Mountainu na broju 8775 preko puta Ulice Pustinjak doista je živio originalan pustinjak Hollywooda — Quintus Teal, diplomirani i cijenjeni arhitekt.

Čak se i arhitektura Južne Kalifornije razlikuje od ostalih. Kuhane se kobasice prodaju u jednoj zgradi koja je nalik na kobasicu, sladoled se dobiva iz jednog velikog korneta a neonski natpisi nude bocu osvježavajućeg pića »Chili Bowl Habit« s krova zgrade koji je, bez svake sumnje, oblikovan kao boca. Besplatne mape putova su obješene ispod krila tromotoamog transportnog aviona, dok su prostori označeni za intimne potrebe (»koji se svakog sata pregledavaju i čiste«), smješteni u kabinama tog istog aviona. Te stvari mogu iznenaditi ili uveseljavati turiste, ali za lokalne stanovnike, koji bez šešira hodaju po kalifornijskom jarkom suncu, sve je to samo po sebi

razumljivo.

Quintus Teal je smatrao te napore svojih kolega u arhitekturi vrlo malodušnim, nespretnim i preskromnim.

— Što je to kuća? — pitao je Teal svoga prijatelja Homera Baileva.

— Pa... — priznao je Bailey oprezno — govoreći u najširem smislu, ja sam kuću uvijek smatrao nekom vrstom zaklona od kiše.

— Glupost! I ti si na krivom putu kao i ostali.

— Nisam rekao da je ta definicija potpuna...

— Potpuna! Pa nije čak ni usmjerena u pravom pravcu. Držeći se toga mogli bismo isto tako dobro stanovati u spiljama. No ja te ne okrivljujem — nastavio je Teal velikodušno. — Ti nisi nimalo gori od onih koji se bave arhitekturom. Čak i oni suvremeniji: sve što su učinili jest da su napustili škole za domaćice u korist škole za servisne stanice, okanili su se kićenog stila i nabacali se željezom i kromom, ali u srcu su isto toliko konzervativni i tradicionalni kao neka provincijska sudnica. Neopredijeljeni! Schindler! Što su stvorili u tom bumu? I što to ima Frank Lloyd Wright čega ja nemam?

— Narudžbe — odgovori njegov prijatelj kratko.

— Ha? Ta što ne kažeš? — Teal je malo zaustavio bujicu riječi, udahnuo i nastavio novom snagom.— Narudžbe. Točno. A zašto? Zato što ja kuću ne zamišljam kao neku vatiranu spilju. Ja u njoj vidim stroj potreban za život, vitalni proces, živu dinamičnu stvar koja se mijenja s raspoloženjem stanovnika a ne kao neku mrtvu, statičnu, predimenzioniranu posmrtnu škrinju. Zašto bismo se morali držati krutih shvaćanja naših predaka? Svaka budala koja samo malo poznaje deskriptivnu geometriju može načiniti nacrt obične kuće. A zar statična euklidovska geometrija jedino vrijedi u matematici? Zar ćemo potpuno zanemariti Picard-Vessiotovu teoriju? A što je s modularnim sistemima? Da ne govorimo o velikim mogućnostima stereokemije. Zar nema u arhitekturi mjesta za transformacije, za homomorfologiju, za pomične strukture?

— Neka me vrag odnese ako znam — odgovorio je Bailey. — Što se mene tiče mogao si govoriti i o četvrtoj dimenziji, meni je to isto.

— A zašto ne? Zašto bismo se morali ograničavati na … Hej! — prekinuo je samoga sebe i zagledao se u daljinu. — Homeru, mislim da si ti ipak izvanredan. Napokon, zašto ne? Zamisli samo neograničeno bogatstvo izražavanja i odnosa u četvrtoj dimenziji. Kakva kuća, kakva kuća... Stajao je zamišljeno dok su mu blijede, upale oči svjetlucale zaneseno.

Bailey se diže i prodrma ga za rame.

— Budi jasniji. O čemu to, do vraga, govoriš, četvrta dimenzija? Vrijeme je četvrta dimenzija, a u to ne možeš zabijati čavle.

Teal mu zbaci ruku s ramena. — Svakako. Svakako. Vrijeme je četvrta dimenzija, ali mislim na četvrtu prostornu dimenziju kao što

su dužina, širina i visina. Za ekonomiju materijala i za mogućnosti kombinacija ona je nedostiživa. Pa ne govorimo o uštedi u temeljnom prostoru! Možeš postaviti kuću s osam soba na tlu na kojem je sada kuća s jednom sobom. Kao tesseract...

— Što je tesseract?

— Zar to nisi učio u školi? Tesseract je superkocka, kvadratna figura sa četiri dimenzije, kao što kocka ima tri a kvadrat dvije dimenzije. Evo, pokazat ću ti. — Teal ode u kuhinju i vrati se s kutijom čačkalica koje je prosuo po stolu uklonivši najprije čaše i bocu s holandskim džinom. — Trebat će mi za to nešto plastelina. Imao sam ga tu negdje prošlog tjedna. — Potražio je u jednoj ladici malog stola što je stajao u uglu dnevne sobe i pojavio se s grumenom masne skulptorske gline. — Evo, našao sam.

— Pa što ćeš s tim?

— Sada ću ti pokazati. — Teal je otkidao male komadiće gline i od njih načinio kuglice veličine graška. Zabio je četiri čačkalice u četiri kuglice i načinio kvadrat. — Evo! Ovo je kvadrat.

— Očito.

— Još jedan sličan s još četiri čačkalice i načinit ćemo kocku. — Čačkalice su bile tako postavljene kao okvir kocke s komadićima gline koji su ih držali zajedno. — Sada ćemo načiniti još jednu kocku sličnu prvoj i te dvije kocke će biti dvije strane tesseracta.

Bailey je pomagao oblikovati malene kuglice od gline za drugu kocku i zabavljao se pri tome.

— Pogledaj — reče nakon što je neko vrijeme oblikovao neku figuricu. — Cigančica Rose Lee.

— Više je nalik na Gargaituu, ona bi te trebala tužiti sudu za uvredu. A sada pazi. Otvaraš jedan ugao kocke i uvlačiš drugu kocku u prvu a onda zatvaraš ugao. Onda uzimaš još osam čačkalica i spajaš dno prve kocke za dno druge i gornji dio prve kocke za gornji dio druge na isti način. — I to je i učinio dok je tumačio.

— I sada što bi ovo trebalo biti? — pitao je Bailey sumnjičavo.

— Eto to je tesseract, osam kocki koje tvore stranice jedne superkocke u četiri dimenzije.

— To mi više nalikuje na mačju krletku. Pa ti ovdje imaš samo dvije kocke. Gdje je ostalih šest?

— Pokreni malo svoju maštu, čovječe. Smatraj gornji dio jedne kocke prema gornjem dijelu druge kocke trećom kockom. Onda dva kvadrata su osnovica, onda prednji dio svake kocke, zadnji dio, lijevu i desnu stranicu, osam kocaka. — Pokazivao je prstom na svaku kombinaciju.

— Tja, vidim. Ali one ipak nisu kocke, one su više-manje zamišljene prizme. One nisu kvadrati, to su iskrivljene stranice.

— To zavisi od toga kako ih gledaš, u perspektivi. Ako nacrtaš

kocku na komadu papira onda će stranice biti iskrivljene, zar ne? To je zbog perspektive. Kada gledaš u četvorodimenzionalnu figuru u tri dimenzije, onda će se naravno doimati lažnom. Ali, to su sve kocke, usprkos svemu.

— Možda su za tebe, bratac, ali na mene ipak djeluju lažno.

Teal je prečuo taj prigovor i nastavio.

— E sada uzmi ovo kao okvir za kuću s osam soba. Jedna je soba u prizemlju za razne alate i garažu. Iznad nje se nalazi šest soba, dnevna soba, blagovaonica, kupaonica, spavaća soba i tako dalje. A iznad njih na vrhu, s prozorima" na sve strane, nalazi se radna soba. Eto! Kako ti se sviđa?

— Meni se čini da ti jedna cijev iz kupaonice visi kroz krov od dnevne sobe. Te su sobe tako isprepletene kro neki oktopod.

— Samo u perspektivi, samo u perspektivi. Evo rastumačit ću ti na drugi način da bolje razumiješ. — Sada je Teal načinio jednu kocku od čačkalica a onda je napravio još jednu, ali od prepolovljenih čačkalica i postavio je točno u sredinu prve kocke pričvršćujući uglove malene kocke za uglove veće s polovicama čačkalica. — Evo, vidiš, velika kocka je sada prizemlje, mala kocka je radna soba na vrhu, šest soba sa strane sobe su za stanovanje. Vidiš?

Bailey je promatrao figuru a onda je zakimao glavom.

— Ja još vidim samo dvije kocke, veliku i manju. Ovih ostalih šest stvarčica sada više nalikuju na piramide, ali nisu nikakve kocke.

— Svakako, svakako, ti ih vidiš u različitim perspektivama. Zar ne shvaćaš?

— Pa, možda. Ali, ona soba unutra potpuno je okružena ostalim prostorima. Čini mi se da si rekao kako ima prozore na sve četiri strane.

— I ima! Ona se samo čini da je okružena. To i jest veliko dostignuće tesseract kuće, ona je potpuno izložena vanjskom prostoru, svaka je soba izložena, a ipak svaki zid služi za dvije sobe pa je kući od osam soba potreban temelj kao za kuću s jednom sobom. To je revolucionarno.

— No, blago rečeno, ti si lud, Bude. Ta ne možeš sagraditi kuću na taj način. Ta je soba unutra i tamo će ostati.

Teal je pogledao svoga prijatelja i svladao se da ne plane.

— Ljudi kao što si ti zadržavaju arhitekturu u dječjim povojima. Koliko kvadratnih stranica ima kocka?

— Šest.

— A koliko ih je unutrašnjih?

— Zašto pitaš, pa nijedna. Sve su vanjske.

— Dobro. A sad slušaj pažljivo: tesseract ima osam stranica na kocki i svaka je vanjska. Pogledaj! Otvorit ću ovaj tesseract kao što se može otvoriti i izravnati kutija od ljepenke. Tako možeš vidjeti svih

osam strana na kocki. — Radeći vrlo brzo načinio je četiri kocke, jednu povrh druge, u klimavi toranj. Onda je načinio još četiri kocke i postavio po stranicama druge kocke u tornju. Cijela se konstrukcija malo njihala zbog mekanih kuglica od gline, ali je izdržala, osam kocki u okrenutom križu, dvostrukom križu, jer su četiri dodatne kocke stršale u četiri pravca. — Vidiš li sada? Počiva na prizemnoj sobi, onda je tu još šest kocki kao sobe za stanovanje a tu na vrhu je i radna soba.

Bailey je sve to promatrao s više zadovoljstva nego onu drugu konstrukciju..

— Ovo bar mogu razumjeti. A ti kažeš da je i ovo tesseract?

— Ovo je tesseract u tri dimenzije. Da bi ih stavio natrag moraš spustiti najgornju kocku do dna, presaviti one kocke sa strane prema unutra dok se ne poklope s najgornjom kockom i to je sve. Naravno, ovo presavijanje se vrši kroz četvrtu dimenziju, i tako se ne uništava ni jedna kocka a niti ulaze jedna u drugu.

Bailey je i dalje promatrao krhke okvire.

— Pogledaj — reče napokon — zašto ne ostaviš sve to uvijanje i previjanje kroz četvrtu dimenziju, što i onako ne možeš ostvariti i sagraditi kuću kao što je ta?

— Što želiš time reći da ne mogu? Pa to je jednostavni matematički problem...

— Hajde, ne uzbuđuj se, sinko. To je možda jednostavno u matematici, ali nikada nećeš dobiti dozvolu za takav projekt. Ne postoji takva četvrta dimenzija, zaboravi je. Ali, ovo je ipak prilično zgodna kuća i mogla bi imati neke prednosti...

Zatečen, Teal je proučavao model. — Hm, hm, možda ti imaš i pomalo pravo. Dobili bismo isti broj soba i uštedjeli bismo isto toliko zemljišta za gradnju. A one srednje sobe smještene u križ, okrenut ćemo jednu na sjeveroistok, jednu na jugozapad i tako dalje, tako da svaka soba ima sunca preko cijelog dana. Središte će nam lijepo poslužiti za centralno grijanje. Blagovaonicu ćemo postaviti na sjeveroistok a kuhinju na jugoistok s velikim prozorima na svakoj sobi. OK, Homere, načinit ću ti je! Gdje želiš da ti je sagradim?

— Čekaj malo! Čekaj, čovječe! Pa nisam rekao da je sagradiš za mene...

— Ali ja to hoću. A za koga drugoga? Tvoja žena želi novu kuću, pa evo je.

— Ali, gospođa Bailey želi kuću u klasičnom stilu...

— E baš ima ideju. Žene nikada ne znaju što hoće...

— Gospođa Bailey to zna.

— To je zacijelo neka ideja koju joj je u glavu utuvio neki staromodni arhitekt. Ona i vozi kola najnovijeg modela. I odijeva se po najnovijoj modi, zašto bi onda živjela u kući iz devetnaestog

stoljeća? Ova će kuća biti još novijeg modela, bit će mnogo godina u budućnosti. O njoj će pričati svi u gradu.

— Dobro, treba prvo da razgovaram s njom.

— To nikako. Iznenadit ćemo je. Hajde, popijmo još po jednu.

— No sada još ne možemo ništa učiniti u vezi s tom kućom. Gospoda Bailey i ja putujemo sutra u Bakersfield. Kompanije će tamo dovesti nekoliko poznatih ličnosti.

— Besmislica. Pa to je upravo prilika koja nama treba. Iznenadit ćemo je kada se vratite. Možeš mi sada napisati ček i sve su tvoje brige riješene.

— Ali, ne bih to smio učiniti a da se ne posavjetujem s njom. Njoj se to ne bi svidjelo.

— Ama, reci ti meni tko zapovijeda u vašoj kući?

Ček je bio potpisan kada su drugu bocu ispraznili do polovice.

Stvari se brzo odvijaju u južnoj Kaliforniji. Obične se kuće tamo sagrade za mjesec dana. S Tealovim nestrpljivim požurivanjem tesseract kuća podizala se prema nebu svakodnevno, i u križ oblikovani drugi kat ispružio se na sve četiri strane svijeta. Imao je malo neprilika s inspektorom zbog tih isturenih soba, ali koristeći se jakim potpornjima i s nešto novca u plavoj koverti uspio ga je uvjeriti da je gradnja čvrsta.

Prema dogovoru Teal se odvezao do kuće Baileyevih slijedeći dan poslije njihova povratka. Zatrubio je u svoju dvoglasnu trubu. Bailey se pojavio na vratima.

— Zašto nisi pozvonio?

— Prepolagano mi je — odvrati veselo Teal. — Ja sam čovjek od akcije. Je li gospođa Bailey spremna? Ah, tu ste gospođo Bailey! Dobro došli kući, dobro došli kući. Hajde, uskačite, imamo iznenađenje za vas!

— Znaš, dragi moj Teale — upade Bailey osjećajući se nelagodno.

Gospođa Bailey šmrcnu.

— Znam ja njega. Mi ćemo ići našim kolima, Homeru.

— Svakako, draga.

— Dobra ideja — složio se Teal — imaju jači motor od mojih i bit ćemo brže tamo. Ja ću voziti, znam put.

Uzeo je ključeve od Baileya, sjeo za volan i okrenuo ključ startera prije nego što je gospođa Bailev došla k sebi.

— Ne morate brinuti o tome kako vozim — uvjeravao je gospođu Bailey, okrenuvši se prema njoj i potjeravši snažna kola niz aveniju. Krenuo je Bulevarom Sunset. — Sve je stvar snage i kontrole, dinamičan proces baš kako meni odgovara, a nikada nisam doživio ozbiljniju nezgodu.

— Doživjet ćete samo jednu ali ozbiljnu — odvrati ona zajedljivo. — Da li biste bili tako ljubazni i više pažnje obratili prometu?

Baš je htio reći kako je situacija u prometu više stvar intuitivne integracije puta, brzine i vjerojatnosti, ali ga je zaustavio Bailey.

— Gdje je ta kuća, Quintuse?

— Kuća? — zapitala je gospođa Bailev sumnjičavo. — O kakvoj je to kući riječ, Homeru? Jesi li opet učinio nešto bez moga znanja?

Teal je upao na svoj najbolji, diplomatski način.

— To je svakako kuća, gospođo Bailey. I to kakva kuća! Vaš odani suprug želio vas je iznenaditi. Samo pričekajte dok je vidite...

— I hoću — reče ona smrknuto. — U kakvu je stilu?

— Kuća je u potpuno novom stilu. Suvremenija je od televizije. To je kuća sutrašnjice. Morate je vidjeti da biste je zavoljeli. No, uzgred da vas pitam — nastavio je brzo da bi izbjegao bilo kakav odgovor — jeste li vi, narode, osjetili potres prošle noći?

— Potres? Kakav potres? Homere, zar je bio nekakav potres?

— Bio je jedan mali — nastavio je Teal — oko dva stupnja. Da nisam bio budan, ne bih ga ni osjetio.

Gospođa Bailey se stresla.

— Oh, kakva odurna zemlja! Jesi li čuo, Homere? Mogli smo stradati u krevetima i ne bismo ni znali kako i zašto. Zašto sam ti uopće dopustila da me odvedeš iz Iowe?

— Ali, draga moja — usprotivio se on bespomoćno — pa ti si željela da dođeš u Kaliforniju.

— Neću raspravljati o tome — reče ona odrješito. — Ti si muškarac, ti si trebao predvidjeti takve stvari. Potres!

— Međutim, gospođo Bailey, u svojoj novoj kući ne trebate se plašiti potresa — reče joj Teal. — Ona je potpuno zaštićena od toga. Svaki njen dio je u savršenoj ravnoteži s ostalim dijelovima.

— Pa, nadam se da je tako. A gdje je ta kuća?

— Upravo iza ovog zavoja. Evo, tu je znak. — Veliki znak strijelom, znak koji vole mnogi pravi posjednici, sa slovima koja su bila nešto prevelika čak i za južnu Kaliforniju.

KUĆA BUDUĆNOSTI!!!

KOLOSALNO — ZAPANJUJUĆE — REVOLUCIONARNO

POGLEDAJTE KAKO ĆE ŽIVJETI VAŠl UNUCI!

Q. T e a l — a r h I t e k t

— Dakako, ovo ćemo skinuti — rekao je užurbano, primijetivši njen izraz — čim uselite u kuću. — Zakrenuo je iza ugla i škripeći kočnicama zaustavio kola ispred kuće budućnosti. — Evo! — Promatrao je gospođu Bailey da vidi kako će se to odraziti na njenu licu.

Bailey je zurio ne vjerujući, a gospođa Bailey otvoreno rogoboreći. Vidjeli su pred sobom jednostavnu kockastu masu s vratima i prozorima ali bez ikakve druge arhitekture, osim što je bila iskićena zakučastim matematičkim simbolima. — Teal — obratio mu se

polagano Bailey — što si to učinio?

Teal se okrenuo prema kući. Nestao je ludi toranj s izbočenim sobama na drugom katu. Nije bilo ni traga od sedam soba iznad prizemlja. Nije ostalo ništa do jedne jedincate sobe na temeljima. — Trista mu gromova! — uskliknuo je. — Pokrali su me!

Počeo je trčati oko kuće.

Ali, od toga nikakve koristi. Svagdje je bilo isto: ispred ili iza kuće; ostalih sedam soba je nestalo potpuno. Bailey je potrčao za njim i uhvatio ga za rame.

— Što se dogodilo? Tko te je pokrao? Otkud ti je palo na pamet da sagradiš ovako nešto? Tako se nismo dogovorili.

— Sagradio sam upravo ono što smo planirali zajedno kuću s osam soba u obliku razvijenog tesseracta. Ovo je sabotaža, eto to je to! Ljubomora! Drugi arhitekti u gradu jednostavno nisu dopustili da završim ovo remek-djelo, znali su da će biti zbrisani ako ga završim.

— Kada si posljednji put bio ovdje?

— Jučer popodne.

— Da li je tada još bilo sve u redu?

— Jest. I vrtlari su upravo završavali svoj posao.

Bailev je pogledao na besprijekorno uređen vrt oko kuće.

— Nije mi jasno kako su uspjeli demontirati sedam soba i odnijeti ih u jednoj jedinoj noći a da ne oštete vrt.

Teal se također osvrnuo unaokolo.

— Da, čudno! Ja to zbilja ne razumijem.

Gospođa Bailey im se pridružila.

— Vidi! Vidi! A mene ste ostavili da se zabavljam sama! Možemo razgledati još dugo tu kuću, ali te upozoravam. Homere, da mi se ovo ne sviđa.

— Stvarno bismo mogli — složi se Teal i izvuče iz džepa ključ ulaznih vrata. Možda ćemo pronaći nekakve tragove.

U predsoblju je bilo sve u savršenom redu, a pomične stranice koje su ga odvajale od garažnog prostora bile su odgurnute u stranu tako da se pružao pogled na cijeli prostor.

— Ovdje je, čini se, sve u redu — primijetio je Bailey. — Popnimo se na krov i pogledajmo što se to dogodilo. Gdje su stepenice? Zar su i njih ukrali?

— Ah, ne — odvratio je Teal — pogledajte... — pritisnuo je dugme ispod prekidača za svjetlo. Jedna se ploči na stropu rastvorila i lagane, elegantne stepenice se bešumno spustiše. Jači dijelovi stepenica su bili od srebrnog dur-aluminija a nogostupi od prozirne plastike. Teal se kočoperio kao dijete koje je uspješno pokazalo neki kartaški trik, dok je gospođa Bailey bila očito sve rasnoloženija.

Bilo je lijepo.

—Vrlo vješto — prizna Bailev. — No, čini se da ne vode nikamo...

— Ah to... — Teal je pratio njegov pogled. — Poklopac se diže kada se približite stropu. Otvorene stepenice su nesuvremene. Dođite. — Dok je to govorio, pojavio se na vrhu stepenica pa su se popeli na krov te jedne jedine sobe, ali nije bilo onako kako su očekivali. Našli su se usred jedne od pet soba koje su sačinjavale kat prema originalnoj strukturi.

Prvi put Teal nije imao što kazati. Bailey je također šutio žvačući svoju cigaru. Sve je bilo u savršenom redu.

Pred njima se kroz otvorena vrata i prozorne paravane vidjela kuhinja, posljednja riječ suvremene tehnike, san svake domaćice. Od slitine nikla i bakra produženi radni prostor kuhinje, indirektna rasvjeta, funkcionalno uređenje. Na lijevoj strani, vrlo elegantna primamljiva blagovaonica očekivala je goste sa svečano poredanim namještajem.

Teal je znao još prije nego što je okrenuo glavu da će soba za primanje i dnevna soba biti tu u isto toliko materijalnom koliko i nemogućem prostoru.

— Pa moram priznati da je to vrlo dražesno — kazala je gospođa Bailey — a kuhinja je zaista takva da ju je teško opisati riječima, iako po vanjskom izgledu ne bi nikada ni pomislila da ova kuća ovdje gore ima toliko prostora. No, svakako će biti potrebne neke manje izmjene. Ako se stol pomakne ovamo, a ova fotelja ako se premjesti onamo...

— Stani, Matilda — upade Bailey ljutito. — Što ti kažeš na to, Teale?

— Zašto, Homeru, pa baš bi...

— Prestani, rekao sam ti. Dakle, Teal?

Arhitekt se kretao kao da mu je koža tijesna. — Plašim se da izgovorim. Pođimo gore.

— Kako?

— Evo ovako. — On dodirnu jedno dugme. Stepenice slične onima po kojima su se popeli iz prizemlja, samo tamnije boje, omogućile su im pristup na slijedeći kat, Popeli su se i našli u glavnoj spavaćoj sobi. Zavjese su bile navučene kao što je bilo i u sobama dolje, ali se samo od sebe zapalilo indirektno svjetlo. Teal je pritisnuo jedno dugme koje je aktiviralo još jedne stepenice što su vodile u radnu sobu na vrhu zgrade i svi su požurili gore.

— Slušaj, Teale — predložio je Bailey kada je došao do daha — možemo li se popeti na krov ove sobe? Onda bismo mogli pogledati malo okolo.

— Svakako, to i jest terasa za lijepi vidik. — Popeli su se još jednim pomičnim stepenicama, ali kada su stigli, nisu se našli na krovu nego su stajali u prizemnoj sobi u koju su najprije ušli.

Bailey je dobio bolesnosivu boju.

— Nebesa — zavikao je — ovo je mjesto začarano. Što prije

napolje. — Zgrabivši svoju ženu, otvorio je ulazna vrata i pohrlio van.

Teal je bio previše zauzet da bi obratio pažnju na njihov izlazak. Postojao je odgovor na sve ovo, odgovor u koji on nije mogao vjerovati. Ali, morao je prestati razmišljati o tome zbog prigušene vike koja je dolazila odozgo. Spustio je stepenice i požurio gore. Bailey je bio u srednjoj sobi nagnut nad gospođom Bailey koja se onesvijestila. Teal se brzo snašao. Otišao je do bara koji je bio ugrađen u blagovaonici i nalio tri prsta konjaka u čašu te je pružio Baileyu.

— Evo, ovo će joj pomoći. Bailey istrusi čašu.

— To je bilo za gospođu — reče Teal.

— Ne izmotavaj se — reče mu Bailey. — Daj još jednu. Teal je za svaki slučaj prvo sam popio čašu konjaka, a onda je ponovo pružio čašu za ženu svoga klijenta. Vidio je da upravo otvara oči.

— Evo gospođo Bailey — umirivao ju je — ovo će vam pomoći da s bolje osjećate.

— Nikada ne pijem alkohol — bunila se ali je ipak popila.

— A sada mi recite što se dogodilo — predložio je Teal — Pomislio sam da ste otišli.

— I jesmo. Izišli smo na ulazna vrata i našli se ovdje u salonu.

— Ta što kažete! Hm, hm, hm, čekajte malo. — Teal ode u dnevnu sobu. Tu je našao da je veliki prozor otvoren. Oprezno je povirio van. Gledao je ne u kalifornijski krajolik već u prizemnu sobu ili u njenu dobru kopiju. Nije rekao ništa nego je otišao do otvora za stepenice i pogledao dolje. Prizemna soba je još bila na svojem mjestu. Na neki način ona je bila istovremeno i na dva mjesta i na dva nivoa.

Vratio se u srednju sobu, sjeo nasuprot Baileyu u jednu vrlo udobnu, nisku fotelju i nagnuo se preko koščatih koljena.

— Homeru — rekao je značajno — znaš li što se dogodilo?

— Ne, ne znam, ali ću vrlo brzo saznati i nešto će se vrlo drastično dogoditi!

— Homeru, ovo je pobjeda moje teorije. Ova je kuća pravi tesseract.

— O čemu on to govori, Homere? — upade gospođa Bailey.

— Čekaj malo, Matilda. Slušaj, Teale, pa ovo je smiješno. Ti si ovdje napravio neko čudo, nekakav prljavi trik i ja to ne želim, ne želim da se gospođa Bailey preplaši nasmrt i da me uzrujava. Želim izići odavde, bez tih tvojih vrata sa stupicama i drugim smiješnim praktičnim igrarijama.

— Molim te govori samo o sebi, Homere — upade gospođa Bailey. — Nisam se nimalo uplašila. Samo sam se malo zbunila. To je od srca, svi su u mojoj porodici osjetljivi i na petih živaca. A sada o ovoj tesse... kako se već zove, rastumačite mi molim vas, gospodine Teal. Govorite.

On joj je ispričao što je bolje mogao uz brojne upadice cijelu

teorijsku podlogu za gradnju ove kuće.

— Sada kako ja vidim čitavu stvar, gospođo Bailey — zaključio je — ova je kuća bila potpuno stabilna u tri dimenzije ali nije stabilna u četiri. Sagradio sam kuću u obliku razvijenog tesseracta i nešto se dogodilo, nekakav sukob ili unutrašnji pritisak i ona se složila u svoj normalni oblik, jednostavno se smotala. — Odjednom je pucnuo prstima. — Sjetio sam se! Potres!

— Potres?

— Da, da, mali potres koji je bio prošle noći. Sa stanovišta četvrte dimenzije ova je kuća bila kao ploča koja održava ravnotežu na svojoj ivici. Mali potres i ona je pala, srušila se po svojim prirodnim spojnicama u stabilnu četvero-dimenzionalnu figuru.

— Čini mi se da si tvrdio kako je ova kuća sigurna.

— Ona je sigurna ali u tri dimenzije.

— Pa ne bih ja nazvao kuću sigurnom — primijeti Bailey kiselo — koja pada pri prvom malom potresu.

— Ali, pogledaj oko sebe, čovječe — ljutito će Teal — ništa nije uništeno, ni jedna stvar od stakla nije pukla. Rotacija kroz četvrtu dimenziju ne može oštetiti trodimenzionalne stvari kao što ne možeš uzdrmati slova na jednom pismu tresući ga. Da ste ovdje spavali, ne biste se ni probudili.

— Toga se i plašim. No usput, da li je tvoj veliki genij izmislio neki način da izađemo iz ove klopke?

— Oh, da, ti i gospođa Bailey htjeli ste van a stigli ste opet ovamo. No siguran sam da tu nema ozbiljnih prepreka. Ušli smo pa moramo i izići. Pokušat...

Ustao je i požurio dolje prije nego što je završio rečenicu. Otvorio je ulazna vrata, izišao i našao se pred svojim prijateljima na prvom katu u salonu. — Čini mi se da tu zaista postoji mali problem — priznao je umiljatim glasom. — Čista tehnička sitnica, iako možemo izići i kroz prozor. — Povukao je u stranu dugačke zavjese što su pokrivale duboki francuski prozor koji je bio na jednoj strani salona. Odjednom je zastao.

— Hm, hm, ovo je vrlo zanimljivo — reče.

— Što je? — upitao je Bailey, pridruživši mu se.

— Evo ovo. — Prozor je gledao ravno u blagovaonicu umjesto da gleda van. Bailev se povuče do ugla gdje su se spajali salon i blagovaonica pod pravim kutom.

— Ali to ne može biti — negodovao je — taj je prozor možda pet-šest metara od blagovaonice.

— Ne u jednom tesseractu — ispravi ga Teal. — Pogledaj. — Otvorio je prozor zakoračio je kroza nj i dok je to činio govorio je preko ramena Baileyu.

S Baileveva stajališta on je jednostavno nestao, ali ne i sa svoga.

Trebalo mu je nekoliko trenutaka da vrati dah. A onda se vrlo oprezno oslobodio grma ruža u koji se upetljao gotovo nerazmrsivo, zaklinjući se da nikada više neće dati nalog da se vrt ukrasi trnovitim biljkama. Pogledao je oko sebe.

Našao se izvan kuće. Masivna gromada prizemne sobe ostala je iza njega i osjetio je da pada. Prividno je pao s krova.

Požurio je iza ugla kuće i otvorio ulazna vrata. Požurio je uza stepenice. — Homeru! — povikao je — gospođo Bailey! Našao sam izlaz!

Bailey ga je gledao više bijesan nego radostan što ga ponovo vidi. — Što ti se dogodilo?

— Ispao sam vam. Bio sam izvan kuće. I vi to možete učiniti vrlo lako — samo izađite kroz onaj francuski prozor. Neka vas ne smeta grm ruža, možda ćemo morati načiniti još jedne stepenice.

— A kako si se vratio ovamo?

— Kroz ulazna vrata.

— Onda ćemo i mi izići istim putem. Dođi draga! — Bailey nabije čvršće šešir na glavu i krene niz stepenice uhvativši svoju ženu pod ruku.

Teal ih je dočekao u salonu.

— Trebao sam vam reći da to neće ići tako — najavio je. — Evo što moramo učiniti. Kao što ja vidim stvari u jednom četverodimenzionalnom prostoru, trodimenzionalnom čovjeku uvijek ostaju dvije mogućnosti kada prijeđe liniju spajanja kao na primjer nekakav zid ili prag. Obično će načiniti zaokret od devedeset stupnjeva kroz čvrstu dimenziju samo što to neće osjetiti sa svoje tri dimenzije. Pogledajte. — On zakorači kroz isti prozor kroz koji je pao maloprije i stiže u blagovaonicu još govoreći.

— Pazio sam kamo idem i stigao sam gdje sam želio stići. — Zakoračio je natrag i našao se ponovo u salonu. — Maloprije nisam pazio i prošao sam kroz normalni prostor te sam ispao iz kuće. To mora da je stvar podsvjesne orijentacije.

— Mrzim i pomisao da zavisim od podsvjesne orijentacije kada izlazim da uzmem jutarnje novine.

— Ne brini, to će postati automatska stvar. A sada da izađemo iz kuće. Gospođo Bailey, stanite molim vas leđima okrenuti prozoru i skočite unatrag. Sasvim sam siguran da ćete se naći u vrtu.

Po licu gospode Bailey jasno se vidjelo što misli o Tealu i njegovim idejama.

— Homeru — kazala je uzbuđeno — stojiš tu i dopuštaš mu da mi predlaže takve...

— Ali, gospođo Bailey — pokušavao je Teal objasniti. — Možemo privezati jedno uže oko vas i spustiti vas vrlo la...

— Ostavi se toga, Teale — upade mu u riječ Bailey oštro. —

Moramo naći nešto bolje. Ni gospođa Bailey niti ja nismo sposobni da skačemo.

— Teal je bio malo zbunjen i nastala je neugodna tišina — Bailey je prekine.

— Čuješ li ovo, Teale?

— Što?

— Netko nešto govori malo dalje od nas. Možda je još netko u kući pa se šali s nama.

— Nikako, ni slučajno, ja jedini imam ključeve.

— Ali, ja sam prilično siguran — ustvrdio je Bailey. — Slušam to od kada smo došli ovamo. Glasove.

— Homeru, ja to više ne mogu podnijeti — dodala je gospođa Bailey.

— Ali, gospođo Bailey — umirivao je Teal — nemojte se uzrujavati. U kući smo samo mi, ali ja ću malo pogledati da se uvjerim. Homeru, ti ostani ovdje s gospođom Bailey. Pripazite na sebe na ovom katu. — On se spusti u prizemlje, ode u kuhinju i u spavaću sobu. Tako je stigao natrag u salon hodajući u jednom pravcu, a to znači da je idući ravno u istom pravcu stigao na mjesto odakle je krenuo.

— Nema nikoga — javio je. — Otvorio sam dok sam prolazio sve prozore i sva vrata, osim ovoga. — Priđe prozoru koji je bio nasuprot onomu kroz koji je ispao maloprije i rastvori zavjese.

Vidio je čovjeka leđima okrenutog i to preko četiriju soba. Teal otvori francuski prozor i jurne kroz njega vičući. — Evo ga! Stani, lopove!

Spodoba ga je očito ćula i brzo je pobjegla. Teal ju je slijedio stavivši u pokret svoje mršave noge, kroz sobu za primanje, kuhinju, blagovaonicu, dnevnu sobu, sobu za sobom i usprkos najvećim naporima nikako nije mogao smanjiti razmak od četiri sobe koliki je bio i kada je počeo progoniti uljeza.

Vidio je kako je progonjeni prilično nespretno ali vrlo žustro skočio preko niskog praga francuskog prozora i pri tome mu je pao šešir s glave. Kada je Teal stigao do toga mjesta, zastao je umoran i podigao šešir zadovoljan što ima ispriku da malo zastane i da se odmori. Vratio se u dnevnu sobu.

— Čini mi se da mi je umakao — priznao je. No ovo je svakako njegov šešir. Možda bismo ga mogli po tome šeširu identificirati.

Bailey uze šešir, pogleda ga, šmrknu i stavi da Tealu na glavu. Savršeno je pristajao. Teal je gledao zbunjeno. Skide šešir i pogleda ga. Na unutrašnjoj vrpci bili su inicijali Q. T. Bio je to njegov šešir.

Polagano je počeo shvaćati. Teal se vrati do francuskog prozora i pogleda na niz soba kroz koje je progonio misterioznog stranca. Vidjeli su ga kako maše rukama kao krilima. — Što to radiš? — pitao

ga je Bailey.

— Dođite i pogledajte. — Njih dvoje mu se pridružiše i pogledaše u istom pravcu. Četiri sobe dalje vidjela su se leđa triju osoba: dvojice muškaraca i jedne žene. Viši i mršaviji od njih je smiješno mahao rukama.

Gospođa Bailey je vrisnula i ponovo se onesvijestila. Nekoliko minuta kasnije, kada je gospođa Bailey malo došla k sebi i oporavila se, Teal i Bailey su razmotrili položaj.

— Teale — reče Bailev — ne želim više gubiti vrijeme i optuživati te, uzajamno optuživanje je besmisleno. Siguran sam da nisi planirao ovo što se događa ali vjerujem da shvaćaš da smo u ozbiljnom škripcu. Kako ćemo izići odavde? Čini se da ćemo ostati dok ne crknemo, svaka soba vodi u neku drugu sobu.

— Oh, pa nije tako strašno. Ja sam već jednom izišao, znaš i sam.

— Da, ali to ne možeš više ponoviti — pokušao si.

— No, nismo pokušali u svim sobama. Još je tu i radna soba.

— A, da, radna soba. Pa prošli smo kroz nju kada smo prvi put ušli i nismo se zaustavili. Misliš da bismo mogli izići kroz njene prozore?

— Neka te napusti nada. Matematički ona mora gledati u četiri sobe na ovom katu. No, nismo podigli žaluzije, možda bismo ipak trebali pogledati.

— Neće biti naodmet. Draga, mislim da bi bilo najbolje da ostaneš ovdje i da se odmoriš...

— Da ostanem sama na ovom stravičnom mjestu? Nipošto! — Gospođa Bailey se digla s kauča gdje je ležala i prikupljala snage.

Pošli su gore.

— Ovo je unutrašnja soba, je li tako, Teale? — pitao je Bailey kada su prošli kroz glavnu spavaću sobu i počeli se penjati prema radnoj sobi. — Mislim da je to ona mala kocka što je bila u onoj konstrukciji u sredini one veće kocke i potpuno njome okružena.

— Točno — složi se Teal. — E, dakle, da pogledamo.

Mislim da bi ovaj prozor trebao gledati u kuhinju. — Pograbio je uzicu žaluzija i povukao.

Nije bilo tako. Uhvatila ih je vrtoglavica. Nehotice polegli su na pod i nesvjesno se držali jedno za drugo da ne bi pali.

— Zatvori! Zatvori! — stenjao je Bailey.

Savlađujući djelomice praiskonski strah, Teal je koraknuo do prozora i uspio da spusti žaluzije. Prozor je gledao prema dolje umjesto vodoravno i to dolje s velike visine.

Gospođa Bailey se ponovo onesvijestila.

Teal se vratio pošto je drmnuo još konjaka, a gospođa Bailey je trljala svoje zapešće. Kada se oporavila, Teal se oprezno primakao prozoru i malo ga odškrinuo. Obgrlivši koljena, proučavao je situaciju. Okrenuo se Baileyu. — Dođi i pogledaj ovo, Homeru. Možeš li što

prepoznati?

— Ne približavaj se tome, Homeru!

— Ne brini, Matilda, pazit ću. — Bailey mu se pridruži i pogleda napolje.

— Vidiš tamo dolje? Ono je zgrada »Chrvslera« sasvim sigurno. A tamo je East River i Brooklvn. Gledali su niz strminu strahovito visoke zgrade. Više od tisuću stopa dolje ispružio se grad kao na dlanu, vrlo živ, kao nekakva pokretna igračka. — Po mome mišljenju ovo dolje promatramo s jedne točke Empire State Buldinga, ali koja je iznad vrha njenoga tornja.

— Što je ovo? Nekakva čarolija?

— Mislim da nije — previše je savršeno. Mislim da je prostor zavinut kroz četvrtu dimenziju i mi gledamo preko tog zavijutka.

— Hoćeš reći da mi to zapravo ne vidimo?

— Ne, mi to vidimo savršeno dobro. Ne znam što bi se dogodilo kada bismo izišli kroz ovaj prozor, ali to neću ni pokušavati. No kakav je divan pogled! Oh, čovječe, kakav pogled! Da vidimo kako je s drugim prozorima.

Drugom prozoru su se približili s mnogo više opreza i dobro je što su tako postupili, jer ono što su vidjeli bilo je još nestvarnije, još potresnije, nego pogled s visine nekog nebodera. Bilo je to more, otvoreni ocean i plavo nebo, ali ocean je bio gdje je trebalo biti nebo i obratno. Ovaj put su bili donekle pripremljeni na to, ali su obojica odmah osjetila morsku bolest kako ih obuzima pri pogledu na valove koji im se valjaju iznad glava. Brzo su spustili žaluzije da to more ne bi uznemirilo gospođu Bailey. Teal je pogledao na treći prozor.

— Da zaigramo i tu igru, Homeru?

— Hm, hm, pa dobro, i onako ne bismo mirovali dok to ne bismo učinili. Samo polagano. — Teal je samo malo podigao rolete. Nije vidio ništa. Podigao ih još malo. Još ništa.

Polagano je povukao žaluzije do kraja. Gledali su van — ni u šta.

— Ništa, savršeno ništa. Kakve je boje ništa? Ne budi smiješan! Kakva je oblika? Ta oblik je atribut nečega. Ono nema ni dubinu ni oblik. Ono čak nije ni crno. To je pravo ništa. — Bailey je grizao svoju cigaru. — Teal, što kažeš na ovo?

Tealova je bezbrižnost bila prvi put ozbiljno uzdrmana.

— Ne znam Homeru, doista ne znam što da mislim, ali ovaj prozor svakako treba zazidati. — Trenutak je zurio kroz podignute rolete. — Mislim da možda gledamo na mjesto gdje nema prostora. Pogledali smo iza ugla jednog četvorodimenzionalnog prostora i tamo ničega nema. Protrljao je oči. — Jako me boli glava.

Pričekali su malo a onda su se odlučili i otvorili i četvrti prozor.

Kao i neotvoreno pismo moglo je NE sadržavati loših vijesti.

Sumnja je ostavljala nade. Konačno je napetost postala neizdržljiva

i Bailey je sam povukao uzicu iako se njegova supruga nijemo usprotivila.

Nije bilo ni tako loše. Krajolik se pružao ispred njih u nedogled s desne strane i to na takvoj razini da se radna soba činila kao da je u razini prizemlja, ali je bio izrazito neugodan.

Vrlo vrelo sunce je tuklo s neba koje je bilo žuto kao limun. Ravna površina tla činila se spaljenom, neplodnom, sivkastosmeđom i kao da nije bila naklonjena životu. Ono malo života što ga je bilo, neka čudna, sparušena, iskrivljena, kvrgasta stabla bila su razbacana tu i tamo. Mali buseni šiljate trave bili su razasuti unaokolo.

— Trista mu gromova — uzdahnuo je Bailey — gdje je sada pa ovo?

Teal je kimao glavom ne vjerujući svojim očima.

— Ovo me je dotuklo.

— Ne nalikuje ni na što na Zemlji. Kao da je ovo tlo neke druge planete... možda Marsa.

— Tko zna. Ali, Homeru, moglo bi biti i gore nego samo neki drugi planet.

— Ha? Što želiš time reći?

— To bi moglo biti sasvim izvan prostora. Nisam čak siguran da je to naše Sunce. Čini mi se preveliko.

Gospođa Bailey se skromno pridružila njima i pogledala taj drugi prozor.

— Homeru — rekla je nešto prigušenijim glasom — to užasno drveće, bojim se!

On je pogladi po ruci.

Teal je nešto radio oko ručke prozora.

— Što radiš? — upitao ga je Bailey.

— Htio bih malo provući glavu kroz prozor. Možda ću vidjeti nešto više pa ću vam moći nešto više i reći.

— Dobro, u redu — progunđao je Bailev — ali budi oprezan.

— Hoću. — Otvorio je malo prozor i pomirisao. — Zrak je u redu, može ga se udisati. — Otvorio je prozor širom.

Ali prije nego Što je uspio razgledati vidik nekakav neugodan potres, kao prvi nalet mučnine, zatresao je cijelom zgradom i trajao je čitavu jednu dugu sekundu.

— Potres! — kazali su svi u isti čas. Gospođa Bailey je rukama zagrlila svoga muža oko vrata.

Teal je progutao slinu i malo se oporavio te kazao: — Sve je u redu. Ova je kuća savršeno sigurna. Znate da se može očekivati slijeganje tla poslije potresa od prošle noći.

On je upravo uspio da djeluje umirujući kada je naišao drugi val potresa. Ovaj puta to nije bilo blago ljuljanje, nego se tlo tako zaljuljalo da je čovjek mogao dobiti morsku bolest.

Svaki Kalifornijac, bilo da je tu rođen ili je doseljenik, reagira na potres urođenim, duboko usađenim refleksom. Zbog potreba on se plaši zatvorenih prostora pa slijepo hrli napolje! U rekordnom roku Teal i Bailey su se našli povrh gospođe Bailey. Očito je ona prva skočila kroz prozor. Ovaj redoslijed iskakanja zacijelo se ne može pripisati uglađenosti. Ona je, vjerojatno, prva iskočila kroz prozor zato što je bila za to spremnija od njih.

Nekako su se pribrali i smirili živce, a onda su uklonili pijesak iz očiju. Prvo što su osjetili bilo je olakšanje što im je pod nogama tvrdo tlo i pijesak pustinje koja se prostirala oko njih.

Bailey je odmah uočio nešto zbog čega je odmah ustao, a za njim i Teal, da bi zaustavili bujicu riječi kojom bi ih mogla dočekati gospođa Bailev.

— Gdje je kuća?

Nestala je. Nije joj bilo ni traga.

Stajali su u središtu puste ravnice, u kraju koji su vidjeli s prozora. Pored sparušenog i iskrivljenog drveća nije bilo ničega na vidiku osim žuta neba i užarena Sunca koje je tako snažno pržilo da je bilo nepodnošljivo.

Bailey se polagano ogledao, a onda se okrenuo arhitektu.

— Dakle, Teal? — Glas mu je bio zloslutan.

Teal je bespomoćno slegnuo ramenima.

— Kada bih znao. Kada bih bar mogao biti siguran da smo na Zemlji.

— Pa, dobro, ne možemo stajati ovdje ovako bespomoćno. Umrijet ćemo ako ostanemo. Kojim ćemo pravcem?

— Bilo kojim, mislim da je svejedno. Orijentirajmo se prema Suncu.

Tako su klipsali neodređeno vrijeme, a onda je gospođa Bailey zatražila da se malo odmore. Stali su. Teal je sjeo pored Baileya.

— Imaš li neku ideju?

— Nemam... ne, nikakvu. Hej, da li ti nešto čuješ? Teal je slušao.

— Možda... ili je to samo moja mašta.

— Zvuči kao da je automobil. Pa to i jest automobil! Došli su do ceste poslije nekih sto metara. Automobil je stigao do njih te se pokazalo da je to stariji lagani tip kamiona koji je vozio neki rančer. Zaustavio se na njihovo mahanje.

— Mi smo stradali. Možete li nam pomoći?

— Svakako, uskačite.

— Kamo ste krenuli kamionom?

— U Los Angeles.

— Los Angeles? Recite kakvo je ovo mjesto?

— E pa vi se nalazite usred Nacionalne pustinje s Joshua drvećem.

Povratak je bio isto toliko neslavan kao i povlačenje Nijemaca od

Moskve. Gospodin i Gospođa Bailey su sjedili na sjedištu s vozačem, dok se Teal tumbao otraga na kamionu i pokušavao da glavu sačuva od sunčanice. Bailey je uspio nagovoriti prijateljski raspoloženog vozača na obilazak do tesseract kuće, ne zato što su je htjeli još jednom vidjeti nego da uzmu svoja kola.

Napokon je rančer zaokrenuo kamion iza ugla i doveo ih na mjesto odakle su krenuli. Ali, kuće više nije bilo.

Nije bilo čak ni prizemne sobe. Nestala je. Bailey je ipak zajedno s Tealom tražio okolo po temeljima.

— Imaš li nekakav odgovor na ovo, Teale? — pitao je Bailey.

— Mora da je uslijed onog posljednjeg potresa kuća jednostavno propala u neki drugi sektor prostora. Sada mi je jasno da sam je trebao nekako pričvrstiti za temelje.

— Nisi samo to trebao učiniti.

— Pa, ne vidim nikakva razloga da budemo sada neraspoloženi. Kuća je bila osigurana a mi smo vrlo mnogo naučili. Otvaraju se neslućene mogućnosti, čovječe, strašne mogućnosti! Eto, upravo mi sada pada na pamet nova revolucionarna ideja za jednu kuću...

Teal se sagnuo na vrijeme. On je uvijek bio čovjek od akcije.

(Objavljeno prema dogovora s G. P. A., München)

Razgovor s Lucijom

Oliver Janković

— Postupak je isti kao i uvek — reče čovek u beloj plastificiranoj uniformi s velikim okruglim znakom na grudima.

Omanji starčić kome su te reči bile upućene rasejano kimnu glavom i promrmlja nešto što bi trebalo da bude: »Znam, znam«. Starac se zatim uputi u neveliku prostoriju golih plastičnih zidova. U sobi nije bilo ničeg osim jedne pokretljive stolice s naslonom i kocke ne veće od prostornog metra s nekoliko raznobojnih dugmadi i ladica u donjem delu kocke. Starac je znao da je to radni sto. Prišao je sasvim slobodno stolici i seo.

»Lucija će se obradovati«, starački smešak mu je preleteo preko lica. Zatim on izvadi par slušalica iz gornje fioke i okrenu crveno dugme na ravnoj ploči stola. Iz slušalica je dopirao melodičan zvuk a zatim metalni glas reče:

— Molim dajte lokaciju.

— De 8, generacija 21.

— Pričekajte vezu.

Starac bolje pričvrsti slušalice na uši. Uvek ga je zanimalo to međuzvezdano krčenje dok se ne dobije veza. Uskoro se šumovi i zvukovi prekinuše. Kao s velike daljine začu se glas:

— Ovde centrala planete De 8 Simus, sazvežđe Trihon, 21. generacija Osvajača.

— Halo — reče starac. — Ovde planeta Kentaurus delta, 8. generacija Osvajača. Dajte mi Luciju Tel.

— Pričekajte.

*

— Lucija Tel — progovori melodičan glas. — Ko me traži?

— Lucija, to si ti — ozari se starac. — Ja sam, Džodi.

— O, to si ti, tata, drago mi je da si me se setio.

— Kćeri, zovem te kao i uvek svakog petka.

— Pa kako si, tata — upita Lucija.

— Dobro sam Lucijice, zdravlje me služi, samo nikako ne mogu da prežalim što smo ovako razdvojeni. A na put ne smem da krenem, jer bi trajao dve godine, a to je mnogo za moju starost.

— Da, a ja ne mogu doći k tebi zbog deteta i muža...

— Zna tata za te probleme, mila moja, nego kako ste vi, kako živite?

— Mali Džodi je imao nekakvu prehladu, ali sada mu je dobro. Pol radi, ima uvek dosta posla, a ja kao i uvek.

— Pazite mi unuka — tiho reče starac. — On nosi dedino ime i šteta što ga nikada nisam video.

— Mi mu pričamo o tebi, tata. On je ponosan na tvoja istraživačka putovanja i na tvoje doživljaje.

— Da — uzdahne starac. — Nisam ti rekao Lucija da sam usamljen. Moji stari drugovi ili su pomrli ili su se raselili. Dolaze novi kolonisti. Mladi ljudi. Ne pripadam njihovom društvu. Sa mog 325. sprata noću vidim komadić neba, i to mi daje snage i ispunjava me mirom. Zvezde su krupne i jasne. Svaka živi svoj život, kao i mi ljudi. Srećan sam kad pomislim da i tvoja planeta obilazi oko neke od tih zvezda. Čini mi se da je ta tvoja zvezda lepša i sjajnija od ostalih. To je tako lepo. Volim zvezde, Lucija. Podsjećaju me na dobre i stalne prijatelje, a mi kraj njih prolazimo, prolazimo...

— Da, tata, u pravu si.

— Nego ostavimo te tužne misli — nastavi starac.

— Hoće li kod vas skoro Nova godina? Ne znam mnogo o vašoj planeti.

— Mi ovde svakog sto pedeset četvrtog dana slavimo mladu godinu. Za četrdeset dana dočekaćemo još jednu Novu godinu. Jedva čekam da dobijem plastičnu konzervu dobrog starog šampanjca. Znaš, to je sledovanje svakom stanovniku ove planete umesto novogodišnjeg poklona.

— Kod nas je nova godina svakog dvesta petnaestog dana — reče Lucija. — Ali to nije važno. Tata, čuvaj zdravlje i pazi na sebe.

— Ne brini za mene, Lucija — reče starac — puno pozdravi malog Džodija i Pola. Bojim se da je naše vreme isteklo. Sigurno će nas prekinuti.

— Da tata, ljubi te tvoja Lucija i...

Lucijin glas se prekide. Trenutak potraja tišina a zatim iz slušalice dopre glas:

— Vreme za razgovor je isteklo, prekidamo vezu.

Starac je znao da je razgovor završen pa vrati slušalicu i isključi crveno dugme.

*

Pored vrata su stajala dvojica ljudi u belim uniformama. Onaj koji je starca doveo do sobe s uređajem za razgovor, s puno poštovanja kimne glavom starom Džodiju. Starac mu odvrati pozdrav i uputi se ka izlazu.

— Poznaješ ga? — upita drugi.

— I da i ne — reče ovaj — ali ga duboko poštujem i žalim.

— Zašto? — začudi se drugi.

— Zato, što znam dosta o njemu. Bio je nekad vrlo hrabar čovek, učestvovao je u dva zvezdana rata, i bio je jedan od pioniraosvajača u svojoj generaciji. Sada je ostao sam.

— Kako sam? — upita drugi — s kim je onda razgovarao?

— To je onaj drugi deo — nastavi prvi — poštujem ga jer je dosta učinio za narod Osvajača, a žalim ga jer živi u zabludi. Njegov zet je platio međuzvezdane razgovore za pedeset godina unapred. A pre četrnaest godina došlo je do sudara planeta u sazvežđu De 8 Trihon. Jedna od triju planeta koje su uništene bila je i Simus. Tako su njegova kćerka, zet i unuk poginuli.

— Ali kako? — prekide ga njegov kolega. Čovek koji je govorio, diže ruku da zaustavi njegovo pitanje. — Predsednik naše službe na ovoj planeti mislio je da će biti bolje ako ne kaže ništa starom. Ako bi saznao, srce mu sigurno ne bi izdržalo.

— Znači on razgovara sa davno mrtvim ljudima.

— Ne nego sa kompjutorom koji ima isti glas kao Lučija i koji logično odgovara na sva pitanja.

— Jadni stari — složi se drugi.

*

Starac je za to vreme odlazio ka svom stanu na 325. spratu, bacajući ponekad poglede na zvezdano nebo.

Radovao se, što će sledećeg petka moći ponovo da razgovara sa svojom voljenom Lucijom.

Čovjek minimalnih mogućnosti

Robert Sheckley

The Minimum Man

Preveo *Božidar Stančić*

Svakom čovjeku odgovara neka glazbena tema — razmišljao je Anton Perceveral. Dražesna je djevojka kao melodija, a osvajač svemira kao ratna truba. Ima duhova čiji je život zamršen kontrapunkt, ima planeta koji su poput zvukova oboe što se bori protiv buke cijepanja drva.

O tome je turobno razmišljao Perceveral držeći nemarno u ruci britvu i promatrajući plavkaste vene na zglobu ruke. Ako, naime, svatko ima svoju glazbenu temu, njegova bi se mogla usporediti sa simfonijom grešaka, loše skladanom i još gore dirigiranom.

Njegovo je rođenje bilo najavljeno radošću prigušenih truba. Hrabri se mladi Perceveral uputio i u školu. Pokazao se vještim, pa su ga stavili u malu radnu skupinu od pet stotina učenika, gdje mu se mogla obratiti veća pažnja. Budućnost je bila puna nade.

Ali, tada su prevladale nasljedne nevolje. Najprije niz malih nezgoda, prevrnutih tintarnica, izgubljenih knjiga i luših domaćih zadaća. Predmeti su mu se, na njogovu nesreću, lomili pod prstima ili obratno. Zatim je, da bi nesreća bila veća, pobrao sve dječje bolesti koje se mogu zamisliti, počev od rubeole, ospica, zaušnjaka, lišajeva, pa do boginja, groznica i šarlaha.

To, dakako, nije utjecalo na Perceveralovu nadarenost, ali u prenapučenom svijetu prepunom konkurencija nije bila dovoljna samo obdarenost. Tu je valjalo imati sreće, mnogo sreće, a Perceveral je nije imao. Poslije svega poslali su ga u razred sa deset tisuća studenata, gdje su se njegove teškoće tek počele množiti kao i prilika da navuče nekakvu težu bolest.

Perceveral je bio velik i mršav, radišan, zlatna srca. Nosio je naočale, a liječnici nisu mogli otkriti uzrok koji mu je donosio tolikih nevolja u životu. Nije bio ni važan uzrok kad se množe neprilike svih vrsta, od kojih je život postao nesnosan.

Većina ljudi provlačila se kroz život umješno i okretno. Za Perceverala je ta prašuma ljudskog postojanja bila puna klopki i

stupica, nepremostivih vodotoka, otrovnih gljiva i opasnih zvijeri. Nijedan put nije bio pouzdan: svi su putovi vodili u slom.

Mladi je Perceveral uspio završiti studij unatoč neizrecivom i nenadmašivom talentu za pobiranje svih mogućih nevolja, razbijenih koljena, iščašenih gležnjeva, natučenih bedrenih kosti, razbijenih naočala i drugih poražavajućih, čak i groteskних nesreća. Izdržao je hrabro i depresiju. Bio je pun zadovoljstva kad je zakoračio na Manhattan u potrazi, za poslom. Odlučio je i zadržati tu živahnost.

Ali, ponovo ga je zgrabila njegova predodredenost za nesreću. Zadovoljstvo se raspršilo u neizrecivom metežu, a simfonija njegova života svela se na komediju. Perceveral je gubio posao za poslom, začinivši svaki radni korak razbijenim diktafonima, zamrljanim ugovorima, zametnutim karticama i pogrešnim dosjeima, u krešendu natučenih bokova, u uredu i metrou, u jadu izgaženih gležnjeva, razlupanih naočala i u nizu bolesti kao što je žutica, marsovska gripa, nesanica i sve vrste groznica.

Odupirao se, sanjario je o osvajačima svemira čeličnoga karaktera, o novim kolonijama na dalekim planetima, o širokim prostorima daleko od prašume treperava reljefa Zemlje. Poslao je predstavku Uredu za istraživanje i planetarnu kolonizaciju. Odgovora nije bilo. Sa žaljenjem je odbacio te misli i pokušao neki posao. Podvrgao se psihoanalizi, sugestiji pod hipnozom... sve bez rezultata.

Svaki čovjek ima svoje granice, svaka simfonija svoj kraj. Perceveral napusti svaku nadu u trideset čevrtoj godini, kad je nakon tri dana bio otpušten s posla za koji se borio dva mjeseca. Ustanovio je da je to za njega bila pogrešna nota, koja je stavila točku na nešto što, uostalom, nije ni počelo.

Mrka je lica primio mršavu plaćicu i stisak nepovjerljive ruke bivšeg poslodavca, pa se liftom spustio u predvorje. Opsjedale su ga crne misli o samoubojstvu. Da li da se baci pod kamion, da pusti plin i da legne, da se baci s nebodera, da umre u nabujaloj rijeci...? Ušavši u predvorje, opazio je na mjeraču gustoće stanovništva da se kazaljka diže prema točki »panika«. Izišao je na ulicu, u gustu masu stanovništva što se gurala prema svojim domovima. Pošao je prema zapadu, gdje je unajmio privremeni stan.

Misli o samoubojstvu pritiskale su ga sve jače i sve preciznije. Sad je već bio načistu i s načinom na koji će se ubiti kad dođe kući. Probijao se kroz gomilu djece u hodniku svoje zgrade. Ušao je, zaključao vrata, uzeo britvu, legao na krevet i promatrao plavičaste vene na zglobu.

Hoće li uspjeti? Hoće li to uspjeti učiniti brzo i potpuno, bez greške i ne požalivši? Ili će i ovaj put počiniti neku temeljitu grešku zbog koje će se mučiti u bolnici? Svi će mu se smijati...

I dok je tako razmišljao, ugleda kako je ispod ulaznih vrata

izmiljela neka žuta kuverta. Pismo je došlo sekundu prije dvanaest, melodramatskom iznenadnošću, koja se Perceveralu učini sumnjivom. Ipak je odložio britvu i pobrao kuvertu.

Pošiljalac: Ured za istraživanje i planetarnu kolonizaciju, pod čijom je kontrolom bilo sveukupno naseljavanje Zemljana u svemiru. Perceveral je drhtavim prstima otvorio kuvertu.

»Anton Perceveral, privremeni stan sektor 43825, Manhattan 212, New York.

Dragi gospodine,

Vi ste prije tri godine poslali zahtjev našem Uredu za bilo kakav posao izvan Zemlje. Na našu veliku žalost nismo vam tada odmah odgovorili. Sačuvali smo, međutim, vašu molbu u kartoteci i neki dan je ponovo pročitali. Drago mi je što vas mogu obavijestiti da možete odmah dobiti posao, koji je, čini se, pogodan za vas. Nadam se da ćete pristati, jer će vam taj posao donijeti 20.000 dolara godišnje, a i sve ostale prednosti i povlastice, kao socijalno osiguranje i mogućnost napredovanja u službi.

Iskreno Vaš
William Haskell
pomoćnik direktora
WH/ibm 3 d c.«

Perceveral je zamišljeno i brižljivo stavio pismo u omotnicu. Radost je opet ustupila mjesto strepnji. Kakve on kvalifikacije ima da mu se nudi dohodak od 20.000 dolara godišnje? Nije li to upućeno nekom drugom Antonu Perceveralu? Nemoguće. Što očekuju od njega, pod uvjetom da poznaje nevolje koje ga prate. Što bi on mogao uraditi za njih a da to netko drugi ne bi mogao bolje uraditi? Ipak, on strpa pismo u džep i spremi britvu u kutiju s priborom za brijanje. Činilo mu se malo preuranjeno da sada i dalje pomišlja na samoubojstvo. Valja prije toga pogledati što to hoće Haskell.

*

U sjedištu Ureda za istraživanje i planetarnu kolonizaciju Perceveral je bio odmah primljen. Pomoćnik direktora William Haskell bio je čvrsto građen čovjek, energična lica i bijele kose, srdačan u ophođenju. To je Antona učinilo još sumnjičavijim.

— Sjedite, gospodine, molim vas. Cigaretu? Biste li popili nešto? Strašno mi je drago što ste tako brzo stigli.

—Jeste li sigurni da sam ja čovjek kakvoga tražite? — zanimalo je Perceverala.

Haskell pogleda u dosje na svom stolu.

— Da vidimo: vi ste Anton Perceveral, 34 godine, sin Gregoryja Jamesa Perceverala i Anite Swaans, rođen u Laketownu?

— Jest — potvrdi Anton. — I zbilja imate posao za mene?

— Imamo.

— A da li biste mi mogli reći o čemu je riječ.

— Zato sam vas i pozvao — sa smiješkom će Haskell. — U našoj je kartoteci taj posao označen kao posao izvanzemaljskog istraživača.

— Istraživač? — s nevjericom će Perceveral.

— Jest, istraživač nepoznatih planeta. Oni otkrivaju nove planete i prikupljaju podatke o njima. Magellani našeg doba. Priznat ćete da je zanimljivo.

Perceveral se digne.

— To je, vjerojatno, neka komedija? Šalite se?

— Kako to mislite?

— Ja pa da budem izvanzemaljski istraživač? — s gorkim će osmijehom Anton. — Čitam novine i znam kakvi su to ljudi. Najinteligentniji, čvrsti, sposobni da brzo reagiraju, da se suoče s bilo čime nepredvidivim, da se prilagode bilo kakvoj situaciji...

— Ma, jest — prizna Haskell —jest, bilo je to u ono herojsko doba. Ali, taj tip je istraživača stvar prošlosti. Sad se takvim ljudima nude drukčiji poslovi.

— Mislite li da se oni ne bi izvukli? — ironično zapita Perceveral.

— Kako da ne! Oni su ostali simbol izdržljivosti i lakog prilagođavanja homo sapiensa.

— Pa što onda želite od mene?

— Problemi s kojima se mi moramo suočiti nisu više jednaki — odgovori Haskell. — Prenapučenost je dosegla opasnu točku. Gotovo svi gradovi su prezasićeni. A gerijatrija, osim toga, pomaže ljudima i da duže žive i da manje boluju.

— Sva ta prenapučenost nema veze sa mnom — reče Anton.

— Ali mi ovdje moramo pronaći što prije pogodne teritorije za naseljavanje, mjesta kamo ćemo moći poslati što brže milijune ljudi.

— Znam to — gotovo grubo će Anton Perceveral — ali zašto u tu svrhu ne uzmete svoje istraživačke nadljude?

— Shvatite da su ono nadljudi, a mi želimo na te planete naseliti obične ljude. Naši istraživači nisu obični ljudi. Oni nisu čak podložni ni mnogim bolestima.

— Polako počinjem shvaćati — primijeti Anton.

— Najbolje bi bilo — nastavi Haskell — kad bismo mogli ići uobičajenim, vrlo dugim postupkom. Nemamo, međutim, vremena. Vrijeme istraživanja valja skratiti na godinu dana.

Haskell je sada gledao Perceverala u oči. Anton kimne glavom.

— Jest, obični istraživači za obične ljude — reče Anton. — Ali... Ne znam da li znate kakve sam ja sreće u životu...?

— Vrlo dobro znamo svaki detalj vašega života. — Haskell se smješkao. — Pogrešno ste se izrazili kad ste rekli: obični istraživači za

obične ljude. U pitanju su naseljenici različna karaktera i mogućnosti. Pravila kažu da i najslabiji mora preživjeti. Zato smo se odlučili na istraživače koji imaju minimalne mogućnosti da prežive.

Anton je razmišljao neko vrijeme.

— Znači, uzeli ste me zato što bi bilo tko mogao preživjeti ondje gdje bih ja preživio?

— Tako nekako mi gledamo na to — odgovori Haskell.

— A kakvi su moji izgledi?

— Neki naši istraživači minimalnih mogućnosti dobro su se izvukli... Bilo je i pogrešaka, razočaranja... Ima rizika u istraživanju i u samom planetu i u pokusu. Ne mogu vam ih iznositi jer bih time povredio sustav kontrole.

— Nije baš ugodno, zar ne? — primijeti Anton.

— Dakako. Ali je veći užitak kad se uspije. Zamislite sebe kao osnivača kolonije! A možda time prestanu i sve one smetnje koje su vas dosad pratile.

Perceveral kimne glavom.

— Nego, vaše je pismo stiglo u kritičnom trenutku. Kao da...

— Jest, jest, tako smo i željeli — potvrdi Haskell. — Ustanovili smo da ljudi radije prihvaćaju naše prijedloge u određenom... recimo psihološkom trenutku. Mi nadziremo one koji imaju tražene kvalitete i čekamo pogodan trenutak za našu ponudu.

— Bilo bi neugodno i prekasno da ste došli sat kasnije.

— Ali rezultata ne bi bilo da smo došli dan prije — doda Haskell i digne se. — Hoćete li ručati sa mnom? Mogli bismo srediti još neke sitnice uz čašu vina.

— Vrlo rado — odvrati Anton Perceveral. — Ali ne bih još ništa obećavao.

— Dakako, dakako — prihvati sa smiješkom Haskell, otvarajući vrata.

*

Poslije ručka Perceveral je razmišljao. Privlačio ga je posao istraživača unatoč riziku. To, u krajnjoj liniji nije opasnije od samoubojstva. A i bolje je plaćeno. Cijena uspjeha je visoka, a cijena neuspjeha ništa gora od one koju bi platio na Zemlji. Na toj Zemlji nije uspio u svoje 34 godine. Pobrao je samo bolesti i nevolje. Osim toga, na Zemlji je tijesno. Možda je ta njegova sklonost nevoljama i naslijeđena, a možda je stjecaj nepodnošljivih okolnosti. Možda u tom istraživačkom poslu nađe novu životnu osnovu? Bio je sam, nije ovisio ni o kome, morao se brinuti sam za sebe. Posao je vrlo opasan, ali da li je mogao biti opasniji od samoubojstva?

Posljednji je to napor, posljednji pokušaj s njegove strane. Borit će

se kao nikad dotad da pobijedi svoju sudbonosnu sklonost, dat će od sebe i posljednji atom snage i volje.

Prihvatio je Haskellovu ponudu. U toku tjedna, koji su bili rezervirani za pripreme, odlučio je da pobijedi. To je sebi zabijao u glavu, s tom je odlukom polazio na spavanje i ustajao, to mu je postao jednoličan refren koji mu je polako mijenjao život.

Došao je i dan polaska na jednogodišnju misiju. Haskell mu poželi sretan put i mnogo sreće. Ostat će s njim u vezi preko radija, na frekvenciji L. Perceveral i sav potreban materijal ukrcan je na svemirski brod »Kraljica Glasgowa«. Pustolovina je počela. Dok je trajalo putovanje, Perceval je mislio na svoju odluku. Pazio je na kretanje u beštežinskom stanju. Postao je nešto sporiji, dakako, ali mu je to prešlo u naviku. U njemu se ustalio novi sustav refleksa, koji je nastojao nadomjestiti nekadašnji.

Napredak je ipak bio povremen. Došlo je vrijeme kad je opet počelo sudaranje s rubovima i benigni ekcem, zatim je jednom razbio naočale, nekoliko puta ga je zaboljela glava i slomio je nožni prst. Unatoč tome, bio je uvjeren da je došlo do bitnog poboljšanja.

Napokon na vidiku planet Theta. Perceverala i njegovu opremu i namirnice iskrcali su na nekom travnatom obronku blizu planinskog lanca.

U okolici je bilo vode, šuma, voća i ruda. Pravo mjesto za utemeljivanje kolonije. Oficiri svemirskog broda poželjeli su mu mnogo sreće i vratili se brodom na Zemlju. Perceveral je promatrao brod dok nije nestao u oblacima. Zatim se odmah dao na posao.

Kraj njega je stajao robot, velik, crn i blistav stroj mnogostruke upotrebe vrijednosti, standardni dio opreme istraživača. Robot nije mogao govoriti ni igrati karte kao neki skuplji modeli, umio je samo kimanjem odgovarati na pitanja. Sumoran drug za cijelu godinu boravka. Ali bio je programiran da izvršava posao koji mu se naredi, a mogao se izvlačiti i iz težih situacija.

Uz robotovu je pomoć Anton podigao logor na ravnici, promatrajući obzorje ne bi li ugledao kakva neprijatelja. Nikoga na vidiku, ali nikada se ne zna. Treba istražiti Thetinu faunu. Radio je polako i metodično, robot uz njega. Uvečer su završili. Anton je uključio radar i legao.

U praskozorje ga je probudila oštra zvonjava radara. Obukao se i izišao. U zraku se ćulo brujanje kao da se približava jato skakavaca.

— Donesi dva pištolja na ultraljubičaste zrake — naredi Perceveral robotu. — I brzo se vrati. Donesi i dalekozor.

Robot kimne i udalji se drndavim korakom. Anton je drhturio u hladno jutro. Promatrao je vlažnu ravnicu, zeleni šumarak i podnožje planina. Ništa. Zatim zapazi kako se iz kugle jutarnjeg sunca izdvojio neki crni niski oblak i poletio prema logoru.

Robot se vratio s pištoljima. Anton uzme jedan i pruži drugi robotu, rekavši mu neka čeka dok mu on naredi kad će pucati. Robot kimne i oči-foto-ćelije mu zasvijetle.

Kad je oblak stigao bliže, Perceveral spazi da je to jato ptica, veličine kopca, ali su letjeli poput šišmiša. Imali su oštre pandže i oštre zube pod svinutim kljunom. Dakle, lešinari.

Jato ptica ih okruži uz prijeteće brujanje. Zatim se okomi na Perceverala i robota. Anton naredi robotu da otvori vatru. Naslonili su se leđima jedan na drugog i pucali. Nastao je kovitlac krvi i perja. Gomila ptica bila je uništena u letu, robot i Anton su se dobro držali sve dok odjedanput Perceveralovo oružje nije zatajilo.

Koliko je Anton znao, ta su oružja bila napunjena do kraja i morala su izdržati 75 sati paljbe. Takvo se oružje nije smjelo pokvariti. Stravično je potezao obarač. Robot je dotle sam pokušavao odbiti napadački raspoložene grabežljivce. Anton bijesno baci oružje i pođe u logor po drugo. Našao je dva rezervna pištolja na ultraljubičaste zrake i vratio se. Robot se borio, odbacujući pištoljem i očajničkim kretnjama ruku ptice što su žestoko navaljivale na njegove zglobne spojeve iz kojih je curilo ulje. Njegovo je oružje prestalo funkcionirati. Ptice su izbjegavale udarce i navalile oštrim kljunom na foto-ćelije očiju i na nervo-vegetativnu antenu.

Perceveral uperi u ptice oba pištolja i unese metež u njihove redove. U tom mu je trenutku prestao raditi još jedan pištolj. Nadao se da će drugi izdržati dok se ne obračuna s pticama. Uzbunjene teškim gubicima, ptice su se povukle cvileči prodorno. Robot i Anton bili su, na sreću, neozlijeđeni, do koljena u perju i među pougljenjenim tijelima grabljivica. Anton je promatrao četiri pištolja, od kojih su tri bila pokvarena. Bijesno se uputi u šator s aparatima za telekomunikacije.

Pošto je uspostavio vezu s Haskellom, Perceveral ga je upoznao s napadom i s nedostacima u kvaliteti oružja. Napao je osoblje zaduženo za opremu. Zatim je zašutio, čekajući da se Haskell počne ispričavati.

— To je naš način kontrole — počne Haskell.

— Kako?

— Već sam vam tumačio da mi proučavamo minimalne uvjete za preživljavanje. Zato tražimo najmanji zajednički nazivnik...

— Znam, ali oni pištolji...

— Osnivanje kolonije, gospodine Perceveral, skupa je stvar. I naseljenici će dobiti polovno oružje i ne baš svježe namirnice... Da bi iskustvo vrijedilo, vi imate minimalne mogućnosti da preživite, minimum jamstva. Sve uvjete su imali nekadašnji istraživači. Danas je minimalno i osoblje i materijal.

— Shvaćam — odvrati Anton. — Imate li još kakvih iznenađenja za mene?

— Pa... ima — reče Haskell. — Ali... minimalno je sve.

On nešto zaobilazi — pomisli Anton. U to Haskell prekine vezu, a Perceveral se vrati metežu pred svojim logorom. Uz robotovu pomoć uspio je smjestiti logor na sigurnije mjesto da bi se zaštitio od agresivnih ptica. Pri tome je ustanovio da je većina užeta već upotrebljavana i slaba, da su se električni aparati počeli pregrijavati, da je šatorski krov već pljesniv. S naporom je sve to popravio, izranivši nokte i izudaravši prste. Zatim su mu se pokvarili električni aparati i nestalo je struje.

Tri se dana mučio da to popravi, pokušavajući ustanoviti uzrok kvara uz pomoć nekih uputa na njemačkom. Ništa nije bilo dobro montirano u tim aparatima, skrpanim od različnih dijelova. Napokon je ustanovio i da se upute odnose na drugi tip aparata. Bio je ljutit i izbacio je aparat, gotovo iščašivši palac pri tome.

Zatim se sabrao i još četiri dana se mučio tražiti dijelove koji odgovaraju pojedinom aparatu. Napokon je uspio sastaviti jedan ispravan aparat. Tada su grabljivice ustanovile da se mogu provući kroz krošnje do skladišta hrane i odnijeti priličnu količinu prije nego što je Anton uspio dohvatiti pištolj. Pri tome je opet razbio naočale i opasno se udario u vrat. Zatim je zajedno s robotom razapeo mrežu nad granama.

Sad je imao vremena da se pozabavi živežnim namirnicama. Ustanovio je da je veći dio zaliha u lošem stanju zbog nepovoljnih uvjeta održavanja i uskladištenja. Neke su bile pljesnive. Ako odmah ne poduzme neke zaštitne mjere, ostat će bez namirnica u toku zime.

Ubrao je voća, sjemena i povrća s planeta i podvrgao ih ispitivanju. Većina je bila jestiva i bezopasna. Kad je pojeo nešto tog povrća i voća, tijelo mu se osulo prištevima. Morao je opet utrošiti nekoliko dana da bi ustanovio uzrok i našao lijek. Morao je identificirati biljku na koju je alergičan. U trenutku kad je u kušalicama i posudama provjeravao posljednje rezultate, robot naglo uđe i sruši sve epruvete s probama.

Bilo mu je strašno, ali je morao nastaviti. Na kraju je mogao izdvojiti neke bobice i dvije vrste povrća koje nisu odgovarale njegovu organizmu.

Voće i sjeme bili su, međutim, izvrsni. Od zrnja se dobivao ukusan kruh. Perceveral je skupio sjeme i u proljeće poslao robota da ga zasije. Robot je neumorno radio na novim poljima, a Anton je razgledao okolicu. Uskoro je otkrio neke komade tesanoga kamena na kojima su bila neka slova, brojke i crteži drveća, oblaka i brda. Na Theti su zacijelo žjvjela inteligentna bića — zaključi on. Možda žive još i sad. On ih nije imao vremena tražiti.

Pregledao je posao koji je obavio robot. Unatoč preciznim uputama robot je preduboko zasijao sjeme. Usjev je bio izgubljen. Perceveral je

odlučio da sve zasije sam. Osim toga, sagradio je drvenu kolibu i zamijenio pljesnive šatore barakom što je služila kao skladište. Pripremao se da prezimi. Tada je ustanovio da mu se robot pokvario.

Ta gromada od sjajnog metala slušala je i dalje, ali su joj kretnje postale čudne, isprekidane, neusklađene, spore, teško je izvršavao zadatke. Stvari su se razbijale u njegovim rukama, ratarsko oruđe se lomilo. Anton mu je naredio da oplijevi žito, ali je robot svojim teškim nogama pogazio sve nježne biljčice. a čupao je pogrešne biljke. Prilikom cijepanja drva obavezno bi slomio držak sjekire. Kad je ulazio u kolibu, sve se treslo, a obično bi tada iščupao bravu ili oštetio šarku.

Perceveral se vrlo zabrinuo. Nije ga znao popraviti jer je robot bio tako građen da su ga morali popraviti samo u tvornici koja ga je izradila, jer je trebalo specijalnih rezervnih dijelova. Preostalo mu je jedino da ga ne šalje na rad. Ali, tada će ostati sam. Stoga mu je davao vrlo jednostavne i lake zadatke. Robot je ipak i nadalje pravio greške i štete.

Jedne je večeri Anton kuhao večeru. Robot je zateturao prema štednjaku, udario rukom u kipuće jelo i prevrnuo ga. Da se Anton nije brzo maknuo, dobio bi kipuće jelo ravno u lice. Prije nekoliko mjeseci, sjetio se, ne bi imao takve sreće. Tjerao ga je, dakle, njegov instinkt za preživljavanje.

Sad mu je već zbilja bilo dosta! Njegov je drug u poslu postao, evo, opasan. Anton je odlučio da ga isključi i da sam nastavi život i istraživanje na planetu. Zapovjedničkim mu glasom naredi neka ode na spavanje. Robot ga je pogledao i počeo se vrpoljiti po kolibi ne slušajući naređenja. Perceveral ponovi nalog. Robot počne odmahivati glavom i slagati drva. Nešto je u njemu bilo pokvareno. Nešto nije funkcioniralo. Trebalo ga je isključiti. Ali nigdje na njegovoj sjajnoj površini nije mogao otkriti prekidač. Perceveral uzme alat i približi se robotu. On na Antonovo zaprepaštenje počne uzmicati.

— Ne miči se! — vikne Perceveral.

Robot je, međutim, i dalje uzmicao sve dok se nije našao uza zid. Anton nije znao što se događa, jer roboti nikad nisu otkazivali poslušnost. Bili su tako programirani. Zato se i dalje približavao, odlučivši da svakako isključi taj opasni stroj. Robot je pričekao da se on dovoljno približi, a tada zamahne šakom. Anton se izmakne i baci engleski ključ prema robotovoj nervno-vegetativnoj anteni. Robot se izmakne i ponovo ispruži šaku. Ovaj je put pogodio Antona u bedro. Anton padne, a robot se nagne nad njim. Crvena foto-ćelija oka zlokobno je svjetlucala, a šake su se otvarale i zatvarale. Perceveral je zatvorio oči očekujući udarac. No robot se okrene i izađe, iščupavši pri prolasku bravu s vrata. Nekoliko trenutaka poslije toga čuo ga je Perceveral kako cijepa i slaže drva, kao obično.

Anton previje ozljedu na boku, a tada se opet pojavi robot čekajući nova naređenja. Drhtavim glasom Anton mu naredi neka pođe po vodu na neki daleki izvor. Kad je robot otišao, Perceveral požuri u kolibu gdje su bili aparati za vezu.

— Nemojte pokušavati da ga isključite — napomene mu Haskell pošto ga je saslušao. — Građen je tako da se ne može isključiti. Nemojte to pokušavati u vlastitom interesu. Robot radi tako da nam omogućava kontrolu vašeg djelovanja.

— Ne shvaćam — odvrati Anton.

— Poslali smo vas gore da istražite minimalne uvjete za preživljavanje. Ne prosječne nego minimalne. Sjećate li se kakvi ste bili u svoje 34 godine? Neprekidno ste imali nekih nevolja, nesreća, teškoća, bolesti. Vi ste se, međutim, promijenili, Perceveral.

— Učinio sam sve da bih se promijenio.

— Dakako — nastavi Haskell. — Mnogi su se naši istraživači minimalnih uvjeta promijenili. Zagospodarili su svojim refleksima. To, međutim, nije ono što mi tražimo, jer to više nisu minimalni uvjeti. Zato to valja kompenzirati nečim. U koloniji naseljenika ima primitivaca, bolesnih, starih, neiskusnih, ima djece... Zato nadziremo vaš učinak i pokušavamo vas spriječiti da postignete više kvalitete.

— Zato je, dakle, sa mnom robot? — zapita Anton.

— Zato. On je kočnica. Reagira suprotno od vas, ovisno o vama, Perceverale. Dok ste slabašni i nemoćni, on vam pomaže. Napredujete li, postanete li vještiji, on naginje greškama koje su vas prije pratile, opadaju mu radne karakteristike. On razbija stvari koje biste vi morali razbijati u normalnim okolnostima. Donosi pogrešne odluke umjesto vas.

— Shvaćam — zamišljeno će Anton. — Ali nije to pravedno.

— Antone, mi vodimo centar za prilagođavanje a ne centar za pružanje pomoći vama. Treba da obavite posao za koji ste plaćeni. Kad ste se odlučivali za posao, bila je alternativa: posao ili samoubojstvo.

— Dobro — složi se Perceveral. — Prihvatio sam se te misije. Postoji li zabrana da pokvarim do kraja toga prokletog robota?

— Ne postoji — odgovori Haskell — ali bih vam savjetovao da ne pokušavate jer je preopasno.

— To je moj problem — odgovori Perceveral i prekine vezu.

*

Na Thetu je opet stiglo proljeće. Perceveral još nije uspio srediti teškoće s robotom. Naredio mu je neka pođe i istraži neki planinski udaljeni lanac. Robot nije poslušao. Anton je odlučio da mu više ne naređuje ali sjajno crno čudovište nije htjelo biti bez posla. Sam bi

nalazio neki posao. Odjednom bi se dao na neki posao i pravio štetu u kolibi ili na polju. Anton mu naredi neka iskopa dubok zdenac, nadajući se da će robot pasti u iskop. Ali čudovište bi se uvijek iznova pojavljivalo, prljavo i nekako pobjednička izgleda, rušeći pri tome jela sa štednjaka, razbijajući prozore i posuđe. Anton je stoički podnosio to stanje. Robot je bio druga njegova ličnost, tamna Antonova strana. Gledajući robota, vidio je sebe u prošlosti. Radio je, ali ga je progonila neuroza u obliku robota, koji je trčkarao za njim s njegovim bivšim manama.

Radeći, sve je više stjecao vještine, postajao je sve spretniji. Uživao bi danju, bojao se noći kad je robot stalno bdio kraj njegova uzglavlja. Kad se ujutro probudio živ, pokušavao je naći neki posao kako ne bi mislio na te okolnosti. Osim toga, tražio je i razmišljao o načinu na koji bi se riješio toga teturavog suputnika, inkarnacije svoje neuroze.

Okolnosti su ostale iste sve dok nije na scenu stupio novi faktor. Nekoliko je dana obilno padala kiša. Kad se nebo razvedrilo, Perceveral pođe na njivu. Za njim je robot nosio oruđe. Iznenada Anton zamijeti pod nogama pukotinu na blatnom tlu. Tlo popusti i Anton se jedva izvuče skokom u stranu. Robot ga tada uhvati za ruku tako da ju je gotovo slomio. Anton pogleda tlo na mjestu gdje se urušilo i zamijeti jasne tragove dubljenja. Duboko u zemlji vijugali su se hodnici.

Anton Perceveral vrati se po pištolj s ultraljubičastim zrakama i po svjetiljku. Uđe u podzemne hodnike. Kad je uperio svjetiljku u tamu, spazi da je iza ugla šmugnula neka krznasta spodoba nalik na golemu krticu. Napokon na Theti neko živo biće koje nije ptica ili biljka.

Slijedećih je dana pomno istraživao hodnike i često bi spazio sivkaste spodobe krtica što su uzmicale u labirintu hodnika. Perceveral odluči promijeniti taktiku. Ušao je tridesetak metara u hodnik i stavio na tlo voća. Kad se sutradan vratio, voća je nestalo, a na njihovu mjestu našao je komade olova.

Takva razmjena poklona trajala je tjedan dana. Kad je jednoga dana Anton donosio voće i bobice, pojavi se jedna golema krtica. Približila se, premda se vidjelo da se boji. Životinja je učinila kretnju šapom prema svjetiljki i Anton je ugasi. Zatim je čekao. Krtica se oprezno primicala. Naborane su joj prednje šape bile na prsima. Promatrala je Antona raskolačenim očima. Zatim se sagne i noktom u tlu načini nekakav znak. Anton nije imao pojma što znači taj znak, ali je pretpostavio da i te krtice imaju svoj jezik i da razmišljaju. I Anton se sagne i nariše na tlu nekakav znak.

Bio je to prvi korak sporazumijevanja između dviju različnih vrsta. Robot je stajao iza Antona. Njegove su oči-foto-ćelije sjale u mraku. Promatrao je čovjeka i krticu, pokušavajući pojmiti što imaju zajedničko.

Odnosi s krticama zadali su Antonu još više posla. Morao se brinuti za usjev, za povrće, nadzirati robota i popravljati kvarove. U trenucima dokolice pokušavao je naučiti jezik krtica i njihov način života pod zemljom, daleko od svjetla. I on je krticama tumačio način Čovjekova života i osnovna njegova načela.

— Što vam znači ona metalna stvar? — željele su znati krtice.

— To je čovjekov sluga — odgovorio im je Anton.

— Uvijek je iza vas, oči mu sijevaju. On vas mrzi. Zar sve metalne stvari mrze čovjeka?

— Nipošto — reče Perceveral. — To je poseban slučaj.

— Mi se ga bojimo. Teško je misliti kad je ta metalna stvar blizu. Je li tako sa svim metalnim stvarima?

— Ponekad su neugodne — prizna Perceveral — ali ne uzbuđujte se, robot vam neće učiniti ništa zla.

Osjetilo se da krtice nisu uvjerene u to, iako je Anton pokušao opravdati robota u njihovim očima, pričajući im o uslugama koje čovjeku čini takva mehanika. Nije uspio uvjeriti životinje i one su nastojale izbjeći robotovu prisutnost.

Nakon dugih razgovora Perceveral je uspio sklopiti dogovor s krticama. U zamjenu za voće i bobice što će dobivati na poklon, one će buduće naseljenike obavještavati o nalazištima ruda i nafte i o izvorima vode. Naseljenici će ih puštati na miru pod zemljom. Obje su se strane složile u svemu. Perceveral i poglavica krtica stavili su svoje znakove na kameni dokument, a zatim su priredili zakusku. Došlo je mnogo krtica, sivih krzna i blagih očiju. Posvuda se čulo cijukanje. Robot je stavljao košarice s voćem. Odjedanput zakorakne unatrag, stane na glatku stijenu, pokuša bez uspjeha zadržati ravnotežu i tresne na jednu krticu. Digao se, doduše, odmah, ali prekasno, pokušavajući svojim golemim rukama pomoći uginuloj krtici. Preostale se krtice razbježaše glavom bez obzira. Anton i robot ostali su sami u hodnicima, okruženi voćem.

Te noći Anton je dugo razmišljao. Shvatio je prokletu logiku događaja. I odnosi sa životinjama kao starosjediocima na planetu moraju biti narušeni po toj logici, i to je element nesigurnosti. Odnosi s krticama dosad su se predobro razvijali s obzirom na ono što se od njega očekivalo u ovom eksperimentu preživljavanja.

Robot je samo izravnavao situaciju praveći greške koje je sam Perceveral morao počiniti. Ali krtice su bile njegovi prijatelji. Činilo mu se da ih je izdao. Neće biti moguća suradnja među njima dok robot bude u njihovim hodnicima igrao ulogu slona u staklarnici. Zato Perceveral odluči da uništi robota. Suprotstavit će se svojoj neurozi u obliku toga metala. Pa bude li ga to stajalo života, evo... pa zar nije, sjetio se, već bio na rubu samoubojstva, čak i zbog ne toliko važnog razloga?

Uspostavio je vezu s krticama i s njima porazgovorio o tome problemu. Pristale su da mu pomognu. I one su poznavale osvetu. Dale su mu nekoliko dobrih ideja.

Za tjedan dana bili su spremni. Anton je dao robotu košaricu voća i uputio se s njim u podzemne hodnike kao da želi zaključiti novi ugovor. Krtice se nisu pojavljivale. Čovjek i robot ulazili su sve dublje u hodnike. Perceveral je osvjetljavao tamu ručnom svjetiljkom, a robotove foto-ćelije svjetlucale su dok je koračao iza Antona.

Kad su stigli u neku spilju, Anton je začuo zvižduk i naglo se maknuo u stranu. Robot je osjetio opasnost i pokušao ga slijediti, ali zbog nakupljene sklonosti k nevoljama posrnuo je i voće se prosulo po tlu. Tada su se oko njega počeli omotavati konopci. Robot je rukama trgao užeta, a oči su mu crvenkasto sjale. Krtice su se u gomilama počele pojavljivati u hodnicima, a konopci su psikali omotavajući se oko robotova tijela. Čulo se škripanje robotovih zglobova spojeva i pucanje užeta. I Perceveral je pomogao krticama da svezu robota, sve dok nisu onemogućili njegove udove. Kad je ostao svezan na tlu, krtice su cijukale od zadovoljstva, pokušavajući mu izvaditi oči. Robot je, međutim, spustio čelične kapke, pa im to nije uspjelo. Tada su mu usipali pijesak u zglobne spojeve, a Anton se spremao da ga dokrajči pomoću svoga pištolja na ultraljubičaste zrake. Oružje je, međutim, zatajilo odmah. Tada su Anton i njegovi saveznici počeli potezati konopce i odvukli su robota do dubokoga ponora na kraju nekog hodnika. Pošto su ga bacili u bezdan, čulo se lomatanje metala po granitnim stijenama i cijukanje krtica od radosti. Krtice su slavile, ali je Antonu bilo mučno. Vratio se u svoju kolibu i dva dana je samo spavao. Ponavljao je u sebi da nije ubio čovjeka ni biće koje misli nego samo opasan stroj.

Ipak, u misli mu se neprekidno vraćao njegov šutljivi metalni pratilac, koji ga je podržao kad su logor napale ptice, koji je radio kućanske i teže poslove. Jest, robot je bio pun nevolja i jada, ali na Perceveralov način, koji je on mogao shvatiti. Neko vrijeme osjećao se kao da je nestao dio njega. Uvečer su ga krtice posjetile i tješile. Osim toga, imao je posla u kući i na njivi.

*

Jesen. Doba ubiranja plodova i njihova uskladišten]a. Anton Perceveral se latio mučna posla. Otkako je nestao robot, njegova sklonost nevoljama povremeno se vraćala. Borio se protiv nje. Uspijevao je.

Kad je pao prvi snijeg, uskladištio je rezerve hrane.

Radiom je poslao izvještaj Haskellu o svemu što je zapazio na planetu i preporučio je planet za naseljavanje.

Dva tjedna poslije Haskell je odgovorio da je Ured zadovoljan njegovim radom, da je planet pogodan i da će uskoro stići brod s naseljenicima.

— Dakle, istraživački pokus je završen? — zapita Anton.

— Jest, svemirski će brod stići za tri mjeseca. Čestitam, Perceverale. Nego, kako ste riješili onaj problem s robotom?

— Uništio sam ga — odvrati Anton i ispriča cijeli događaj.

— Hm! — hukne Haskell. — Robot je bio dio vaše opreme i vaših teškoća. Imali ste pravo raspolagati njime. Samo ,..

— Samo što? — tjeskobno će Anton.

— Volio bih da ste ga zaista potpuno uništili. Ti aparati što kontroliraju djelovanje istraživača konstruirani su tako da budu trajni. Imaju blokove za automatsko popravljanje oštećenih dijelova i ugrađen nagon za samoodržanjem. Vrlo teško se mogu uništiti.

— Vjerujem da sam uspio — odvrati Perceveral.

— I ja vam to želim, jer ako je preživio, bit će nevolja,

— Zar bi se mogao osvetiti?

— Ne to. Znate i sami da mu je bio cilj da kompenzira svako poboljšanje koje bi vam omogućilo aklimatizaciju na Theti. Ta se kompenzacija očituje na razarački način.

— Znaci, ako se vrati, opet će po istom?

— Bit će još gore, jer je prošlo više mjeseci otkako on sakuplja niz nevolja za vaš račun. I sve ono što je mogao i morao učiniti za to vrijeme, učinit će u mnogo kraćem vremenu prije nego što se počne normalno vladati. Ne bismo htjeli da vas sada izgubimo.

Anton se nervozno nakašlje.

— Sve će, dakle iskaliti u najkraćem mogućem vremenu? Pogledat ću što je s njim.

Pošto je prekinuo vezu, Anton pođe prema podzemnim hodnicima. Krtice su ga pratile do ponora. Objasnio im je situaciju. Uzeo je zatim svjetiljku, čekić, pilu i dlijeto pa se počeo spuštati u ponor. Došavši do dna, ustanovi da je između dva golema kamena ostala robotova ruka, malo dalje jedno razbijeno oko i mnogo rastrganog užeta. Ali robota nigdje.

Perceveral se brzo vratio gore, obavijestio krtice i počeo se pripremati. Slijedećih dvanaest dana ništa se nije dogodilo. Zatim su jednoga dana krtice dotrčale usplahirene. Robot se vratio Krtice su ga ponovo dočekale uzetima. Nije pomoglo, jer je robot već imao iskustva. Ubio je šest-sedam krtica.

Anton je kimnuo glavom i nastavio posao koji je započeo. U podzemnim je hodnicima postavio zaštitne zamke. Sad je pred sobom na stolu imao četiri pokvarena pištolja, želeći od ispravnih dijelova složiti jedan ispravan. Radio je bez uputa, dugo u noć. Sve mu je već treperilo pred očima, ukočili su mu se prsti. Počeo je montirati oružje.

Bio je pri kraju kada se javila radio-veza sa Zemljom.

— Antone — pitao je Haskell — ima li kakvih novosti?

— On dolazi — kratko će Anton.

— Toga sam se i bojao. Slušajte: upozorio sam tvorničare i zamolio ih da vam dopuste dezaktiviranje robota. Treba vam izvor struje od 200 volti, 25 ampera. Zatim jedna bakrena šipka, srebrna žica i drvena sonda jer je drvo slab vodič. Te sprave montirajte...

— Neću imati vremena — upadne Anton u riječ.

U radiju je počelo pucketati.

— Haskell! — vikao je Anton. Ali radio-veza se prekinula. Perceveral je čuo buku u kolibi gdje su bili uređaji za telekomunikaciju. Zatim se na pragu pojavi robot. Nije imao lijeve ruke ni desnog oka, ali je njegov automatski blok za popravak zatvorio metal na tim mjestima. Bio je crn, ali ne više blistav. Na bokovima i na prsima mrlje od rđe. Perceveral pogleda na svoje pištolje i pokuša dovršiti posao sastavljanja. Robot pođe prema njemu.

— Nacijepaj drva! — reče Perceveral prirodnim glasom. Robot se zaustavi, okrene se, uzme sjekiru, stane na trenutak i iziđe. Dotle Anton montira posljednje komade oružja. Robot opet uđe, ostavivši sjekiru. Anton uperi u njega oružje. Nadao se da će toplina izjesti metal. Ali robot se odjednom obori na Antona. On pusti zraku iz pištolja i robot se opet zaustavi. Metal se počeo crvenjeti. Zatim se oružje pokvari.

Perceveral opsuje i baci pištolj prema jedinom robotovom oku. Promašio je i pogodio robota u čelo. Robot navali na svoga gospodara ispružene ruke. Perceveral pobjegne iz kolibe, pa prema podzemnim hodnicima. Robot za njim. Neko je vrijeme Anton išao po mraku, zatim stane i upali baterijsku svjetiljku. Razmišljao je. Ne može bježati dan i noć. Mora se zaustavljati. Robot ne mora. Zato je robotu postavio nekoliko klopki. Morale bi funkcionirati, premda mu dosadašnje iskustvo govori da će biti vrlo teško. A osim toga, robot je akumulirao toliko njegovih nevolja. Mjeseci razbijenih zglobova, uganutih gležnjeva, rana, trovanja... i robot je to sve htio naknaditi, svaliti na njega... To nikad neće preživjeti... Mora uništiti to metalno čudovište što akumulira njegove nevolje i prenosi ih na njega.

Ubrzo začuje tutnjavu robotovih koraka. Kad ga je ugledao, počne trčati hodnikom, pa uleti u drugi manji. Robot polako za njim. Kad je Anton stigao do stijena, okrene se da bi procijenio koliko je udaljen robot. Zatim povuče neko uže. Strop hodnika se sruši, sipajući na robota na tone zemlje i stijena. Da je robot učinio samo jedan korak više, bio bi zatrpan. Ali on je osjetio opasnost i uzmaknuo, tako da ga je zahvatilo samo malo zemlje i nekoliko komada kamena.

Pričekao je dok ne padne i posljednji kamenčić, a onda je ponovo pošao za Antonom. On se već zadihao. Ali ima još klopki. Ulazili su u

ljevkasti hodnik. Robot nije zaostajao. Perceveral je odjednom počeo ubrzavati trčanje. Pod njegovim nogama bilo je, činilo se, čvrsto tlo, ali kad naiđe robot, Anton je znao, tlo neće izdržati. Pod njim će se odroniti i zatrpati ga u ponoru.

Stigavši do tog mjesta, robot zalamata rukama tražeći uporište za ruke. Zemlja mu se razmrvi pod rukama i on upadne u jamu strmih i neravnih stijena. No robot protegne noge tako da mu je tijelo ostalo u pravom kutu s nogama. Zglobni spojevi zaškripaše kad se on petama zabio u stijene i zaustavio svoj pad. Zatim je iskopao u tlu rupe u koje će se uprijeti nogama. Malo-pomalo robot se oslobađao i Anton je bio primoran opet potrčati. Zadihao se, teško je disao. Robot za njim polako, ali mnogo sigurnije i bez napora.

Anton je polagao nade u one dvije klopke. Sad je ostala još samo jedna, po njegovu mišljenju odlična, djelotvorna, premda riskantna. Anton je pokušao zatomiti vrtoglavicu i koncentrirati se. Prošao je pokraj jednoga označenog kamena i ugasio svjetiljku. Zatim je počeo brojiti korake. Robot se približio i posegnuo za njim. Anton je nabrojio dvadeset koraka. Tada se baci u crno i prazno. Nekoliko je trenutaka lebdio u praznim, zatim je pljusnuo u vodu. I čekao. Robot je bio preblizu a da bi mogao odoljeti inerciji i zaustaviti se. Kad je pao, podigao se golem mlaz vode podzemnog jezera. Anton je slušao kako se robot bori protiv vode. Čuo je ključanje vode. Robot je očito tonuo.

Tada Anton zapliva prema obali. Neko je vrijeme ležao trepereći i odmarajući se. Zatim pođe do skrovišta gdje je spremio šibice, suhog drva, odjeće i pića. Ondje se neko vrijeme odmarao i sušio zapalivši vatricu, i promatrajući površinu podzemnog jezera. Nekoliko dana prije toga pokušao je izmjeriti dubinu jezera uzetom od tridesetak metara. Uže nije doprlo do dna. Možda jezero vodi prema nekoj podzemnoj rijeci, čije će brze vode ponijeti ono crno metalno čudovište? Možda...

Začuo je šum vode i uperio svjetiljku u onom pravcu. Pojavila se robotova glava, pa ramena... Dakle, jezero je imalo dno. Robot je počeo grabiti prema stijenama. Anton se digao i počeo trčati. I posljednja njegova klopka nije uspjela. Njegova se neuroza približavala. Anton se približavao izlazu iz nekog podzemnog hodnika. Htio je završiti svoj život na bijelom danu. Potrčao je prema planinama. Gorjela su mu pluća od trčanja. Trčao je poluzatvorenih očiju slomljen od umora.

Morao je prije shvatiti da su sve te klopke za robota bile uzaludne. Robot je bio dio njega, njegova neuroza koja ga je trebala dokrajčiti. Zavele su ga misli o uništenju robota. Put oslobođenja nije bio lukavstvo...

Robot ga je pokušavao dohvatiti. Ima razlike između teorije i prakse — uspio je pomisliti Anton. Zatim je počeo na robota bacati

kamenje. Robotu je bilo dovoljno nekoliko kretnji ruku pa da im izmakne. Anton pođe dijagonalno stranom brda. Dakle, put do oslobađanja ne vodi preko lukavštine. Valja se promijeniti. Valja pobijediti. Ne robota nego onoga kojeg predstavlja robot: sebe. U glavi mu se vrtjelo. Bude li mogao pobijediti osjećaj srodstva s robotom, robot neće biti više njegova neuroza. Samo da pobijedi tu neurozu, da je suzbije u sebi. Barem na deset minuta. Tada mu robot neće moći naškoditi.

Odjednom je njegov umor splasnuo. Osjetio je neku sigurnost. Hrabro je preskočio neki odron, gdje bi inače slomio gležanj ili nogu. Uporni jednooki i jednoruki robot nije uspio izbjeći nezgodu. Posrnuo je i pružio se svom dužinom po oštroj litici. Kad se digao, šepao je. Anton je stigao do granitne stijene i skočio do male neravnine na drugoj strani, Uhvatio se rukama za stijenu, noge su mu našle uporište. Odmah je nastavio. Robot nije sustajao. Njegovi su zglobovi škripali pri gibanju. Otrgao je sebi jedan prst pri skoku. Anton je skakao od stijene do stijene. Robot mu je neprekidno bio za petama. Anton je znao da će se sada sreća okrenuti u njegovu korist upravo zbog svih onih godina nevolja.

Kamenje se odronjavalo. Čuo je lomljavu iza sebe. Opet je izmaknuo kad ga je robot htio dohvatiti. Sad se nalazio u nekoj plitkoj pećini. Robot pred njim. Perceveral prasne u smijeh. Robot snažno zamahne rukom. Anton se sagne. Nesretni robot, koji je sve više poprimao njegove greške, promaši. To je Anton i čekao. Snaga udarca ponese robota prema vanjskom dijelu te plitke pećine. Robot je svim silama pokušavao zadržati ravnotežu na rubu litice. Svaki čovjek i svaki normalan robot uspio bi u tome, ali ne i robot sklon nezgodama. Od inercije je pao i razbio jedino oko. Počeo je zatim nesigurno puzati. Perceveral se sagne i gurne ga da bi ubrzao njegov pad niz strminu planine. Pri tome je i viknuo da potakne lavinu. Lavina je umjesto njega dovršila posao. Tone kamenja zatrpale su robota kad se survao niz padine u ponor. Anton se smijao u sebi i pitao se što sada treba da radi.

Nakon toga je odjednom počeo drhtati.

*

Tri mjeseca poslije toga Perceveral je stajao kraj svemirskog broda što je stigao s naseljenicima. Bilo je ljudi svih vrsta na zimskom suncu Thete. Svi su došli u nadi da će ovdje početi nov život. Svaki je bio važan u svojim očima, svaki je zasluživa da mu se dade prilika da preživi. A on, Perceveral, pridonio je tome, on je istraživao uvjete života, dajući nadu i najslabijem između njih da će preživjeti na ovom planetu.

Okrene se i uđe na stražnji ulaz u Haskellovu kabinu.

— No, Antone — reče Haskell — kako vam se čine naseljenici?

— Čini mi se da su zadovoljni, da su dobri.

— Dobri su to ljudi. Oni vas drže ocem utemeljiteljem, Antone. Htjeli bi da ostanete s njima. Hoćete li?

— Ja Thetu smatram svojim zavičajem — odgovori Anton.

— To je, dakle, sređeno, idem ja...

— Nisam još završio — doda Perceveral. — Theta je moj zavičaj, ondje ću se nastaniti, oženiti se i odgajati djecu, ali ne odmah. Zavolio sam istraživanja. Volio bih pokušati još koji put. Na jednom ili na dva planeta... Tada bih se vratio na Thetu.

— Toga sam se bojao — odvrati Haskell. Mislim da vas ne bismo mogli iskoristiti kao istraživača, Antone.

— Zašto ne?

— Pa vi znate što nama treba. Ljudi s minimalnim mogućnostima preživljavanja, A vi se više ne možete, poslije svega, smatrati takvim čovjekom.

— Ali ja sam ostao isti! — vikne Anton. — Dobro, malo sam napredovao na planetu, ali je robot bio tu da me zakoči u tome... Uostalom, uopće ne znam kako sam to uspio sve uraditi... Pošto sam jedva preživio ovdje, to znači da sam čovjek minimalnih mogućnosti.

— Bojim se, Antone, da se sad samo igrate riječima. Više vas ne mogu smatrati čovjekom minimalnih mogućnosti. Morat ćete se zadovoljiti boravkom na Theti.

Perceveral se pogrbi i kimne turobno glavom, pa stisne ruku Haskellu. Kad se okrenuo da iziđe, zahvatio je rukavom tintarnicu. Brzo je skočio da je uhvati, ali je pri tome snažno udario rukom o rub stola, a tinta mu se prolila po licu. Gotovo zaslijepljen, pokušao je zakoraknuti, ali je tada srušio stolicu i pao svom dužinom preko nje.

— Antone — primijeti Haskell — nekako ste prebrzo stekli stare navike. Nije li to...?

— Nije, nije, zaboga!

— Zanimljivo, Antone... ne, nemojte se zanositi iluzijama. No, možda...

Haskell je promatrao zajapureno i zamrljano Antonovo lice, a zatim prasnuo u smijeh.

— Lukavi ste, Antone. Gotovo ste me uvjerili. Budite ljubazni i iziđite, pridružite se naseljenicima. Oni vam žele podići spomenik. Mislim da bi im bilo vrlo drago da budete s njima.

Smeten zbog toga jer ga je Haskell prozreo, ali i nasmiješen u isto vrijeme, Anton Perceveral pošao je u susret svojoj novoj sudbini.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

U samom neprijatelju

Mack Reynolds

The Enemy within

Preveo *Nikola Popović*

Franklin Monroe je bio u euforičnom stanju. Prvo zbog toga jer je bio prekrasan dan. Nije mogao biti ljepši dan, sunčan, topao, kristalno čista zraka. Bila je sezona berbe.

Osim toga, pobjegao je od svog čuvara i sada je bio slobodan i napokon sam u prirodi.

Išao je dalje i uživao u svemu. U svakom grmiću, u kamenju divnih boja pored puta, u pjesmi ptica iznad glave, u drveću punom prekrasna lišća.

Oh, bio je to predivan dan, baš kao stvoren da pobjegne od čuvara. Odmah mu se nametnulo da bi trebao i ostati na slobodi. Franklin Monroe je krenuo prema šumi. U žurbi nije ni opazio da mu je putem ispao pištolj.

*

Strani istraživač nije spustio svoj brod pokraj Bijele kuće ili na Crvenom trgu, niti na dno mora gdje bi bio zaprepašten pliskavicama, niti u Australiju gdje bi ga dočekali klokani. Nije taj stranac ni pomišljao da se približi prvom na kojeg naiđe i da mu kaže: — Vodi me do vašeg vrhovnog. — U njegovoj civilizaciji nisu ni postojali šefovi.

On je radije izabrao jedno zabačenije mjesto i spustio se na Zemlju nezapažen.

To je bio brod s jednim izviđačem, izvanrednim primjerkom jedne vrlo napredne tehnologije, a bio je sličan stanovniku Zemlje. Možda je to i bio razlog što je njegov dolazak i zadatak bio da se spusti i da obnovi samo neka istraživanja planeta koji se činio pogodnim za razmjenu s njegovom vrstom. On je mogao udisati zrak, uzimati vodu, asimilirati ugljikohidrate i proteine, osjećao se dosta dobro i na temperaturi koja je vladala na Zemlji a podnosio je i gravitaciju.

I tako, sve je pomalo utjecalo da je bio donekle zadovoljan svojim

dolaskom na Zemlju.

Samo donekle, jer su njegovi prijatelji i on u toku eona otkrili da tu ima i nekih drugih stvari osim kisika koji se može udisati, vode koja se može piti, podnošljive gravitacije: da tu ima, na primjer, i čegrtuša.

No činjenica je bila da je on bio vrlo sličan živom biću onakvom kakvom ga mi sebi predstavljamo, u svom najvišem obliku, na Zemlji.

Jer, nasuprot romantičnim predodžbama, vrlo je malo vjerojatno da bi se negdje drugdje u galaksiji život evoluirao slično kao na Zemlji ili da bi bar prešao onaj put koji su prešli kralješnjaci. Oni su ipak, jedinstveni.

Uzmite samo kao primjer kako mi udišemo zrak. On prolazi kroz usta ili nos i, što je vrlo neprikladno, prolazi istim kanalom kao i hrana. U puža je to podešeno mnogo prikladnije jer mu pluća imaju poseban dovod, koji nije povezan s onim za hranu. Isto tako i skakavac koji diše kroz rupe. No nije to jedina osobina usta u kralješnjaka. Osim što služi za uzimanje hrane i zraka, to je ujedno i vrlo moćno oružje kod većine kralješnjaka, a ponekad i organ za vrlo komplicirane manipulacije. Osim toga, usta imaju jednu zaista naročitu sposobnost da emitiraju zvuke a isto tako se upotrebljavaju da bi pomoću njih izrazili i neke osjećaje podrugljivim smijehom, srdžbu stiskanjem, i slično. Usta su sama po sebi zaista jedinstvena. Njima se jede, diše, žvače, kuša, ujeda, bori, viče, zviždi, pravi grimase, mrmlja (i ne samo mrmlja) u ljubavnoj predigri, a mogu da budu i pomoćno sredstvo da se udjene konac u iglu.

Očekivati od jednog stranog bića da se razvija takvom ili sličnom linijom, i da razvije baš takav organ stvarno bi bilo pretjerano. Dragi čitatelji, zato u svojim najmaštovitijim snovima o udaljenim planetima nemojte nikada ni pomisliti da ljubite neka strana usta.

No bez obzira na sve to, naš je posjetitelj bio u najvećoj mjeri sličan životu kakva mi poznajemo.

I tako sličnog, njega je tek što je napustio svoj svemirski brod, uključivši sve automatske kompjutore i aparate kao što je i propisano kad se prvi put spušta na neki nepoznati svijet, snašla tragedija jer je na prvom koraku nagazio na čegrtušu.

Čegrtušin je otrov smrtonosan za nas koji smo se rodili na Zemlji, ali za našeg se stranca koji je imao drugačiju biokemijsku osnovu, pokazao toliko smrtonosan kao nama cijankalij. Jedan milimikrogram bi ga ubio, a on je kroz zmijski zub primio pet grama. Odmah je bio paraliziran i tako brzo mrtav da je jedva i osjetio ubod prije nego što je klonuo. On je sobom imao niz obrambenih sredstava protiv stotine potencijalnih opasnosti, ali nije dospio upotrijebiti ni jedno.

Neka porodica gladnih kojota dovršila je njegove ostatke i sama je pokrepala za manje od sata.

Dok smo mi ovdje na Zemlji ustanovili da se sastojci praktično svih

drugih organizama, životinjskih, biljnih ili mikroba koji se mogu naći na našem planetu mogu prevariti i upotrijebiti ako nikako ali ono nakon kuhanja, to isto se ne može očekivati da bi odgovaralo nekom stranom obliku života. Oni, vjerojatno, ne bi mogli nas upotrijebiti kao hranu, niti mi njih.

Franklin Monroe je, moramo priznati, vidio svemirski brod i prije — na televiziji.

Međutim, ovaj nije bio nalik ni na dugačku cigaru s perajima na jednom kraju niti na leteći tanjur.

Bio je sferna oblika, a legura od koje je bio načinjen vanjski omotač svjetlucala je kao unutrašnjost biserne školjke. Nije bio načinjen da bude lijep, strani oblik života nije imao čulo vida, ali za ljudsko oko nije mogao biti ljepši.

Franklinu Monroeu nije preostalo drugo nego da se divi njegovoj ljepoti.

Brod je bio potpuno automatiziran i dobro opremljen senzometrijskim kompjutorima koji su reagirali na emocije.

Franklin mu se približio još u svom oduševljenju sretno, prijateljski i pun znatiželje. A zapravo za kompjutor je to bio najprihvatljiviji način.

Vrata na ulazu su ostala otvorena.

Franklin je ušao.

Brod je bio građen kao za njegov uzrast.

Stolice i ostali namještaj, ako je to pravi izraz, odgovarali su stranom životnom obliku — ali i njegovoj visini.

Jedno iznenađenje za drugim.

Dodirivao je stvari ovdje-ondje na kontrolnoj ploči. Bilo je očito čak i jednom nedoraslom biću sa Zemlje da je to središte malena broda.

Odjednom je osjetio da mu je svijest negdje trista metara iznad tla, a Zemlja je bila ispod njega da bi je promatrao. Nikada nije doživio nešto slično.

Kao kroz maglu je shvatio da to ima neke veze sa svim tim prekidačima, tasterima i dugmetima s kojima se igrao na kontrolnoj ploči. Shvatio je da još stoji pred kontrolnom pločom. Ali, istodobno ipak je bio trista metara iznad toga.

On nije osjećao ili dodirivao, samo je promatrao to što se događalo ispod: putem kojim je on prije petnaestak minuta došao opazio je svoga čuvara kako žuri k njemu.

Uhvatila ga je panika.

*

Audrey Monroe, sva uzrujana, znala je da je morao proći tim

putem. Kad god joj je bježao, išao je baš tim putem, inače bi ga vidjela s prozora kuće da je krenuo nizbrdo ili prema jezeru.

Oh, taj vrag! Taj maleni nepopravljivi vrag.

Bilo joj je lakše kada je našla malen plastični pištolj na putu. Napokon je bila sigurna da je tuda prolazio.

Razmišljala je kako je daleko otišao.

Otprilike petnaest minuta nije ga nadzirala. Stavila je meso u pećnicu i zatim pošla da vidi gdje je on. Ali, onda je ugledala hlače na kojima je trebalo prišiti dugme. Ali, to je nije zadržalo više od deset minuta.

No deset minuta za jednog dječaka od pet godina! Do vraga, mali je nestaško već možda na pol puta do kanadske granice.

Nadala se da se po običaju zaustavio i čuči kraj puta i promatra neku gusjenicu ili kakvu drugu životinjicu, ili pak pravi čamčiće od lišća i grančica na jednom od potočića što teku kroz šumu.

Znala je da ga ne bi bilo dobro zvati.

Da joj čuje glas, pomislio bi odmah na batine i skrio se negdje u grmlju. A to bi samo još više kompliciralo susret s malenim Franklinom Monroeom. Što bi se duže krio, to bi više bio zaplašen, sve dok se nestaško ne bi toliko preplašio da bi ga obuzela panika. Ona i Lew su ga jednom našli u podrumu nakon petosatnog traženja i bio se ukočio u stravičnoj tišini od straha. Nije bilo nikakva razloga zašto se ne bi igrao i u podrumu, ali kad im je čuo glasove koji su ga zabrinuto dozivali, uplašio se, sakrio i šutio sav u strahu što će se dogoditi.

Prokleti maleni vrag. Pa morala je pripaziti na pečenje! Lew je trebao stići kasno poslijepodne. A ona je sebi obećala da će ga iznenaditi. Nije htjela da večera kakvu konzervu, niti nešto duboko zamrznuto ili polugotovo jelo.

Danas mu je htjela pokazati kako suvremene žene nisu baš tako bespomoćne.

Odjednom je izbila na čistinu.

I odmah je znala što je to.

Nije bilo nikakve sumnje. Ova stvar očito nije bila sa Zemlje. Bilo je jasno da je to nekakva letjelica. U štampi se dosta pisalo posljednjih dvadeset godina o letećim objektima i neidentificiranim letjelicama, tako da bi svaka osoba koja zna čitati reagirala kao što je to učinila i Audrey Monroe.

Letjelica je ležala na gornjem dijelu puteljka koji je vodio od ljetne vikendice obitelji Monroe prema šumi. Bila je tu čistina dovoljno velika da se mogla spustiti, a opet toliko malena da bi je neki avion teško zapazio.

Ležala je točno na putu kojim je bio krenuo Frankie.

Vidjela se rampa i otvor iznad nje.

Cvileći od straha, jurnula je — kao ženka — spašavajući svoga

prvenca. Nije se bojala za sebe. Kroz tisućljeća izbio je istinkt koji ju je sada pokretao. Ona je bila žena iz Cro-Magnona koja se bacila na sabljasta tigra da bi spasila svoje mlado.

Svemirski istraživač je imao mnogo veći obrambeni i ofenzivni potencijal nego što su ga imali svi sabljasti tigrovi koji su ikada postojali. I mnogo više. Svakako, oni koji su ga izgradili imali su visoko razvijenu tehnologiju.

On je bio dvostruko motiviran. Novo biće koje se približavalo emitiralo je i projiciralo paniku-strah-mržnju-od-opasnog-nepoznatog.

A simpatično inteligentno biće koje je već prihvatio u svoju unutrašnjost projiciralo je strah-od-boli-prema-biću-izvana.

Jer Franklin Monroe je vrlo dobro znao da je učinio nešto što nije smio učiniti. On do sada u svom kratkom životnom vijeku i nije ništa drugo radio nego otkrivao ono što ne smije.

Sad je već mogao čuti svoju majku kako plače i vrišti. Mora biti da je opet učinio nešto strašno. Bilo je očito da će ga opet tući!

Civilizacija što je izgradila pseudointeligentnu letjelicu bila je zaista vrlo zrela. Kompjutorska je aktivnost striktno ograničavala na ugrađene komande. Ona nije bila agresivna ali je morala učiniti sve da zaštiti sebe i najviše žive inteligentne putnike primjenjujući samo pasivnu obranu, ako bi se pojavila neka opasnost izvana. Tek je nakon toga bila dopuštena minimalna obrambena reakcija.

Ma koliko se Audrey kretala brzo, brod je bio brži.

Rampa se spustila, vrata se hermetički zatvorila. Obrambeno polje je odmah počelo djelovati. I Audrey Monroe je udarila o njega tresnuvši o nešto nevidljivo. Pala je na tlo dok joj je nos krvario, sva zbunjena. Za trenutak mozak kao da je prestao funkcionirati.

Ali, instinkt je proradio tamo gdje je zatajio mozak.

Digla se ponovo na noge, pokušala se probiti. I naletjela je ponovo na neprobojno, nevidljivo.

Koliko je tu stajala grebući, udarajući i cvileći od straha, nije znala.

Kada se malo pribrala, bila je sasvim iscrpena dok joj je mislima kolala mržnja, nemilosrdna mržnja prema nepoznatome, stranome što je zarobilo njenog dječaka.

Audrey nije lakomislena, ali je bila potaknuta najjačim porivom za koji je sposobna neka žena. Prisiljavala je sebe da ostane hladnokrvna.

Morala je misliti. Ona je to znala.

Smiješna pomisao joj pade na um. Čovjek je bio misaona životinja. Dobro onda, Audrey Monroe, nastavi ili šuti.

Disala je duboko i pokušavala savladati zabrinutost. Zaista je bilo vrlo nerazumno trošiti energiju udarajući po nečemu... nepoznatom.

Oslovila se na noge i zakoraknula zabrinuto. Kada je ponovo došla do tog stranog, oprezno ga je dodirnula. Pomislila je: staklo. Staklo tako providno, da se nije ni vidjelo, ali ga je osjećala kao hladnu

čvrstoću.

Brzo se sagnuia i dohvatila jedan kamen veličine osrednje lopte i počela njime udarati ali bez ikakva rezultata. To bi polje sila podnijelo i jednu srednju atomsku bombu!

Udarila je duže nego što je to imalo smisla, i na kraju je bacila kamen iz ruke, sva očajna.

Uzmaknula je i rekla sama sebi glasno: — Moram razmisliti.

Vratila se nepoznatome i pružila ruku visoko gore. Bila je dosta visoka, skoro 180 cm. No taj »ekran« ili što god da je bilo, bio je viši nego što je ona mogla doseći. Sagnula se do tla ali ono je i dotle sezalo. Počela je kružiti nadesno no sve je bilo jednako. Obišla je potpuno oko strane letjelice koja se smjestila na maloj čistini.

Nevidljiva je prepreka tvorila zatvoreni krug. Zaključila je da je to vjerojatno kupola koja je štitila letjelicu i odozgo kao nekakvo stakleno zvono što se stavlja preko torte.

Povukla se malo natrag kimajući glavom.

Odjednom je povikala: — Frankline! Frankline! Čuiješ li me? Nemoj se plašiti, Frankline! Čuješ li me?

Nikada ga nije tako zvala kada mu je željela iskazati ljubav. Samo kad god ga je grdila i kada je učinio nešto što nije smio. Pobjegao je da bi se igrao u šumi i osim svega ušao je u ovo, prešavši ono što ona nije uspjela prijeći.

Frankie se ukočio. Čuo joj je glas posve jasno. Ali, Frankie nije mogao odgovoriti niti da je htio. Grlo mu se stislo od straha.

Ona je u očaju sklopila oči.

Naglo se okrenula i potrčala prema kući. Trčala je što pažljivije da ne bi pala. Nije smjela gubiti vrijeme.

Jurnula je oko kuće u garažu. Ogledala se okolo sva očajna. Spazila je alat iz ratnih viškova koje je Lew donio iz vojno-pomorskog skladišta a koji je služio za kampiranje i za razne potrebe oko vikendice.

Zgrabila ga je i krenula natrag do letjelice.

Stigla je do polja sila zaustavivši se na vrijeme da ne udari u njega. Bilo je tako prozirno.

Počela je kopati tamo gdje je ono dopiralo do tla. Kopala je što je brze mogla i iskopala je do dubine od pola metra prije nego što je ponovo uhvatio očaj. Kopala je još pola metra.

Napokon je odbacila alat i sjela sva uspuhana. Sada je sasvim dobro shvatila da se prepreka prostire oko broda kao lopta i ispod tla kao i iznad njega. Nije bilo mjesta kroz koje bi se mogla probiti do letjelice.

Ustala je i uzela kramp i pokušala njime učiniti nešto protiv obrambenog polja. Nije bilo većeg efekta od onoga što je postigla golom pesnicom.

Pogledavši na pesnicu, prvi put je opazila da je crna i plava i da je boli. Pogledala je na svoju bluzu. Bila je poprskana krvlju. Krvarenje iz nosa je prestalo ali nije ni spazila kada. Cijela joj je prednja strana bila krvava.

Smiješna joj je misao pala na pamet, naime da bi Lew zacijelo bio zaprepašten kada bi je vidio ovakvu. On je ovamo dolazio samo na vikende u ovom di]elu ljeta i naravno očekivao je da ga dočeka u svom najboljem izdanju.

Lew, pomislila je. Kad će stići ovamo?

Tko joj je drugi bio najbliži?

Najbliži je bio nekoliko milja daleko. Mogla je skočiti u svoj »renault« i da...

Ne, ne smije to učiniti, to bi zahtijevalo više vremena. A koliko će ta stvar ostati tu nije znala. Kada bi ona otišla, mogla bi poletjeti s Frankiem. Zato je morala sama smisliti nešto.

Baš su bili lakomisleni što su uopće sagradili tu vikendicu u planini, u šumi, bez telefona, bez susjeda. Samo su se najveće budale mogle odlučiti da učine tako nešto. Pobjeći od svega, govorili su jedno drugome. Da Franklina dovedu na pravi čisti zrak, da ga nauče odmalena da voli prirodu, životinje, ptice. Naučiti ga da lovi ribe, da ide u lov na životinje, naučiti ga da uživa u samoći šume i u planinama, daleko od odurnog smrada gradova, od smrdljivih automobila i tvorničkog dima.

Nema telefona.

Nije se mogla odlučiti da sjedne u kola i potraži pomoć.

Lew se još dugo neće vratiti.

Morala je smisliti nešto.

Odjednom se okrenula i požurila prema kući. Na svu sreću nije bila daleko.

Stala je pred spremištem gdje je Lew držao svoje oružje, sva očajna. Pištolj, ne, svakako da ne. »Automatik 45«, njegovu uspomenu iz rata, ne, ni taj ne dolazi u obzir. Ona uze pušku za visoku divljač s teleskopom, koji joj sada neće biti potreban. Rukom je po ladici potražila i uzela metke. Mora se sabrati. Postoje meci za krupnu divljač, za medvjede i za velike kanadske jelene. Uze nekoliko komada i krenu natrag.

Na deset koraka od vrata još joj jedna misao pade na pamet. Hitro je krenula prema garaži. Tu je bila kanta s petrolejem kojim su punili svjetiljke. Zgrabila ju je i krenula.

Ali, zaboravila je šibice. Ostavila je kantu i pušku i brzo se vratila u kuhinju i uzela šibice.

Vratila se po kantu i pušku a onda je pohrlila gore prema proplanku gdje ju je čekao omraženi uljez iz svemira. Mrski provalnik koji joj je oteo malog Franklina.

Zaustavila se na više od deset stopa udaljenosti i napunila pušku teškom municijom. Bacila je u stranu futrolu i naciljala ali ne ravno u brod. Nije ni pomišljala da upravi pušku u pravcu gdje je bio njen Frankie. Znala je kolika je probojna snaga kalibra 30-06.

Povukla je okidač i pucanj se razlijegao šumom. Nastavila je pucati sve dok nije potrošila sve metke.

Koliko je Audrey Monroe mogla vidjeti nije bilo nikakva rezultata od njena pucanja, čak ni jedna ogrebotina.

Odbacila je pušku i počela skupljati grančice i drva. Naslagala je veliku lomaču oko nevidljive prepreke i dobro je namočila petrolejem. Udaljila se i bacila na lomaču zapaljenu šibicu.

Vatra je buknula snažno. Dolila je još petroleja. Da li je otkrila nekakav trag uzarenja duž nevidljive prepreke, nekakav znak da joj je uspjelo načeti prepreku? Da, da, jest!

Ne, nije, to jo samo odsjaj vatre. Nije mogla shvatiti da je ta nevidljiva zapreka podnijela tu snažnu vatru bez ikakvih posljedica.

Vatra je dogorjela i ona opet klone na tlo. Zurila je u svoje bespomoćne ruke, dok joj je razum bio na granici sna i jave. Kimala je glavom čudeći se. Nikada nije vidjela svoje nokte u takvu stanju — polomljene, prljave i krvave. A njen ručni sat. Taj maleni i tako fini satić, smiješan satić, koji joj je poklonio Lew na njihovu godišnjicu bio je zdrobljen.

Gdje je bio Lew? Zašto nije ovdje? Zar brak nije bio čvrsta zajednica drugova? Zašto nije bio ovdje da se pobrine za sve ovo?

A unutra, brod je pažljivo preispitivao svoje »skladište« podataka. Njegovi su senzometrijski instrumenti ukazivali da je prihvatljiva živa inteligencija kojoj je dopustio ući sada projicirala strah i u manjoj mjeri glad. Brod je učinio sve što je potrebno u vezi sa strahom. Podigao je obrambeni zid prema vanjskom biću.

Sada je analizirao hranu koja bi bila potrebna tom živom razumnom stvoru.

Pretražio je sve podatke u svom »skladištu«. Takve hrane nije bilo na brodu. Trebalo ju je pripremiti.

Senzometar je proučavao dublje, izvan područja emocija i skupljao dodatne podatke.

Osim straha od majke i dosade koja ga je obuzimala u novoj okolini, Franklin je počeo misliti na hranu. On je shvatio da je propustio ručak. Razmišljajući o tome, osjetio je pravu glad. To je bilo sve o čemu je mogao razmišljati. Nije se mogao sjetiti da je ikada prije toliko mislio o hrani.

Brod je proizveo dva i pol kilograma tešku tortu od čokolade i dvije litre sladoleda od jagoda.

Franklin Monroe je široko rastvorenih očiju sjeo i dao se na posao bez žlice ili vilice.

Kompjutor je imao još jedan problem. On je bio programiran da uzleti i da se vrati u svoju bazu odakle je uzletio ako se razumno bića koje ga je kontroliralo ne vrati u određeno vrijeme. To je bilo zbog toga jer njegovi konstruktori nisu željeli da taj primjerak njihove letjelice padne u ruke nekim strancima ako bi istraživač negdje stradao.

To vrijeme koje je stajalo na raspolaganju istraživaču brzo se bližilo kraju.

Audrey Monroe je zvala. — Frankie, Frankie! Da li me čuješ?

Ona dakako nije znala da li je on još živ, ali o tome nije htjela ni razmišljati.

Nije znala ni to da li joj glas uopće prelazi tu nevidljivu zapreku. Ili, da li joj glas prodire u brod, svega deset koraka dalje, sada kada su vrata zatvorena.

Ali, ona nije u tom trenutku smislila ništa pametnije.

Zvala je boreći se da joj glas ne zvuči previše panično: — Frankie, molim te, odgovori mi!

Jedan slabašan glas je odgovorio: — Mama!

Htjela je vikati na njega. Ali nije smjela.

Franklin Monroe je bio u dobi kada su zbog njega izbijali sukobi u porodici. Jednom se bio zaključao u kupaonici. I kad su mu pokušavali rastumačiti kako da okrene ključ u bravi toliko se bio uzbudio i uplašio da nije bio sposoban postupiti po njihovim uputama.

Ona je i dalje zvala pokušavajući da to zvuči smireno, iako je sva vrištala od mržnje prema tom otimaču s neba.

Vikala je: — Frankie, nemoj se plašiti. Sve će biti dobro.

Sve do tog trenutka Franklinu nije ni palo na pamet da nešto nije u redu ili da bi se trebao nečega plašiti, osim batina za koje je bio siguran da će ih dobiti zato što je opet učinio ono što nije smio.

A sada je sve više zapažao u kako se čudnoj i stranoj okolini našao. Zaželio je svom snagom svoje volje da se nade u naručju majke i u sigurnosti kuće gdje su provodili ljetne mjesece.

Brodski kompjutorski senziometrijski sistem je prepoznao promjenu u osjećajima živog razumnog stvora kojem je dopustio da uđe u brod. Utvrdio je i to da je ta promjena nastala pod utjecajem djelovanja bića izvan obrambenog ekrana, koje je još projiciralo — strah-mržnju-i-želju-za-razaranjem.

Zaključio je da zasada može odustati od uništavanja bića koje emitira mržnju i strah. Ta vanjska opasnost nije bila tako velika da je ne bi spriječio njegov minimalni obrambeni sistem.

Još je prije zapazio da je ono biće napolju pokušalo s osjećajem mržnje i razaranja uništiti obrambeno polje sila. Ali napori toga stvora su ostali bez ikakva efekta da nije bilo ni potrebno pojačavati polje.

Još je jedan element ušao u kalkulacije kompjutora. Ako se

razumno biće-istraživač, koje je bilo gospodar broda, ne vrati na vrijeme, morat će krenuti u matičnu bazu bez njega. A što da se učini s ovim drugim razumnim bićem koje je ušlo u brod? Da li da ga povede zajedno s brodom? Da li da ga ipak ukloni?

Podaci su bili nedovoljni. Nije bilo takva slučaja. Pa ipak, ovo simpatično ljudsko biće u brodu ugrožavao je onaj stvor napolju sa svojim osjećajem mržnje-straha-uništenja. Nije ga smio samo tako prepustiti tom neprijatelju.

Ponijet će ga natrag u bazu.

Audrey Monroe je klečala na koljenima blizu zaštitne nevidljive prepreke i neprekidno zvala što je mogla mirnijim glasom: — Frankie, Frankie, nemoj se ništa plašiti. Reci mi. Reci svojoj mami. Tko je to s tobom tamo unutra?

— Nitko!zacvilio je on. — Oprosti mi!

Jedva dolazeći k sebi, uspjela se svladati.

Opet je zvala nježno; — Frankie, ali što je onda s tobom tamo unutra? Je li možda neka mala životinja ili nešto slično?

— Ovdje nema nikoga — cvilio je on i dalje. — Hoću kući! Mama! Hoću kući!

— Tko te uveo unutra?

— Nitko — cvilio je. — Ja sam ušao sam! Oprosti mi! Ona je zaklopila oči u očajanju.

— Vrata su zatvorena! — vrisnuo je mali.

Ona je ponovo zvala i vikala: — Frankie, nemoj se ništa plašiti. Jesi li siguran da nema nikoga tamo unutra?

— Nema nikoga. Hoću kući!

Frankie Monroe je sada bio svjestan da mu ne prijeti nikakva neposredna opasnost od batina. Majka nije pokušavala da ga se dočepa samo da bi ga istukla. Povratak u sigurnost doma i u njezino naručje bio mu je sve značajniji.

— Vodi me kući, mama! — Sada je problem bio njezin. Ona mu je bila čuvar i utočište. Dječakovo jecanje se pojačavalo, što je brod odmah registrirao. Ali još je ona vanjska opasnost, što je izazvala dodatne stresove, bila tu i još nije odustala od kaznenih mjera.

Audrey se prisiljavala da bude mirna što je više mogla u takvoj situaciji. Mora razmisliti. Jednostavno mora smisliti nešto.

Franklin je tvrdio da je brod prazan, da osim njega nema nikoga.

U jednom djeliću sekunde je pomislila i ponadala se. Možda je ovo nekakav eksperimentalni brod naše vlade?

Možda je neki pilot u blizini? Ali nije. Ta nevidljiva zapreka, čitava atmosfera oko toga, bila joj je potpuno tuđa. Ne smije se hvatati za slamku.

Prisilila je sebe da bude mirna i pozvala je:

— Frankie, pogledaj oko sebe. Postoji li tamo nekakva brava,

nekakva kvaka? — To je bila smiješna stvar... ali što je trebala reći dječaku od pet godina? — Ima li tamo bilo što slično kvaki... na vratima... kroz koja si ušao?

— Nema!

Za trenutak je zatvorila oči i imala je osjećaj da će se onesvijestiti. Kako je tako dugo izdržala da joj se to ne dogodi nije mogla sebi objasniti.

Sabrala se ponovo i boreći se da joj glas bude što više umirujući, nastavi:

— Frankie, pogledaj dobro oko sebe. Pokušaj otvoriti vrata i mama će te odnijeti u našu kućicu pa ćeš fino ručati.

— Neću ručak. Jeo sam sladoled i kolač pa me boli želudac. Hoću kući!

Ono prvo kao da nije ni čula, a i bolje da nije. Njen ograničeni kapacitet samo je to onako usputno registrirao. Ona je to zapravo prečula.

Zvala je: — Frankie ima li tamo nešto na vratima što možeš okrenuti ili gurnuti? Zar nema baš ništa?

— Nema — plakao je on ljut na svog čuvara i svoju sigurnost. Ona je znala da mu je sada potrebna. Zašto nije došla i uzela ga? Počeo je plakati jače, zapravo cvilio je nemoćno od očaja i straha.

Prvi je put u životu požalila što nije završila nekakve škole.

— Onda Frankie— vikala je — Frankie pogledaj oko sebe.

Za trenutak je zastala. Uplašila se od onoga što je morala reći. Nije imala ni pojma kakav će biti rezultat i što bi se moglo dogoditi. Ali, nije bilo druge. Nije se ničega boljeg sjetila.

Povikala je: — Ima li tamo nekih dugmeta koje bi mogao pritisnuti ili kakvih prekidača koji se okreću?

— Što? — zatreperio je dječakov glas.

— Pogledaj da li ima nekih malih stvarčica koje treba samo okrenuti ili pritisnuti. Sjećaš li se kad si bio zatvoren u kupaonici? Sjećaš li se, okrenuo si ključ baš kako treba. Mama je ovdje vani i ne može ti otvoriti vrata. Ti ih moraš sam otvoriti iznutra.

On je samo cvilio.

Nju ponovo obuze očaj. Možda je tako bolje. Nije znala što bi se sve moglo dogoditi kada bi on počeo pritiskati po kontrolnoj ploči broda. Mogućnost da bi pogodio bas pravo dugme koje otvara vrata ili uklanja nevidljivu zapreku bila je vrlo mala. No tko zna čega je sve tamo bilo?

Audrey Monroe nije znala da se Frankle već poigrao sa svim kontrolnim instrumentima na brodu čim je bio ušao, i da je brod automatski blokirao sve uređaje da se ne bi što izmijenilo u unaprijed programiranom statusu.

U daljini začula je buku nekog automobila koji približavao. Skočila

je na noge.

Lew!

Požurila je niz puteljak, ali se ovaj put nije ni sjetila da ne smije pasti jer vremena nije imala napretek. Pala je dva puta.

Srela ga je na vratima. Bila je bez daha. Samo su joj nekakvi nejasni zvuči prelazili preko usana, kao kada se prvi put sudarila s nevidljivom preprekom.

On ju je zaustavio. Zagledao i spazio svaki pramen kose koja joj se zamrsila kao u vještice, krv na odjeći, podbuhle oči, polomljene nokte, razderanu haljinu, da nema jednu cipelu...

— Audie, Audie! Tko je to učinio? Kojim je putem otišao? Kad se to dogodilo?

Naglo se okrenuo i jurnuo u kuću da bi se za tren pojavio sa svojim pištoljem.

— Kojim je putem otišao?

Ona je uspjela istisnuti: — Frankie!

Lew je zgrabi u naručje i ponese u kuću. Odnio je do kauča i položio i više nego nježno. Tijelo mu je bilo ledeno.

— Gdje je Frankie? — pitao je zabrinuto. — Audie, reci mi. Tebi je sada dobro, zar ne? Tebi će biti dobro. Kamo su otišli? Tko je odveo Frankiea?

Ona je promucala: — Svemirski brod. Leteći tanjur.

On je ukočeno gledao u nju.

— Frankie — kazala je. Opet je jedva progovorila.

On se naglo okrene i jurnu u kupaonicu i vrati se sa čašom u jednoj ruci i bocom u drugoj.

Ruka mu se tresla dok je dodavao pilulu. — Evo ti Audie, sve će biti dobro. Uzmi ovo. — Pridržao joj je glavu i prisilio da proguta pilulu. — Sada popij malo vode. Bit će ti bolje, Evo, uzmi još jednu.

Držao ju je čvrsto u naručju sve vrijeme i prisiljavao se da ostane miran.

— Slušaj Audie. Moraš mi reći. Gdje je Frankie? Tko ga je odveo? Kojim su putem otišli? Moraš se svega sjetiti.

Opet je morala, još je jednom morala učiniti ono na što je sebe prisiljavala vrlo često ovih dana. Morala se smiriti. Borila se sama sa sobom da bude mirna.

Napokon je progutala nevidljivu gvalju i duboko uzdahnula. Kazala je: — Lew, ima nešto vrlo čudno tamo gore na puteljku. Nešto... To je nešto što nije s ovoga svijeta.

Ona zapade u histeričan smijeh kada je shvatila koje je riječi odabrala da to opiše.

On je ošamari.

— Audie, reci tko je odveo Frankiea!

Ona je kimala glavom. — U redu. Ja nisam histerična... ne baš

mnogo. Lew, nisam izgubila razum. Nešto je tamo gore na puteljku prema šumi. Kao neka velika lopta ili tako nešto, samo, slično je velikom biseru. Frankie je u tome.

On je klekao kraj nje da bi joj bio bliže. Sada je bio iznenađen j ništa nije razumio.

Napokon je izustio: — Što se tebi dogodilo? — Dodirnuo je krv na rasparanoj bluzi.

— Ja... Čini mi se da sam to sama načinila, pokušavajući da prodrem unutra. Lew, pokušala sam sve.

Ona je sada već bila malo sabranija.

— Lew, znam na što ti pomišljaš. Ali, govorim ti istinu. Tamo gore na puteljku prema šumi na onoj čistini. Nešto se tamo spustilo.

On nije prestajao zuriti u nju.

Naglo je ustao i krenuo prema ormariću gdje je držao oružje.

— Gdje je moja teška puška? — viknuo je.

Ona se polagano dizala s kauča zabacujući kosu nadlanicom desne ruke.

— Ja sam je uzela — kazala je teško dišući. — Znam da sve ovo tebi zvuči nevjerojatno, Lew. Ali tamo ima nekakva nevidljiva prepreka... tako nešto oko cijelog svemirskog broda. Pokušala sam prodrijeti tu prepreku. Pokušala sam je uništiti puškom. Pokušala sam je spaliti. Ništa nije pomoglo.

Prestao je zuriti u nju i dohvatio tešku dvocijevku i stavio dva metka.

Krenuo je prema vratima i ona ga je slijedila.

Povela ga je puteljkom trčećim korakom. Odbacila je i drugu cipelu da bi mogla brže trčati. On je podigao cipelu ne razmišljajući i stavi je u džep jer je pomislio da će negdje usput naći i drugu cipelu.

Ona ga je vodila tičeći uzbrdo puteljkom, kada je spazio i drugu cipelu s jedne strane putića. Zaustavio se natren i podigao je.

Dozivala ga je vrlo mirnim glasom. — Frankie je unutra, ali čini se da je s njim sve u redu, iako je vrlo zaplašen. On kaže da tamo nema nikoga ili ničega, osim njega.

Duboko je uzdahnuo i zakimao glavom te nastavio brzati za njom.

Malo je zakrenula puteljkom oko jednog grma i krenula prema čistini na kojoj se smjestio čudan brod.

Bila je napol čistine prije no što je on izbio na livadu i krenuo za njom, dok su mu se oči raširile od strave.

Dok se približavala nevidljivoj prepreci, vrata na brodu su se otvorila i jedna je platforma bila izbačena. Tamo je stajao Frankie zgrčena lica okupana suzama.

Sada je nastavila hodati bez ikakve prepreke ispruženih ruku: — Slatki, dragi moj — tepala je. — Evo mame, dobri mali dečko moj. Dođi, zlato mamino, Frankie,

On je prešao preko platforme trljajući oči i šmrcajući.

Ona ga uze u naručje kao što to može samo pravi zaštitnik i okrenuvši se udalji se od broda.

Iza njih se začulo teško brujanje ali ona se nije ni osvrnula.

Lew je zgranutim očima pogledao uvis. Slijedio je nešto dok se nije izgubilo na nebu.

Zatim se okrenuo i pošao za svojom ženom i prvencem niz puteljak bez i jedne riječi.

Audrey je mrmljala umirućuje riječi koje može izgovoriti samo brižna majka koja umalo da izgubi sina.

Kada su stigli do vikendice, ona reče u blagoj zbunjenosti: — Oh, a što se dogodilo s mojim pečenjem!

Ponijela je dječaka sa sobom u kuhinju.

Lew je krenuo za njom.

Kimao je zamišljeno glavom: — Što može učiniti nekoliko sedativa, kad je netko izvan sebe.

(Objevljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Četiri vrča piva

Miklos Ronaszegi

Negy korso sor

Preveo *Zlatko Glik*

— Recite, zašto pijete ako vam se gadi?
— Zar opet počinjete?
— Nisam slijep. Vidim. Svaki put kada gutnete, nakreveljite se i zažmirite kao da gutate lijek. Čak i kapu navučete na oči, gadi vam se.
— Ha... dakle, to mislite.
— Zašto to činite?
— Ionako ne biste vjerovali.
— Odakle znate?
— Još mi nitko nije povjerovao.
— Iskapite već jednom, zašto stišćete oči kad pijete?
— Da žena ne vidi. Ne voli da cugam.
— Gdje vam je žena?
— Kod kuće.
— I vidi?
— Lako moguće.
— Lako je moguće da vi mene držite za budalu. Znate što...
— Eto, vidite, ne vjerujete!
— Vi ovdje cuclate pivo, a supruga u vašem stanu sve to vidi. Recite što je vaša žena? Spiritistica?
— Obična domaćica. Sjedi pred televizorom, U posljednje vrijeme stalno zuri u telku.
— A vi opet ovdje žmirkate. Fantastično!
— Baš tako, fantastično! Ovako nešto se ne može izmisliti. To se ili događa ili ne.
— Aha!
— Ako ne vjerujete, što da pričam. Pivicu sam ispio... Onda bih se mogao i oprostiti...
— Čekajte! Častim vas pivom. I pričajte!

PRVI VRČ PIVA

Znajte da sam još prije nekoliko mjeseci bio pun para kao kasica-prasica. Nisam neki osobiti stručnjak, ali sam radio na takvu mjestu gdje se sve plaća desetorostruko. Fotograf sam i još k tome specijalni

foto-laborant, pa si možete zamisliti kako su me cijenili u Mađarskom institutu za istraživanje Marsa. Otkako roboti poslani na Saturn i Mars šalju kući materijal za istraživanje u malim fotonskim kapsulama, obradu mikrofilmova nisu prepustili nikom drugom nego meni. Nema takva tvorničkog postupka koji ne bih znao poboljšati, niti tako male slike koju ne bih mogao povećati... I što da vam kažem, od ovako maleckog kvadrata kao što je pola nokta malog prsta, vidite, mogu načiniti sliku kao što je strop ove gostionice. Nije mala stvar. Čuli ste već valjda o finoj filmskoj granulaciji? Ne smeta! Glavno je da su me voljeli i poštovali, to više što su se u posljednje vrijeme uzobijestile glavešine svjetske politike pa se otuda dogodilo dosta svinjarija s kapsulama. Jedna fotonraketa nije veća od mog naliv-pera. Od olova je. Na kraju ima upravljačko dugme. Robot je ispali u laserski snop kojim mi upravljamo, a on je odvede u magnetsku mrežu. Naravno i oni s druge strane šalju laserske zrake ne bi li skrenuli kapsule, ali nikako da pogode frekvenciju. Kapsule su lijepo u redu stizale k nama, premda su katkada u njima filmovi bili i oštećeni.

Kažem vam, pune torbe para sam nosio kući; već nismo znali što da radimo s njima. Samo smo nas dvoje, supruga i ja — djece nemamo. A onda znate, kako je: tko nema djece osjeća se siromahom pa makar imao para na bacanje. Neko vrijeme smo zbog toga mnogo tugovali. Da, tako vam je to. Naše rakete dostižu već tako daleke svemirske prostore da i svjetlu naraste brada dok ih dostigne, a neplodnost još ne znamo izliječiti. Nismo se usudili usvojiti, pa rekoh ženi, pomiri se s tim, kćerkice. Sve je bilo u redu neko vrijeme, ali se kasnije poremetio naš odnos. Stalno se svađa i cendra... Ipak, volimo jedno drugo, pa ako se dobro sjećam nisam je ni prevario sve dok...

Gdje sam ono stao? Da, svjetska politika. Dakle, onima nije uspjelo ni uhvatiti, ni skrenuti kapsule. Već ih je morala hvatati jeza jer je na Marsu počela gradnja golemih sunčanih visokih peći. Do tada roboti nisu drugo radili nego premjeravali teren, fotografirali i uzimali uzorke tla. Sada su, međutim, ovdje dolje inženjeri izradili nacrte golemih sunčanih visokih peći. Crteže smo preslikavali na mikrofilmove i fotonskim raketama ih slali u programatorsku centralu građevinskih automata. Bio je to vrlo odgovoran i vrlo tajan posao. Preslikavanje su samo meni povjerili. Valjalo je brižljivo eksponirati tako da ostane i najmanja brojka i najtanja linija, kako kompjutor-čitač ne bi pobrkao stvari. Osim rukovodstva Instituta samo sam još ja poznavao šifru zato da ne bih pobrkao redoslijed razvijanja filmova. Znate, zbog sigurnosti svaki su nacrt razrezali na listiće a njih su označili tajnom šifrom. Vraški smo se bojali špijuna, vjerujte mi.

Kad sam oko ponoći mrtav umoran dolazio kući, možete misliti što me čekalo. Zamjeranje i emizdrenje. Ni kino, ni kazalište, čemu kola kad nikud ne možemo ići. Možda nisam ni bio u Institutu, nego kod

neke mačkice koja me nije lako pustila kući. Ali, odakle sam onda donio pare za prekovremeni rad? — pitam ja. Na to već nije imala što odgovoriti. Ili me možda žene plaćaju? Pa, gospodine... nalikujem li vam ja na takvoga? Recite samo ako vam dosađujem.

Još jednu kriglicu? Vrlo ste ljubazni i mnogo hvala. Iako, da kažem, nisam ispičutura. Samo ponekad cugnem... Naravno...

DRUGI VRČ PIVA

Stao sam kod toga da mi je u toj ludoj trci svega bilo dosta. Ne, nisam izgubio živce. Imam ja čelične živce. Nego jednog jutra otvorim oči i, eto, ne vidim ništa. Neka bijela mrlja stoji mi na očima: Trepćem, trljam ali nikakve promjene.

— Majčice — zavapim i glas me iznevjeri — što će biti sada?

Sirota žena iskreno se prestrašila i, naravno, opet me samo psovala. Bilo je to, doduše, iz zabrinutosti, ali ona vam je od onih žena koje kad melju ne mogu prestati. Šutio sam neko vrijeme, dok ona nije istresla sve o previše posla, o onom neprekidnom zelenom i crvenom svjetlu i o tome da neka sada pogledam dokle sam dotjerao. Na to sam zaurlao da bih pogledao kad bih vidio, i tako joj svega, neka okrene telefon, smjesti me u kola i odvede liječniku.

Tako je i bilo.

Odvezli su me u veliku bolnicu Instituta. Nikad nisam bio bolestan, nisam nikog poznavao, pa sam samo sjedio i čekao, dok je moja supruga tiho plakala. Odjednom me neka medicinska sestra primi pod ruku i, primirujući me ugodnim glasom, odvede do profesora. Čuli ste za onog glasovitog neurokirurga koji je ujedno specijalist za oči? Ne smeta ako niste.

— Aha, vi ste onaj glasoviti laborant — škripao je profesorov glas.

— Jesam, profesore i bojim se da će moj posao...

— Hm! Vaš posao... — i dugo je šutio.

Nastala je takva tišina da sam jasno čuo kako mi lupa srce, Bože moj, što li mi je?

Profa je najprije na najrazličitije načine pregledavao oči, mrmljao u sebi, pa onda rekao:

— Običan iritis, odnosno upala šarenice. Intenzivno liječenje dva-tri tjedna. Samo to nije samostalna bolest. Kažite mi da li vi pijete?

— Recimo, profesore.

— Razumijem. Znači kao duga. Boli li vas glava?

— Ne boli.

— Brojite po tri.

Brojao sam. Unatrag je tražio po četiri. Onda mi je odjednom zapovijedio da govorim brojeve bez reda, onako kako mi padnu na pamet. Govorio sam. Kad sam prestao, onda mi je tek sinulo da sam kao školarac izredao brojeve šifre od onoga dana.

Onako prestrašen počeo sam petljati-mutljati, na što mi sestra reče

da zašutim jer profesor ionako nije više tu, nego da moram prijeći na pregled mozga, jer možda...

— Možda ćemo samo operacijom mozga moći spasiti oči.

Dotle je ona bijela mrlja sasvim potamnjela. Išao sam kao mjesečar. A glasove sam čuo izdaleka, kao slijepci. Ali, pijmo, popijmo. Toplo pivo ništa ne valja. Nazdravlje!

Vidim, i vama, čim se počne govoriti o očnim bolestima navru suze. I ja sam bio takav, ali sam se navikao. Tamo u bolnici čovjeku tako ravnodušno prevrću, premazuju i uštrcavaju injekcije u oči... Čak ih i ljušte kao da su luk. Uistinu!

Bogami, gore nego kad čovjeku pile glavu.

Hm, nakon nekoliko dana dođe sestra i pomilova me po licu. Od toga sam se lijepo odobrovoljio, pa ispružih ruku da i ja njoj pomilujem lice, ali ovamo, onamo, u onom mom sumraku umjesto lica pomilovah joj sise.

— No, no, vi niste baš tako teški bolesnik... — ustanovi ona.

— O, oprostite! — nakašljah se.

Neočekivano se nagnula i utisnula kratku pusu u moje neobrijano lice.

— Ne ispričavajte se. Vama je sve dopušteno — prošapta.

No, hm, tako ti nebesa! Razlila se po meni toplina da sam pomislio, taj čas će mi se očistiti oči. Fantastično, zar ne? Pa pitam ja vas što biste vi učinili na mom mjestu? To je bilo rečeno nedvosmisleno! A nedvosmislena riječ zahtijeva i nedvosmislene postupke, no na njih nije došao red. Izvila mi se iz ruku i u taj tren uhvatiše me drugi, staviše na kolica i šups — ravno u salu za operacije

TREĆI VRČ PIVA

Aha, aha! Vi ste pravi čovjek! Još jednu kriglu? Dobro, kume — dopustite da vas ovako oslovim. U redu! He, he, iz zahvalnosti neću vam pričati kako je protekla operacija mozga, jer već vidim da vam se okreće u želucu. Bilo je tu piljenja, bušenja, elektriziranja i vrag bi znao što još. I nisu me uspavali. Ne, nije boljelo! Mozak ne boli. Bio bi lud da ga boli. Zar mu nije dosta što osjeća sve druge bolove?

Poslije operacije ipak su me uspavali. Mislim da sam spavao nekoliko dana. Kad sam se probudio, na krevetu sjedio je moj dobri duh — ona sestra. Krasna mačkica. Na drugoj strani, na stolici sjedila je moja supruga sva zabrinuta.

— Vidim! — zaurlao sam i zagrlio svoju ženu, pa onda i mačkicu. Konačno, u radosti sebi to čovjek može dopustiti.

Da, ali vidio sam samo na jedno oko. Pred drugim je bio mrkli mrak.

— Ne brinite, i ono će biti u redu — rekao je profesor koga sam tek sada prvi put vidio. Bio je to nizak, ćelav čovjek. Naočale su mu zastrašujuće svjetlucale. — Ne prekrivajte ga, ne zavezujte, gledajte s

njim kao i s drugim.

— A moj posao?

— Rad u laboratoriju ne škodi. Naprotiv, koristi — cerekao se profesor i mahnuvši pozva za sobom sestru. Ja sam pak zbunjeno i s osjećajem krivice namigivao supruzi.

— Tako, tako — vajkala se ona bezvezno i izvadila neku kutijicu — to sam tebi donijela. Znam da ti za ovim odavna raste zazubica.

I stavi mi na ruku čudesan, vrlo skupocjen sat. Bio je to specijalan kvarc-sat koji je vječno išao i imao veliki rubinski brojčanik. Do tada sam takve vidio samo u stranim revijama, u našim trgovinama se nije mogao dobiti.

— Izložbeni primjerak, ali prodali su — objašnjavala je žena. — Točan kao smrt, siguran od udaraca i vode. Lijep je. Zar ne ne?

Lijep i skup sat, ali, na žalost, nije znao govoriti. Inače bi mi odmah rekao da ću zbog njega stradati.

No, pijmo, pijmo, jer ako ga samo miješamo, he — onda će se ugrijati. A toplo pivo ne vrijedi ni pol... Nazdravlje! Hm! Badava, nema ništa boljeg nego, he-he, kriglice hladnog piva. Od toga je samo bolje — dvije krigle hladnog piva. He-he.

Dobre volje sam, iako ono glavno tek dolazi.

Stao sam, jel'da, kako sam oćoravio, da, a na tikvi mi se vidio četvrtast ožiljak, točno kao kad zasijeku lubenicu, pa pošto kušaju, vrate lijepo koru na isto mjesto.

Krajevi otvora lijepo su srasli ali kosa nije iznova narasla, možda i zbog toga jer je profa sašio koštane pločice platinastom niti. Rekao je da neću morati čekati u bolnici da potpuno srastu. Nisam ni dočekao. Odjurio sam odmah u laboratorij čim su me otpustili iz bolnice. Dočekali su me tamo pravim ovacijama. Svatko je htio da mi što prije stisne ruku. Svi su se divili satu i povezu na glavi.

Sat mi je posebno dobrodošao. Rubinski brojčanik izgledao je u crvenom svjetlu laboratorija bijel. Napunili su mi glavu kako sam im nedostajao. Onaj koji me je zamijenio bio je neki bezveznjak. Sve je pobrkao i to tako da su se tamo gore zaustavili građevinski automati.

Udarilo mi to u glavu, ne poričem, i prionuh poslu. Recite, kume, što treba čovjeku! Priznanje! Badava ga futraju novcem ako ga omalovažavaju. Bolje manje para i više zanosa. Ja sam takav. Nazdravlje!

Sve je išlo kao podmazano. S pola očiju pravio sam isto tako izvrsne snimke nacrta kao s oba oka. Ništa me nije zamaralo samo sam vraški bio radoznao kad će se raščistiti onaj prokleti mrak s onog drugog oka. U početku kad sam zapalio svjetiljku za kopiranje neko vrijeme sam samo držao otvoreno ono ćoravo oko ne bih li progledao. No, nisam ništa vidio, pa sam dalje radio.

Kod kuće mi, pak, nisu cvale ruže. Žena je očekivala da ću u

mirovinu pa ćemo onda živjeti kao golubovi. Samo, kume, moram priznati, ja ti blesavo volim posao. A ni gukati se ne može vječno.

Pogotovu, kad ti se pruža jedno drugačije gukanje.

Nemojte ništa reći! Tjednima nisam izlazio s posla a ona je sestra stalno bila dežurna. Tek po koji telefonski poziv. Ali, dovoljno da se dogovorimo: ako budemo imali slobodnih pola sata nećemo mnogo oklijevati.

Ispričat ću sve, samo strpljenja!

Kad sam otišao na previjanje u bolnicu tamo nije bilo ni mačkice ni profesora. Neki mladi doktor slijegao je ramenima kad je vidio ožiljak na glavi, a previla me neka stara baba.

— Profesor je na dopustu? — pitao sam, premda me to uistinu nije zanimalo.

— Da, da, na dopustu... — odvrati doktor.

— Nije valjda bolestan?

— Gore od toga, prijatelju. Uhapsili su ga zajedno i asistentom i četiri liječnika. Vi ste mu bili posljednji bolesnik. Radujte se, jer je stari bio velik kirurg. Genij.

— Samo da mi je znati zašto je ovakvima potrebno da se bave špijunažom? Zar nije zarađivao dovoljno? — dodala je stara sestra.

Presjekla me vijest. I još k tome špijunaža... Već rekoh, kako su se uzobijestile glavešine svjetske politike, htjeli su omesti putanje malih kapsula, onemogućiti gradnju marsovskih sunčanih visokih peći.

U Institutu smo već pomalo odrvenjeli od budnosti. Tako mi boga, ni prdnuti nismo smjeli, da špijuni što ne nanjuše.

Sjetio sam se pregleda očiju i kako sam istrtljao šifarske brojeve. Gospode! A mog zamjenika su okrivili zbog zbrke s automatima. Ali, šutio sam. Kukavica ti je čovjek, vjerujte mi. Nisam nikome ništa rekao, nego sam lijepo nastavio raditi, pa čak ni onoj sestrici nisam više telefonirao. Nikad se ništa ne zna! Nije li istina? Nije to bila ljubav... Za suprugu bi i u pakao otišao, jel'da, ali dvije tri puse i obećanje ni na što ne obavezuju.

Ne kažite ništa! Supruge nikad neće shvatiti kako smo mi muškarci vjerni! Gdje sam li stao? Da, profu su uhapsili. No, stvar se brzo razjasnila, bila je to drukčija zavjera. Vodstvo Instituta su htjeli podmititi da bi odalo planove sunčanih visokih peći. Naravno, ako bi ih oni drugi napravili, proizvodnja titan-aluminija naših marsovskih peći smanjila bi se na četvrtinu. Nije im uspjelo. Pravilno, mislio sam, i marljivo dalje radio. Imao sam mnogo posla jer su još na sitnije djeliće sjeckali nacrte i svaki dan su mijenjali redoslijed slanja.

Ipak je došlo do kraha! Na Marsovu ekvatoru počele su nicati neprijateljske sunčane visoke peći.

Sastalo se vodstvo. Mora se ubrzati gradnja. Inženjeri i crtači radili su kao ludi danju i noću a kapsule su sve češće polijetale. I, začudo,

sada ih na putu ništa nije ometalo.

Kada je bila gotova naša druga sunčana peć, bila je završena i njihova druga. Nisu to ni tajili. Svjetska štampa objavila je njenu sliku. Bila je to slika i prilika naše, premda smo sve toliko tajili.

Mogli smo tada već i otpisati pripremljeno gradilište, nije više ništa vrijedilo. Ipak smo napeli sve snage. Poslali smo gore nove automate; više robota brže gradi. U najvećoj tajnosti potpuno smo izmijenili nacrte. Sam glavni inženjer ih je promijenio dok su uz njega stajali direktor i dva kontra-obavještajca. Sve su radili učetvoro: sami su donosili u laboratorij isjeckane nacrte, stajali mi za leđima dok sam radio, onda stavili mikrofilmove u kapsule i osobno ih odnijeli u raketnu bazu.

Pa ipak! Istovremeno s našom trećom peći, sagrađena je njihova treća peć sa svim izmjenama!

Hu, samo kad pomislim na to, osuše mi se usta!

ČETVRTI VRČ PIVA

Ma ne, ne kažem zato, kume! Bog vas blagoslovio! Ali, uistinu je krigla već bila prazna. Slijedeću, bogami, ja plaćam!

No, pijmo, ne markirajmo, jer ako se ugrije... Hu, kakav je skandal izbio tamo kod nas! Glavne muftije su jedan drugome čupali kose, svaki sat su zavijale sirene policijskih kola. I mene su odvezli na policijsku komandu gdje su me ispipali od nožnog palca do tjemena. Čak su pozvali liječnika da mi promijeni povez na glavi. Mislili su, naime, da nisam ni operiran, nego da pod gazom iznosim filmove. Naravno, ubrzo su me pustili kući. Bolje da to nisu učinili jer me je žena tako dočekala da bih radije na vješala! Razumije se da sam sutradan sav uzbuđen otišao u Institut. Tamo je bila jeziva atmosfera. Pogledima smo sjekli jedan drugog, svatko je na svakog sumnjao i svi su zato bili uvrijeđeni.

Tek što sam uredio laboratorij, došli su rukovodioci Instituta u društvu šefa policije i cijele čete detektiva. Donijeli su nove nacrte, naravno isjeckane i, evo, izvolite kopirati a mi ćemo gledati. Gledajte, mislio sam, što se mene tiče možete mi i u stražnjicu gledati. Kad radim, mene ništa ne zanima. Mikrofilmove sam napravio još brižnije nego inače, oni su se zahvalili i odnijeli ih, ali u međuvremenu, sve su snimili. Čak i kako predajem gotovu rolu šefu, prazni ormar za sušenje, i tako dalje.

To je dokument, rekli su, i spomenuli nekakav toranj. Odletjele su, dakle, fotonske rakete i odnijele mikrofilmovane zapovijesti građevinskim automatima.

Mi smo čekali. Ni riječ nismo razmijenili među sobom. I kao što se u takvim prilikama događa — ako kakva svinjarija visi u zraku — tamo vani se smrklo nebo. Nadolazila je oluja.

Poslijepodne se pojavio direktor. Crven kao rak jurio je hodnicima.

— Gotovo! Kraj! — urlao je. — Svi možete kući, a ja idem k vragu!

Dogodilo se, dakle, da se tamo gore počeo graditi naš toranj ali i u drugom taboru isto takav! Fantastično, zar ne? Ni zinuti ni zucnuti nismo mogli od čuđenja. Taj toranj nije bio ni potreban, gradio se samo zbog iskušavanja. No, čini se, oni drugi su mislili, ako su lijepo ukrali uređaje sunčanih visokih peći zašto ne bi i toranj.

Ali, kako su to učinili? Kako im je to za boga miloga uspjelo? O tome smo raspravljali cijelo poslijepodne dok se vani gadno naoblačilo. Već se satima spremala velika oluja. Na to su se svi pokupili i Institut je ostao prazan. I ja sam krenuo, ali u taj čas je zazvrjao telefon. I što mislite tko je bio? Pogodili ste! Moja zlatna medicinska sestrica!

— Dobrom bolesniku sve je dopušteno — rekla je umjesto pozdrava.

— Dolazim! Letim! — drao sam se od iznenadne radosti.

— Pa ni ne znate gdje sam — šaputala je.

— Kažite, cijelu večer sam slobodan.

Rekla je adresu (nije ni tako daleko stanovala), a ja sam već letio. Tek što smo se uvukli u krevet, vani je već pošteno sijevalo i grmjelo. Što kažete? Da malo detaljnije? Mogao bih, ako baš želite, ali vjerujte, nema ničeg fantastičnog. Hm, dražesna, slatka ženica! Naravno, imala je bogovsko tijelo... Svakojake trikove? No, molit ću lijepo, to je privatna stvar. Ne odričem, nismo mnogo oklijevali, čak nismo ugasili svjetlo da kažem, nego u punom sjaju... naravno, bila je gola, valjda nećemo u zimskom kaputu i čizmama...

No, no čekajte, popijmo ostatak, jer ako markiramo, naravno, znate.

Onda dolazi iznenađenje. Ha, ha, ispričat ću vam u dvije-tri riječi a onda će zaista biti fantastično! Što, seks? Slušajte pažljivo. Nismo ni pravo uzdahnuli, kad je zazvrjalo zvonce. Zazvečalo je tako odlučno da mi je sve zatreperilo pred zdravim okom. Malecka je bacila na sebe kućni ogrtač i potrčala da otvori vrata. I što mislite tko je bio na vratima?

— Recite već jednom, ne cerite se!

— Pogađajte!

— Dobar štos. Poslije toliko piva. Možda njen muž?

— Moja supruga, kume! A iza nje četa policajaca.

— O, dobri bože!

— Da, da, ona a ja sam se tamo ukipio u Adamovu kostimu! I, konačno da objasnim: onaj prokleti profesor me operirao iako to uopće nije bilo potrebno. Ugradio je sićušni televizijski otpremnik u moju lubanju točno tamo gdje očni živac predaje sliku mozgu. Oko mi je bila kamera, a platinasta nit antena. No, što kažete na to?

— Fantastično!

— Ja nisam vidio onim okom, ali oko je ipak funkcioniralo. Lijepo sam preko njega emitirao nacrte. U susjednoj su kući, međutim, na specijalnom TV-ekranu primali sliku i genijalnim foto-aparatom krali sav materijal. Nitko ništa nije opazio, pa ni ja. I da onog olujnog poslijepodneva nisam otišao u kvar, možda bi još i danas dobrovoljno emitirao moju specijalnu emisijicu. I što ti je božji prst! Kad je počela oluja moja supruga je kod kuće sjedila pred televizorom u boji. I već ga je htjela ugasiti, kad li upadne slika iz neke druge emisije. U olujno vrijeme to se zna dogoditi. Ali na najveće iznenađenje ugleda jednu haj djevojku preko koje je besramno nekoliko puta zaredom prelazila kamera. Djevojčin vrat obujmila je neka ruka... A ruku je ukrašavao kvarc-sat s rubinskim brojčanikom!

To je bila moja propasti Ne poznajete vi moju ženu. Odmah je stupila u akciju. Kao neki vojskovođa! Telefonirala je znancima, policiji. U cijeloj zemlji postoji samo jedan takav sat, rekla je, i to samo na ruci mog muža. Deksterima više nije ni trebalo, odmah im se upalila lampica. Ponovno telefoniranje — u Institut. Naravno tamo me nije bilo. Onda, gdje je? Došlo je tehničko odjeljenje s frekvencijotragačima i još koječim... Pala je u zamku sestrica, jer je i ona bila član špijunske bande. Sirotica, onda me je trebala do kraja zavrbovati.

— I?

— Što i? Odonda zaklopim oči kad pijem. Da supruga ne vidi.

— Aha!

— Ne vjerujete? Hvala vam na pivu.

— No, no, nema razloga za vrijeđanje! Nisam toliko pijan da ne bih povjerovao! Razumijete? Sve vjerujem! I u ono, čega nema...

— Hvala lijepa.

— ... i u Mađarski institut za istraživanje Marsa, i u sunčane visoke peći, i u ona fo... f otonska čuda.. Baš me briga! Što znam to i znam...

— Čestitam.

— Samo vi ostavite čestitanja. Znate što, za moja četiri piva mogu povjerovati u sve! Istina? Samo... samo jedno ne razumijem...

— Samo jedno? Vi ste sretan čovjek.

— Ne razumijem ako i u sve povjerujem, što je u tome fantastično? Hm?

— A, tako?! Skidam kapu pred ovakvom mudrosti... Hej, što ste tako problijedjeli? Zlo vam je?

— Ah! Ništa... Samo žica. Viri vam iz glave !... Bar je začešljajte!

Istina o Faustu

Vaclav Kajdoš

Hra s přizrakom

Preveo *Ivan Paprika*

— Roba za robu — rekao je neobični posjetitelj.

— Ali, zašto baš krv? — upitao je zbunjeno starac.

— Samo jednu ili dvije kapljice — navaljivao je posjetitelj.

— Baš kao da prodajem dušu đavolu — tužio se starac. Učinilo mu se da čuje smijeh. Međutim, tišinu alkemičarskog laboratorija narušavalo je samo starčevo hripljivo disanje. Tišina i sjene, sjene i sjene...

Jedna je od tih sjena bila zgusnutija od ostalih i nije se pomicala u skladu s plesom plamenih jezičaka u ognjištu. Ta je sjena i govorila, iako se nije čuo nikakav glas. Međutim, u starčevu su se mozgu oblikovale misli koje je on shvaćao kao pitanja i odgovore. Eto, i sada...

— Nemoj biti glup, starino, ta ti meni uopće nisi potreban! Što bih ja s tobom? No ja ću te preporoditi da budeš kao nov, ponovo mlad. Jedini uvjet — moraš mi dati nekoliko kapljica svoje krvi. Hajde, reci da smo se nagodili...

Starac se uzrujano micao i pomalo tresao od straha, jer je riječi koje mu je govorila ta tajanstvena sjena, »Mefisto«, kako ju je on nazvao, često slušao u danima davnog djetinjstva, kada je kao prljavi i poderani dječarac trčao seoskim uličicama. Izgovorene ovako uz njegovo današnje doktorsko zvanje, te su mu se riječi pričinjale kao đavolji rogovi uz biskupsku mitru.

— Ti se bojiš — govorilo mu je nešto u glavi. I to se bojiš mene — nastavljao je glas — a to je doista potpuno besmisleno. Inače se ti obično bojiš drugih ljudi, života, bolesti, siromaštva i Boga. E, baš bi me zanimalo, kako ti zamišljaš toga Boga? Kao sjedobrada starca? Čupava antropoida? Br, kako odurno i glupo...

Starac je na takvo bogohuljenje uzdigao pogled prema stropu, a glas je nastavljao:

— I kako nehigijenski. Pokušaj malo zamisliti kakva sve gamad može vrvjeti u gustišu takve brade. Šta si se stresao? Zar ga se zaista

bojiš?

— Njega nema i ja to znam — prošapta starac stišćući ruke. — Prema tome, ne bojim se ja njega, nego se bojim za sebe...

— Zašto se bojiš? Ako sam te dobro shvatio ti se želiš pomladiti?

— Da, želio bih... Čitav sam svoj život služio...

— Kome?

— Znanosti! Znanju...

— Ne shvaćam...

— Tražio sam smisao života...

— Čega?

— Života... Suviše je kratak... — Starac priđe bliže ognjištu i pruži ruke k plamenu da ih malo zagrije. — Kad mi je bilo deset godina, pošao sam u školu. Koliko odricanja, koliko sam se gladi i zime napatio, dok u dvadesetoj godini nisam položio ispit zrelosti, a tek u tridesetoj godini postao sam doktor medicine i magistar slobodnih umjetnosti. Sad mi je već šezdeset i cio je život prošao — prešao je starac u krik pokazujući svoje zglobove unakažene bolešću. — Život se približava svome kraju i nailaze bolesti. Ljudi traže od mene da im pomognem i ja ih liječim i izliječim, a oni vjeruju da ja znam sve. Apsolutno sve. Međutim, život prolazi i svršava se i za mene, a ja još ništa nisam dovršio, ništa konačno stvorio.

Mefisto je šutio.

— Želio bih početi iznova, od samog početka. Dobiti još jednu priliku, još jednu mogućnost da izbjegnem pogreške i sablazni...

— Novu mogućnost?! Novu priliku? — nasmija se Mefisto. — A znaš šta bi tada jedino postigao? Samo bi još jedanput proćerdao svoj život. Jedina razlika što bi ga tada profućkao na drugi način. A sablazni i napasti? One su uvijek u obrnutom razmjeru prema životnoj dobi. Postaneš li mlađi, teže ćeš im odolijevati. No meni je svejedno, neka bude po tvome. Ja ću učiniti sve što je u mojoj moći.

— Zaista? Učinit ćeš to? — uskliknu radosno starac i pade na koljena pred visokim Mefistom, što se crnio među debelim knjigama razasutim po podu laboratorija.

Mefisto se ovdje pojavio nedavno u zloslutno noćno doba između ponoći i svitanja, kad tmina počne iščezavati, a zora još nije svanula i još nisu zapjevali prvi pijetli.

— No potrebna mi je tvoja krv. Bez toga neće ići — rekao je Mefisto.

— Ti ćeš me ubiti — proštenja starac. — A ako umrem, što će biti sa mnom?

— Umrijet ćeš i sve ćeš zaboraviti.

— Bacit će me u pakao...

— Tijelo će ti istrunuti i sve ćeš zaboraviti...

— Tijelo da, ali duša neće. Ona je besmrtna.

U mozgu mu zazvoni smijeh.

— Duša? A što je to duša? Maglovit pojam, bez ikakve znanstvene podloge. Dualizam tijela i duše? Glupost! Ta je teorija davno odbačena kao zastarjela. Neka te to ne uzbuđuje... Nakraju krajeva, tebe u ovom trenutku zanima tvoje tijelo, ta žalosna ljudska, iscrpena starošću i nemoći. Uostalom — odlučuj sam...

— Učinit ću sve što zahtijevaš od mene — reče smireno starac. — Upravo sve što zatražiš, gospodine.

— Dakle, dat ćeš mi malo svoje krvi?

— Hoću...

Laki ubod i prozirna injekcijska sisaljka se napuni tamnom tekućinom.

— Sve je gotovo — reče zadovoljno glas. — Vidiš, dakle, i sam da od tebe ne tražim ništa osim da ti mogu služiti svega sedam mjeseci. I sad reci da nisam dobar. Hajde, reci...

*

Dvorac je u sumraku isticao u visinu svoje oštre tornjeve i zaobljene kule. Sjena mu je padala na razbacane i kojekako sagrađene kuće i izbe, u kojima su cvali prljavština, siromaštvo, požuda i blud. Sveti je crkveni red umio sebi izabrati mjesto. Ovi sivi zidovi prekriveni vlagom i hladnoćom kao da su izlučivali strah. Ljudi su izbjegavali i zaobilazili izdaleka dvorac.

Stražar je kimnuo glavom i podigao fenjer. Prolazili su dugim hodnicima, dok su im koraci odzvanjali. U tijesnoj samostanskoj ćeliji stajali su stol, dva naslonjača, dok se na zidu crnio velik križ s raspetim Isusom. Pored stola je stajao čovjek u crno-bijeloj rizi. Pod očima što su blistale čudnim sjajem isticali su se tamni podočnjaci. Čovjek se bez smiješka okrenuo licem prema posjetitelju.

— Hvaljen budi Isus Krist — prošapta posjetitelj glasom koji baš nije bio previše popustljiv...

Redovnik mu pokaza naslonjač i odgovori kratko:

— Amen.

Posjetitelj se nemirno vrtio na sjedalici i pokušavao nešto reći. Teškom mukom je konačno počeo govoriti stalno mucajući i zapinjući. Veliko guščje pero šuštalo je u ruci redovnika kad je zapisivao ono što je govorio posjetitelj.

— Ja mislim na spas njegove duše — govorio je posjetitelj, mršavi mladunac i prljavim prstima pokušavao izravnati zgužvani rub svoga ogrtača.

— Razumijem. Potpuno jasno...

Pogledi im se susretoše, no mladunac brzo obori oči pred hladnim plamenom u redovnikovim očima. Na to se dominikanac osmjehnu,

kao da želi ublažiti oštrinu svojih riječi, a licem mu proletješe sjene kao kakva paučina.

— Tko si ti, sine?

— Alojz Wagner, svršeni student ovdašnjeg sveučilišta... Redovnikove se oči zagledaše nekamo u daljinu.

— ...i vjerni sin svete matere crkve, vaša svetosti — doda posjetitelj.

— Dakle, u čemu je zapravo stvar?

Mladunac otvori usta kao riba kad se nađe na suhu i odmah ih ponovo zatvori. Redovnik je morao ponoviti pitanje.

— Služim učenoga doktora Fausta, vaša svetosti.

— Podaci kojima raspolažemo o doktoru Faustu nisu baš najbolji — progovori redovnik mašući glavom. — On ismijava čistilište, učenje svetih otaca, sumnja u bezgrešno začeće, dopušta sebi podsmjehivanje, znam, sve to znam, odnosno znamo — odgovori brzo, digavši ruku, kao da se suprotstavlja nekakvoj tvrdnji koju još nije ni izrekao. — On je vrlo ugledan znanstvenik, no znanje mu je sumnjivo, suviše mnogo zna. Rekao bih, više nego što je to prirodno za čovjekov mozak. I od toga je postao ohol i poriče vodeću ulogu naše svete crkve. Osim toga, on ne ide u hram božji i izbjegava ljude. Šta misliš, nema li u tome i nečega što baš nije poželjno... Sta ti o tome misliš, zreli čovječe?

— Svakako, svakako, vaša svetosti, međutim...

— Ne slažeš se potpuno sa mnom? — podignu redovnik obrve.

— Slažem se, slažem — požuri posjetitelj — ali mene zabrinjava još nešto.

— A što to?

Posjetitelj se osvrne oko sebe.

— Ovdje smo potpuno sami — umiri ga redovnik.

Posjetitelj se nagnu preko stola i prošapta:

— U toku posljednjih mjesec dana doktoru su narasle vlasi.

Faustova ćela bila je omiljeni predmet šala za čitav grad i inkvizitor je to vrlo dobro znao. Međutim, nije se nasmiješio.

— Mora da je masirao glavu kakvom đavolskom vodicom?!

— Sada su mu narasle kratke čvrste vlasi — nastavljao je Wagner. — Međutim, nije se izmijenio samo u tome, nego se I vlada i drži kao mladić, postao je puniji i... — tu mladac opet zapne — i, ponovo mu se sviđaju žene...

Dominikanac se brzo prekriži da prikrije smiješak.

— Čovjek je lomno i slabo stvorenje — prošapta pobožno.

Mladunac kašljucnu.

— A noću se iz njegova laboratorija čuju neobični zvuči... Govori naglas.

— Sam sa sobom?

— Ne, nego kao da odgovara nekome ili kao da nekoga nešto pita.

— A tko je taj? — izgovori polagano redovnik i dodirnu vrškom pera vrh Wagnerova nosa. — Taj koji šuti? Prema tome sigurno nije žena.

— Nije, gospodine — Wagner je bio očajan.

— Pa tko je onda?

— Ne znam. Govori, pita, odnosno odgovara samo doktor. A u međuvremenu između njegovih riječi je tišina. Ništa se ne čuje. A zatim se ponovo javlja doktorov glas.

— Hm — zakima glavom inkvizitor. — A što to govori doktor?

— Slabo se čulo. Nešto o mladosti i krvi... i o paklu.

— Znači li to da on ne vjeruje u postojanje pakla? — upita hladno inkvizitor. — Ili ga, kao i mnogi drugi, traži ovdje na Zemlji?

— Ne znam. Nisam mogao razabrati.

— Zašto si došao ovamo?

Wagner se skupi.

— Ja sam vjeran sin svete matere crkve, vaša svetosti. I ja sam prvi i glavni učenik doktora Fausta, te sam od njega i mnogo naučio. Međutim, nikada nisam odobravao njegove heretičke misli, nego sam trpio i patio šutke. Eto, već je deset godina prošlo kako sam položio posljednji ispit na našem sveučilištu a džep mi je još pust. Želio bih služiti crkvi na višem položaju. Vjerujem da bih lako zamijenio doktora Fausta ako bi crkva odlučila...

— Razumijem — reče redovnik, a na licu mu se pojavi okrutnost. — Ovo što si ovdje rekao vrlo je važna sumnja.

— Sve to zbog spasa svoje duše...

— Veza s demonima i drugim slugama sotone — nastavljao je dominikanac — težak je zločin protiv Boga i crkve. Dobro promisli o svemu prije nego što pozovem pisara da to sve zapiše.

— Već sam unaprijed sve razmislio...

*

— Probudi se — zapovijedi Faust. — Probudi se i zaboravi. I odmah prijeđe rukom spavaču preko čela.

Blijede vjeđe zatreperiše, a mršavim licem proletje trzaj.

— Gdje sam...? — promrmlja Wagner, zaokruživši okom čitav laboratorij.

Debeli mu je prst bolno pritiskivao rame. Kriknuo je od boli. Rumeno mu se lice njegova učitelja smiješilo, ali u očima nije bilo smijeha.

— Izgubi se! Nestani! — siktao je doktor. — Gubi se i više mi se nikad ne pojavljuj pred očima. I ne pripremaj više nikakve podvale. Ja uvijek sve saznam i uvijek ću te naći ma sakrio se pod samu zemlju. — Riječi su grmjele kao lumbarde a oči sijevale kao munje.

Učenik se polako i nesigurno dizao iz naslonjača, a zatim su se vrata otvorila i snažan udarac u stražnjicu podigao ga je uvis kao kakvo perce. Začas se našao na prljavoj ulici ispred kuće, sav raskrvavljen i u modricama. A svjetina mu se smijala kao luda.

— Ti više nisi učenik doktora Fausta. U koga je jezik denuncijanta, taj nije dostojan tajnih znanja. Gubi se.

Nesretnik pobježe progonjen dječacima.

— Pogriješio si. Sada će on odmah otići k njima i sve im ispripovijedati.

Faust odmahnu debelom rukom, obraslom crnim dlakama.

— Ništa on neće reći. To je glupan, strašljivi i lakomi glupan. Nema on hrabrosti za još jednu denuncijaciju. Ova mu je pouka dovoljna za čitav život i siguran sam da se ovdje neće pojaviti tako skoro. Oci-inkvizitori ga zacijelo ne bi pohvalili kad bi saznali da se izbrbljao.

— Hrabar si...

U posljednje se vrijeme doktor silno izmijenio. Lice mu se zaokružilo i od suviška jakih pića prekrilo plavkastim žilicama, trbuh mu je odebljao baš kao i ruke, a glava pokrila gustim vlasima. Glas mu je postao grublji, a u očima mu se pojavio opasan bljesak.

— Nisam znao da umiješ hipnotizirati — nastavi Mefisto.

— Što si to rekao? Što je to?

— Umjetni san, u koji si natjerao svoga pomoćnika.

— Ah, to! — mahnu rukom Faust. I odmah pokaza tom istom rukom na nešto blistavo kao kristal na stoliću ispred naslonjača. — To je uradio ovaj kamen. Venecijanci ga izbruse, a zatim tvrde kako su ga dopremili daleko sa sjevera. Zbog toga i zahtijevaju za nj debele pare. Gori su nego nekrsti. Lukavština se krije u tome, što je kamen fino izbrušen i izglačan da sabire sve svjetlosne zrake u jednu točku. Oči se umaraju i čovjek zaspi. A u snu pripovijeda sve što zna i zapamti sve što mu se zapovijedi. Sjajna je to stvarčica. Darovao mi ju je jedan bogati židov, kojeg sam izliječio od teške bolesti.

— Hipnoza, sugestija, posthipnotička zapovijed. Zanimljivo, zaista zanimljivo — reče Mefisto. — Međutim, budi siguran da ne smiješ ostati i dalje u Erfurtu. Da sam na tvome mjestu pokazao bih ovome gradu pete. I to smjesta. Što prije to bolje.

— Glupost — zareži Faust, iskapi vrč vina i gromko kihnu. — Svaka čast tvojem umijeću i iskustvu, dragi moj đavole. I kosa mi je izrasla i dobio sam na težini, pa i u postelji više ne samujem, niti se dosađujem. — I Faust hihiknu. — Jedino što se ovdje — tu on pokaza prstom čelo, pa i kucne po njemu tu se nije ništa izmijenilo. Ništa... Ukratko...

— Ukratko, ja sam ocima-inkvizitorima — reče Mefisto — za njihovu lomaču utovio i uopće dobro pripremio uhranjena i

obremenjena grijesima doktora Fausta. Bit će od njega izvrsna pečenka. Ili možda ražnjići. Uostalom, vidjet ćemo. Vidjet ćemo to uskoro...

Doktor prokune i skoči, razbije vrata ormara i poče bacati u torbu svoje stvari. Širokom gestom zaokruži sobu i sve što je bilo u njoj, retorte, instrumente, knjige i ostalo.

— Da ne bi mogao pripovijedati kako sam nezahvalan, ja ovo sve ostavljam tebi. Uzimaj i radi s tame što hoćeš...

Mefisto se nije ni pomaknuo.

— A što će mi te stvari? Šta ću s njima? Ja služim tebi i to je sve...

Faust se teško sruši u naslonjač. Pruži ruku za vrčem, zaviri u njegovu prazninu i baci ga u kut. Zatim zastenje... Mefisto ga je hladno promatrao.

— Propao sam — jadikovao je Faust — potpuno sam propao. Dok sam bio star, imao sam reumatizam, ali su me i svi poštovali. Sada se pak ne mogu pojaviti na sveučilištu, jer nitko neće povjerovati da sam to ja. Ne mogu tamo poći, toliko sam se promijenio. A to si me izmijenio ti, đavole! — poče kreštati Faust udarajući se u grudi. — Ovoga ovdje doktora nitko neće pozvati. Svi traže Fausta, slavnoga doktora Fausta. A kada dođem, puste na mene pse. Učenici su me ostavili, a ovaj me je podli Wagner izdao. E baš si mi lijepo pomogao ..,

— Posljednji je čas da promijeniš klimu — dobaci Mefisto.

— Dobar savjet zlata vrijedi...

— Ako baš želiš imati i zlata, nije problem... Faust je ustao, te počeo polako vezati torbu.

— Hvala, dosta mi je što sam se jedanput opekao. Kroz prozor prodre odsjaj sunca na zalasku.

— Moramo izići iz grada, prije no što se zatvore gradska vrata. Požuri...

Na kućnim vratima zabubnjaše udarci.

— U ime Isusovo, otvarajte! — grmio je grubi glas.

Faust problijedi, brzo prebaci torbu preko ramena i poleti kroz mala stražnja vrata u dvorište, a otuda u uličicu, u sjene koje su postajale sve gušće. Gradski su se zidovi crnjeli uzdižući se u visine, a njihovi visoki zupci parali nebo što se još rumenjelo od sunca koje je već zašlo. Faust je kliznuo kroz gradska vrata u posljednji trenutak, ni ne opazivši začuđene poglede straže koja je za njime zatvarala gradska vrata.

Malo kasnije ih je još jednom otvorila hromome redovniku, čije je lice skrivala kukuljica crne rize.

*

I tako su prolazili kroz šume i polja, kroz sela i zaselke u kojima su živjeli poderani seljaci i izgladnjeli psi. Prolazili su između dvoraca i zamaka, Čije su puškarnice virkale u nizine s visokih humaka. Prolazili su kroz hladovinu bukovih šuma gdje su im pjevale ptice, i pustolinama prekrivenim vrijeskom, gdje je zviždao vjetar a magle zatvarale vidike. Kisnuli su i onda se sušili na suncu, a u jutra se budili ukrućeni od hladnoće i mokri od rose.

Faust je išao sam. Mefisto se držao daleko iza njega da ga uopće nije mogao vidjeti. Jedino su se Mefistove misli miješale s doktorovim mislima, pitale i odgovarale. Faust je imao dojam da ima posla s dosadnom muhom koje se nikako ne može riješiti. Ili da mu je za vrat zasjeo »jopac« onako kako se to događa poslije opasne pijanke. Doktor je zapravo mrzio svoga kompanjona, ali ga se i bojao.

Kada bi se spustila večer, Mefisto bi prišao doktoru Faustu i nalio mu u usta prohladnu tekućinu, koja bi mu utolila glad i žeđ. Tako nije morao prosjačiti hranu kod prolaznika ili seljaka, kad je potrošio sav novac. No, morao je biti zahvalan Mefistu, a to mu je padalo teško.

Ponekad bi Faust, razgovarajući s Mefistom, zaboravljao na sve oko sebe pa počeo vikati na njega ili gunđati štogod sebi u bradu, tako da su se prolaznici okretali za njim i kuckali se po čelu pokazujući ga jedni drugima.

Susretali su i jahače u šarenim odorama, vitezove s oslikanim štitovima, nespretna seljačka kola, lutajuće kalfe i djetiće, siromahe, redovnike i glumce, cirkusante, Zidove s dugačkim kaftanima sa žutim krugom, zatvorena kola s rezbarenim stranicama i prozorima na kojima su visjele šarene zavjese. Kada su stigli bliže jugu, Češkoj, dočekala ih je vruća zapara.

Ovdje su naišli na prve bjegunce.

Bogato ukrašena vozila, a u njima ljudi u brokatu i baršunu. S lica bjegunaca provirivao je strah progonjenih. Poslije njih stizale su gomile seljaka u dronjcima, a neki su sa sobom vukli i mršavu stoku. Na leđima zgrbljenih žena vrištala su izgladnjela djeca.

— Što se dogodilo? — pitao je doktor Faust

— Što se dogodilo? — pitao je Mefisto.

— Bježe pred kugom — rekao je doktor Faust nakon što je izmijenio nekoliko riječi s bjeguncima.

— Aha — rekao je Mefisto — a kuga, to je nekakva bolest?

— Kuga, to je smrt — odgovorio je zabrinuto Faust. On se jako promijenio, ali je u njemu još živjela strahovita mržnja protiv bolesti. Protiv bolesti s kojom se čovjek ne može boriti, protiv koje su nemoćne sve ljekarije i masti. — Tu bolest prenosi zrak — objasnio je Faust. — I to odnekud s juga uvijek kad je ovakvo vrijeme.

— Pa zbog čega bježe, kad će ih bolest svakako dostići?

— Zato što gradovi u kojima se ona pojavila, zatvaraju svoja vrata,

a ljudi vjeruju da je bolje bježati nego ostati u klopci zajedno s kugom...

Mefisto je neko vrijeme šutio. Unaokolo se lelujala žita, a u daljini se taložila prašina što ju je bila podigla gomila. Faust je krenuo prema jugu.

— A ti se ne bojiš? — upita ga Mefisto.

— Bojim se — odgovori on svadljivo. U posljednji se čas suspregnuo da kaže kako je on liječnik. — A kuga me možda i neće dohvatiti. Prema tome ovdje imam izgleda da ostanem živ, dok mi tamo u Erfurtu ne gine lomača. A osim toga — osmjehnu se doktor Faust — možda ne pokosi mene nego tebe i tada ću biti mirniji.

U mozgu mu na to zazvoni skladan akord, ekvivalent smijeha.

— Strašno ti mene mrziš — dobaci Mefisto — no to nije tvoj pravi razlog.

»U pravu je — stisne doktor Faust šake — pogodio to zaista nije pravi razlog.« Naime Faust je kugu i svaku bolest mrzio mnogo više nego Mefista. Bolest je bila strašnija jer je nije mogao shvatiti. Uostalom, Mefisto je upravo onakav kakav i mora biti da bi se u svijetu sačuvala ravnoteža između dobra i zla. Međutim, bezobzirna smrt, koja je kosila i desno i lijevo Što joj je dopalo pod ruku, dovodila je doktora Fausta do bijesa. Viđao je on mnogo umirućih, no nikad ga ništa nije tako bjesnjelo kao te besmislene epidemije, što su ubijale bez razlike i zdrave i kržljavce, mlade i stare i znale opustošiti čitavu jednu zemlju kao što kosa opustoši livadu ili srp njivu.

— Da — rekao je Mefisto — shvaćam.

»Naravno da ti mene shvaćaš« — mislio je u sebi doktor Faust. — Ti vrlo dobro znaš da ja nisam nikakav junak, i da me ono što me tjera sve bliže kugi, nije junaštvo nego bijes. Jer protiv te slijepe smrti ne može nitko ništa učiniti...

— Nitko? — zazvuči u njegovoj glavi.

On se začuđen osvrnu. Vidio je samo prašnjav put i nad sobom bjeličasto nebo, njive pšenice na kojima je povjetarac podizao lake valove i treperio zrak od silne vrućine.

— Nitko — progunđao je ponovo, osluškujući hoće li mu se glas u glavi suprotstaviti.

— A možda — nastavljao je Mefisto — možda bi se sredstvo ipak moglo pronaći...

— Sredstvo protiv kuge?

— Naravno, protiv kuge. Ali pod određenim uvjetima...

— Znam — reče gorko Faust — ti ništa ne daješ zabadava. Ti imaš ugovor koji je potpisan mojom krvlju.

— Krv mi je bila potrebna da tebe postavim na noge — odgovori uvriježeno Mefisto. — Postaješ mi pomalo dosadan. Što će meni glupan, koji se igra liječnika, a nema ni pojma o epidemiologiji,

higijeni i tim stvarima?

— Pa onda mi reci, zbog čega sam ti upravo ja potreban? Zbog čega si izabrao upravo mene? Mefisto se nasmija...

— Reći ću ti zašto. Možda samo zbog toga jer si toliko nalik na čovjeka.

— A ti? Tko si zapravo ti sam? — pitao je uporno doktor, no sve tiše i tiše.

Mefisto je šutio.

— Bože, kad bih imao sredstvo protiv kuge! Slava, novac, počasti. Ne — zaustavi sebe doktor. — Slava bi samo pomogla da me dostigne ruka svete inkvizicije. A novac? Novac, pa da mi ga otmu šumski razbojnici? Počasti, pa da me zavidljivci mogu ocrniti? Ne, neću to. Bolje štogod drugo. Prodao sam se đavolu pa sad nek đavo plaća svoje.

— A kakvi su to uvjeti? — upita doktor neodlučno.

Mefisto je živnuo. Misli su mu se iskrile žudnjom da nešto učini.

— Ne bojiš se?

— Bojim se — provali iz Fausta. No on odmah i doda: — Ipak bih želio imati to sredstvo. A što ti za to tražiš?

— Krvi bolesnoga.

— Što si ti zapravo? — reče srdito doktor. — Đavo ili vampir? Što ti loviš, krv ili duše?

— Meni je krv potrebna da ustanovim što je uzrok bolesti. Doktor odmahnu rukom.

— Tamo kamo idemo bit će bolesnih koliko ti srce želi.

— Krivo si me shvatio. Meni je potrebna tvoja krv, zbog toga jer upravo njen sastav dobro znam. Kao i tebe samoga.

Doktor se zaustavi. Sledenio se od tih riječi. Čak je i u ovoj popodnevnoj zapari osjetio kako mu niz leđa teče hladan znoj.

— Meni je potrebno da se ti zaraziš kugom. U svemu tome nema ničega opasnoga; sve je to samo stvar tehnike.

— Najljepša hvala.

— Čim saznam u čemu je stvar, odmah ću te izliječiti. I to zaista nije opasno, vjeruj mi. Kad bi ti znao makar samo nešto malo o mikrobima i zaštitnim tvarima, bilo bi lakše. Lako bih ti sve dokazao. Ovako ti samo preostaje da mi vjeruješ.

Faust je znao da Mefisto nikad ne govori uprazno. U mislima je već sebe vidio kako iscjeljuje bolesne i uskrsnjuje mrtve. Vidio je kako oživljavaju poplavjela lica matera i kako maze ukočenim prstima rasplakanu djecu.

I tako su išli kroz trepetava zračna zrcala, doktor Faust naprijed, a daleko iza njega Mefisto u redovničkoj rizi.

*

U Pragu su morali podmititi gostioničara, da bi dobili sobu. Kada je kasnije počela kositi smrt, gostioničar je saznao da je Faust liječnik i da posjećuje u bolnici okužene. Digao je viku do neba i htio obojicu izbaciti, ali ga je pretekla kuga. Zatvorila mu je usta prije no što je stigao ostvariti svoju namjeru,

Mefisto nije baš mnogo uznemirivao doktora. Često bi se izgubio na dulje vrijeme i Faust nije znao gdje je. Zatim bi se ponovo tajanstveno pojavio, a Faust nije znao odakle je stigao. Uskoro je doktor i prestao zamjećivati da li je Mefisto tu ili nije. Nije mu bilo važno jer su ionako bili neraskidivo povezani. Kuga je nosila širokim zamasima i bolnice su bile pretrpane. Nad lomačama izvan grada gdje su spaljivali mrtve dizao se smrdljiv dim. Bio je to rat, uporan i očajnički. Mefisto je čekao.

I dočekao.

Na putu u bolnicu doktor Faust je pao. Lice mu je pocrnjelo, a između raspucanih usana probijalo se hrapavo disanje. Dah mu je odvratno smrdio. Na svu sreću, prepoznali su ga pa se tako nije našao u golemoj jami za pokojne ili na lomači izvan grada, među bezimenim mrtvacima. Ljudi pod kukuljicama i maskama, što su skupljali bolesne i mrtve, donijeli su ga u gostionicu gdje je stanovao i bacili na krevet.

Odmah se pojavio Mefisto te uzeo krv baš kao i prvi put. I ponovo nestao.

I ponovo se pojavio, s lijekom koji je Faustu ubrizgao u krv.

Faust je ozdravio.

Gradovima u kojima je carevala crna smrt počeše se širiti glasine o čudotvornom liječniku iz Praga. A glasine su bile zaista neobične. Pripovijedalo se da se u gostionici u kojoj živi čuju iz njegove sobe neobični glasovi i svijetle tajanstvene vatre. Poneki su vidjeli uz doktora i nekakva blijeda neznanca u rizi s kukuljicom na glavi.

U mirnija bi se vremena došljakom iz Erfurta pozabavila i sveta inkvizicija, no u te su mračne dane ljudi bili otupjeli, pa im bog nije značio ništa više od đavola.

Uostalom, i pomagao je zagonetni doktor a ne bog.

Iz početka je liječio samo sirotinju, one koji nisu imali ništa osim dronjaka, prljavštine i kuge. Kasnije su stali dolaziti bogati građani i plemići. Na njihovim gordim i umišljenim licima isticala se maska udvorna smiješka, dok su im ruke, opterećene pretrpanim kesama, drhturile od straha.

Rado ih je primao. No ponovo se s njime poigrao slučaj. Iako je nastojao da ima što manje posla s moćnicima ovoga svijeta, u strahu da ne obrati na sebe pažnju, ipak je i njima pomagao. Ta i njihove su patnje bile tako velike, a bilo je i tako slatko slušati zahvaljivanja.

Znao je vrlo dobro da za lijek mora biti zahvalan jedino Mefistu i da ga taj donosi odnekud iz paklene kuhinje. No to njemu više nije značilo ništa. Ta zar nije potpisao ugovor s đavolom?

Napokon su Fausta pozvali samom nadbiskupu, jer je i on obolio. Obasipali su ga darovima i počastima. Primio je na dar dvorac koji su mu ponudili, primio je građanstvo grada Praga i zvanje osobnog liječnika crkvenog velikaša. Nadbiskup, kojega je oteo smrti iz ruku, blago ga je nagovarao da prekine savez s đavolom i znatiželjno slušao podatke o tajanstvenim silama koje čovjeku daju natprirodnu moć.

U grad se počeo vraćati život. Faustovi učenici — sada ih je bilo mnogo — vraćali su se iz bližih gradova i zemalja, donosili neutrošene lijekove i novac, naravno samo oni koji nisu sa svim tim zauvijek zametnuli trag.

Bilo je to vrijeme kada se ponosio svojom snagom i moći. Živio je u raskoši, imao je žena koliko mu je srce željelo... No osjećao je, da sve to nije ono pravo, ono o čemu je maštao kad je molio đavla da mu dade mladost. Tada je on maštao o znanju...

I prije no što se pojavio Mefisto, Faust je bio poznat i slavan znanstvenik. Međutim, to što je on znao, bile su obične sićušne krhotine, jadno praznovjerje koje je uporno opovrgavala svakidašnja stvarnost. Poslije čarobnjačkog liječenja, tijelo mu se pomladilo ali razum, opterećen suvišnim znanjima, nije bio sposoban da primi bilo što novo. Doktor nije mogao shvatiti da bolest nije kazna božja nego bitka čovjekova organizma sa svojim nevidljivim neprijateljima. Zbog toga je sumnjao da Mefisto skriva pred njim samu proizvodnju lijekova zato što ga želi čvršće vezati uza se. Zbog toga je i mnogo pio...

*

Jedne večeri kada je doktor polako pijuckao svoje crveno vino koje je toliko obožavao, uletio je u sobu Mefisto. Bio je to vrlo tjelesno stvorenje kojemu se u očima mogao pročitati očaj.

Doktor mu nije još ni ponudio piće a on je zgrabio vrč i iskapio ga u nekoliko gutljaja.

— Uhvaćen sam. Uhvaćen sam u stupicu — rekao je, pa nalio još vina u vrč do vrha i odmah ga iskapio. — Ti mi moraš pomoći.

— Ja tebi? — zaprepastio se doktor Faust. A zaprepastio se još više kad je shvatio da Mefisto govori kao i sav ostali svijet. — Otkada je đavolu potrebna moja pomoć?

— Đavo bi zaista uvijek mogao sebi sam pomoći — uzdahnuo je Mefisto. — Samo, znaš, ja nisam đavo.

Faust se zaprepašteno zapiljio u njega.

— Znači, ti si mene sve vrijeme vukao za nos?

— Budalo! — uskliknu Mefisto — tome sd se već odavno morao dosjetiti da si samo malo slobodnije razmišljao.

— Dakle, ti nisi đavo? — reče doktor Faust i ponovo potegnu iz vrča. — Pa, šta je, tu je — nastavi zamišljeno. — Što se tiče pakla, o njemu sam uvijek imao svoje posebno mišljenje... Međutim, kada si se ti pojavio i počeo se vladati po svim pravilima kako se đavoli moraju vladati prema mišljenju i vjerovanju svete matere crkve, potpuno si me zbunio i izbacio iz kolotečine. Posebice kad sam slušao sve u svojoj glavi — tu se Faust kucnu po čelu — što ti govoriš, iako nisi otvarao usta.

— Telepatija — reče Mefisto. — A ti si bio jedini s kim sam mogao na takav način uspostaviti dodir... Jednom riječi u tebe je takva sposobnost. Stvorenje koje se može sporazumijevati s drugim bićima samo proizvođenjem odjelnih zvukova, smatra se kod nas tek nečim što ima izgleda da jednog dana postane čovjekom. Onaj koji ne može saznati što misle drugi ljudi, mora biti sumnjičav, a sumnjičavost je opasna i odurna stvar.

— A moje pomlađivanje?

— Obična hormonalna terapija — mahnu Mefisto rukom.

— A čudesna sredstva protiv crne smrti?

— Gljivice koje ubijaju mikrobe. Uostalom, ni ja ne znam o njima baš previše. Nisam tu stručnjak.

— Naprotiv, ti si najveći izlječitelj pod suncem — usprotivi se Faust.

— Što god — reče umorno Mefisto. — Ja sam samo stavio uzorak krvi u analizatore, a oni su dali zapovijest sintetizatorima da naprave optimalnu smjesu antibiotika i gotovo.. Obična automatika...

Faust ponovo potegnu iz vrča.

— A gdje se sve to radilo?

— U tome i jest stvar... Kod kuće... — Mefisto je govorio polagano, s naporom: bilo što nije bio na to navikao, bilo pod utjecajem pića. — Ponovo je otpio dobar gutljaj i završio: — U mojem laboratoriju.

— Ne razumijem.

— I ne pokušavaj razumjeti. Neće ti to uspjeti. Prihvati sve onako, kako ti kažem. Stigao sam k vama iz 2525. godine, iz vremena koje će nastupiti tek za tisuću godina. Ja sam povjesničar. Samo zbog toga ja sada mogu s tobom razgovarati. Nitko drugi od nas to ne bi mogao. Telepatija je mnogo jednostavnija stvar nego sporazumijevanje govorom. Tu ne može doći do nesporazuma, do krivog shvaćanja. A ja sam pak kao povjesničar želio provjeriti, što je zapravo istina od one čitave faustovske pripovijesti.

— Faustovske pripovijesti? — začudi se Faust.

— To je legenda i nitko je ne može razjasniti. Goethe je od nje stvorio jedno od najljepših djela svjetske književnosti. Kako to da ti to

ne znaš?... Ah da, naravno, još je daleko dan kad će se roditi Goethe. Mnogi filozofi razbijaju glave, što se zapravo skriva iza te pripovijesti. Neki čak pomišljaju i na posjetitelje s drugih planeta! A kada je jedan moj prijatelj izumio vremenski stroj, način, da se čovjek može vratiti u prošlost, nagovorio sam ga, da meni prvome dopusti da ga provjerim u praksi.

Faust štucnu pa ponovo potegnu iz vrča. Mefisto se kucnu s njim i nastavi:

— Ja se osobno ne snalazim baš najbolje u principima putovanja kroz vrijeme. To je oblast matematike i fizike, a tu nikad nisam bio baš jak. Jedino znam da je za aktiviranje tvari koja čovjeku omogućuje da pređe iz jedne epohe u drugu i natrag, potrebno malo žive...

— Žive? — prošapta Faust.

— Imao sam je kod sebe u strogo odmjerenim dozama u hermetički zatvorenim ampulama. Dovoljno je bilo razbiti ampulu i nakapati živu u aparat.

— I to je sve?

— Sve. Stvar je u preciznu doziranju. Pogriješiš li samo malo, naći ćeš se nekoliko desetaka godina bliže ili dalje od vremena u kojem se želiš naći. A možda čak i stotina. — Tu se Mefisto uhvati za glavu i poče stenjati i uzdisati. — Prokleta moja rastresenost, ta me je propisno upropastila. Provjerio sam: uzeo sam sa sobom samo jednu ampulu i, naravno, potrošio kad sam išao ovamo. I sada sam uznik ove vaše prljave i neznalačke epohe...

— No, no — pobuni se uvrijeđeno Faust — istina da naše vrijeme može biti i prljavo i neznalačko, ali žive ipak imamo dovoljno. Njome liječimo neke bolesti, i u ljekarni je mora biti...

— Zbog toga sam i došao k tebi — reče mirnije Mefisto. — S molbom. Istina, nisam siguran, hoću li uspjeti ovako odoka točno odmjeriti dozu da bih se vratio točno na minutu, no morat ću riskirati. "Za mene je glavno izvući se iz toga prokletog srednjovjekovlja, a tamo ću se već snaći. Valjda se ne ljutiš na mene?!

— Prijatelju! Brate! — raskrili ruke Faust. — Zašto? Zašto da se ljutim? Zbog toga jer si mi vratio mladost? Što si me spasio bolesti? Što si me učinio slavnim i bogatim? — Faust tu zapne, poče mucati i podboči glavu rukom. — Slušaj me dobro, moj dobrotvore, — nastavi zatim polaganije uperivši oči u svoga sugovornika. — Rekao si da je pripovijest o Faustu poznata i u vašoj epohi?

— Kao potpuno folklorna rijetkost i ništa više — požuri Mefisto oslabiti značenje svojih maloprijašnjih riječi.

— Svejedno — mahnu doktor rukom. — A možeš li mi reći što se tamo u toj pripovijesti dogodilo s Faustom kasnije?

Mefisto podigne polako vrč k usnama:

— Znaš...

— Kako je završila pripovijest s doktorom Faustom? Govori. — Faust nije odustajao.

Mefisto pljesnu rukama.

— Čuj, priznaj da nama dvojici zajedno sve vrijeme nije bilo loše! Zbog toga će biti bolje da čitavu tu pripovijest ostavimo na miru. Na kraju krajeva, to je samo bajka... Naime, kada sam provjerio neke stvarčice, ustanovio sam da je sve najobičnija izmišljotina. Postoji samo podudarnost imena. Daj mi nabavi živu i ja se više nikad neću pojaviti.

— Dok mi ne rekneš kako je svršila stvar s Faustom, nećeš dobiti živu...

Mefisto se teškom mukom svlada da ne prasne.

— Da sam na tvome mjestu, ja bih se najprije malo zamislio...

— Možda. Ali ti nisi na mome mjestu.

— U redu. Reći ću ti, ali tek kad dobijem živu. Reći ću u onom posljednjem trenutku prije nego što odem. Slažeš li se?

— Slažem.

*

U doktorovu laboratoriju Mefisto izvadi iz džepa dugoljastu kutijicu sa crvenim, dugmetom u sredini. Odvrnuo je dugme i vrlo oprezno, pazeći da ne prolije, nakapao srebrnastu tekućinu u mali otvor. Ruke su mu drhtale, malo od uzbuđenja, malo od vina, no napokon se dugme ponovo našlo na svome mjestu i Mefisto pritisnu oprugu. Sa obje strane kutijice iskočiše dvije presavijene žice, opisaše putanju u obliku duge, a krajevi im se spojiše točno nad dugmetom. Nastao je krug promjera od otprilike metar i pol i koji je fosforescirao zelenkasto. Doktoru se osušiše usta.

— Dozu sam odmjerio napamet — reče Mefisto — no pribor je podešen na moj laboratorij u XXVI stoljeću, bez obzira na to gdje se našao u vašoj epohi... — A zatim je pokazao taman otvor među svjetlećim žicama. — Ovuda me vodi put. Nadam se da se kod određivanja doze nisam suviše prevario. U najgorem slučaju naći ću se u budućnosti malo ranije, no tada ću lako nabaviti još malo žive i nastaviti put To je već moja briga. — A šteta — uzdahne Mefisto. — Bilo je zanimljivo a i dobro smo se na kraju nas dvojica i slagali. Želim ti mnogo sreće, jer je ovo posljednji put što se vidimo...

— Posljednji put? — prošapta Faust i odjednom se osjeti strahovito osamljenim. — No, čekaj, čekaj malo, đavole — reče odjednom laskavo i uhvati Mefista za rukav. — Još mi nisi rekao kako je svršila ona tvoja legenda o Faustu...

— Razmisli malo, predomisli se. Bit će bolje za tebe! — upozori

Mefisto.

— Ne! Želim to znati — Faust je bio uporan.

— Kako god želiš — slegnu ramenima Mefisto. — Odnijeli su ga đavoli. Ostala je za njim samo rupa — objasni Mefisto i smjesta stupi u fosforescentni krug.

Faust se zabezeknuo. Kako je malo prije popio dva vrča crvenog mozelskog vina, nije baš bio siguran na nogama. Međutim reagirao je ipak brzo.

— Nije istina — vrisnuo je. — Ta ti si mi sam rekao da nisi đavo. Pričekaj! — I ne razmišljajući što će biti, skočio je za Mefistom u krug koji se već počeo gasiti. Osjetio je silan udar i začuo grohot zidova što su se rušili. A zatim je izgubio svijest.

*

— Pozovi Hitnu pomoć— rekla je prosijeda dama stavljajući rupčić k nosu.

Negdje je u noći sat na tornju odbio ponoć. Muž je vrhom štapa dirnuo jednoga od onih što su se valjali na ulici.

— Nalizali su se propisno, smrde na kilometar. — A zatim se sagne bliže pijanome: — Je li vam slabo?

Iz bradata lica bljesnuše mutne oči.

— Prijatelj đavo! — progunđaše suhe usne.

Starac se trgnu.

— Zar vas nije stid napiti se tako u vašoj dobi? — upita prijekorno.

— Gdje sam? Recite, gdje sam?— mrmljala je zapuštena brada.

— Slušaj, Jarušek — reče prosijeda dama svome mužu kada je izišao iz telefonske govornice odakle je nazvao Hitnu pomoć. — Jesi li opazio kako su odjeveni? Hlače, nekakve uske, nevjerojatno uske, a svaka nogavica druge boje! A brada! Nevjerojatno kako može mlad čovjek nositi takvu golemu i neurednu bradu. Pa to je čitava metla …

— Hajde, hajde. Zar si zaboravila da je veljača i da se svaki čas doslovce spotakneš na kakvu krabulju? Oni jednostavno nisu podnijeli... Eh, kad smo mi bili mladi, mi smo mogli... — i on utone u svoje uspomene...

*

Nemam ni pojma kako je na kraju svršila stvar s naša dva putnika. Znam samo da su ih odveli u milicijsku stanicu i da su im u krvi našli mnogo više alkohola nego što je normalno, ako se normalnim uopće može uzeti uzimanje alkohola. Međutim, ako su obojica, nakon što su se ispavali, uporno tvrdili tko su i odakle su stigli, nije teško pogoditi gdje su završili.

Gotovo sigurno da su se našli u Bohnickoj bolnici za umno poremećene, koja je dobila u svoje zidine još jednoga Fausta i još jednoga Mefistofela. Ovaj drugi sigurno sve vri jeme traži da mu vrate njegovu kutijicu sa crvenim dugmetom u sredini na poklopcu i malo žive. No, obična stvar. Mašta umno poremećenih ne haje za logiku i njene zakone.

A ja osobno sumnjam da postoji imalo nade da će se ikad izliječiti... Priča o nekakvom krugu koji je jednu osobu mogao odnijeti u dvadeset šesto stoljeće, a dvije osobe, zbog njihove težine, samo do dvadesetog... Besmisao! Kažem ti: neizlječivo...

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Odgovor

Safet Turalić

Danima je Alon Sanders uporno slao u eter radio-poruku: »Ovdje Zemlja! Ovdje Zemlja! Javite se! Ovdje Zemlja! Želimo stupiti u kontakt s bićima iz drugih svjetova! Javite se! Zove Zemlja...

I tako unedogled.

Danima i noćima nije izlazio iz svoje radio-stanice.

Uporno je čekao odgovor. OD KOGA?

Ali, njegov snažni radio-prijemnik je uporno šutio.

I onda kada su i strpljenje i nada bili na izmaku, radio-prijemnik je prvo resko i visoko zapištao, a onda se u maloj radio-stanici razliježe ugodan metalan glas, glas siguran ali s nekakvim pauzama: »HALO, HALO! OVDJE PLANETA ALATAN, GLAVNI PRIJEMNI CENTAR! OTIŠLI SMO NA IZLET NA OBLIŽNJU PLANETU ALTAR! OSTAVITE PORUKU! SNIMAMO NA MAGNETOFON! ODGOVORIT ĆEMO, ČIM SE VRATIMO !...

Dodatak

IZ SADRŽAJA IDUĆEG BROJA SIRIUSA

TAJNE, ČARI, OPASNOSTI, UŽASI prvog kontakta s bićima neke nepoznate civilizacije...

Kako će izgledati takav prvi susret? Mašta Murraya Leinstera, C. M. Kornblutha, H. B. Fyfea, Theodorea Sturgeona, Isaaca Asimova, Willa F. Jenkinsa (tko je taj? NIJE novo ime sf-a; uostalom čitajte o tome u idućem broju...), Charlesa Hennebergo i veterana sf-a H. G. Wellsa dočarava te susrete, i sve u doista reprezentativnoj ontologiji i izboru DAMONA KNIGHTA, koji je i sam velemajstor u poznavanju i pisanju znanstvene fantastike. Samo osam pripovijesti (možda premalo za jedan »Sirius«?), no osam različitih pristupa istoj temi, istome pitanju. A svih osam maštovitih, uzbudljivih i — što je možda najgore — mogućih...

sf prikazi

TAJNA ZVIJEZDE SIRIUS

(Autor: K. G. Temple; izdanje »Stvarnost«, Zagreb 1978.)

U poplavi okultne, mistifikatorske i naivne literature, koja na sve moguće »stručne« načine pokušava uvjeriti čovječanstvo da je ključ za sve neriješene tajne u »malim zelenima«, evo konačno knjige koja ovu temu problematizira na visokoj razini. Templova je knjiga »Tajna zvijezde Sirius« učena rasprava koja gotovo više pripada kulturnoj antropologiji i arheologiji nego li onoj vrsti literature kojoj je rodonačelnik Erich pl. Däniken. Ali daleko od toga da bi tako koncipirana knjiga rehabilitirala Dänikena na jednoj višoj intelektualnoj razini. Uzalud ćemo u indeksu na kraju knjige tražiti njegovo ime. Autor Robert Temple, čini mi se, spominje Danikena samo jednom, i to marginalno. Prema tome, da to bude jasno odmah u početku, Templova knjiga je uistinu nešto drugo, i oni koji očekuju da će na njezinim stranicama naći odgovor po već poznatoj recepturi. ostat će razočarani. Oni pak, koji u Templovoj knjizi traže poticaj za razmišljanje, naći će toliko toga uzbudljivog, da knjigu neće ni u kojem slučaju prepustiti zaboravu, već će se s vremena na vrijeme vraćati njenim stranicama i tajnama na koje ukazuje.

Iako knjiga nosi naslov »Tajna zvijezde Sirius«, njena tajna neće čitaocu biti otkrivena.

Knjiga je — da tako kažemo — neke vrsti upute za upotrebu fascinantnog toka koincidencija, koje očigledno nisu slučajne. Radi se

ukratko o zvijezdi Sirius, odnosno o njegovom — prostim okom nevidljivom pratiocu — Siriusu B, tzv. bijelom patuljku. Ovdje međutim počinje tajna. Temple je otkriva postupno; najuzbudljiviji je svakako početak, gdje autor prenosi izvještaje etnografa o legendama afričkog plemena Dogon, koje do pojedinosti poznaju i Sirius i njegovog patuljastog pratioca Sirius B. Ne samo to; to pleme zna njihove putanje, cikluse, njihova čudna ponašanja — a ne zaboravimo. Sirius B je nevidljiva zvijezda. I tako list po list, uzbuđenja ne prestaju; autor detaljno analizira znanje Egipćana, zatim prelazi na stare Grke, Sumerane, svagdje nalazeći takve podudarnosti u poznavanju Siriusa, odnosno određenih nebeskih zakonitosti, da ostajemo na kraju zapanjeni. Autor sam kaže da ovom prilikom neće ulaziti u osinje gnijezdo meksičke, odnosno aztečke mitologije, koja bi očigledno pružila još materijala za razmišljanje. Zaustavivši se samo na analizi činjenica poznatih unutar sredozemnog bazena Temple nam je dao iscrpnu i kompleksnu sliku mogućnosti svemirskog kontakta. Naravno na ovu ideju možemo slegnuti ramenima, odmahnuti rukom. Međutim, ovdje prvi put imamo takve činjenice koje jednostavno ne dopuštaju negatorski odnos. Kritički svakako, ali se autor pobrinuo da svaku sumnju otkloni. To zbog toga, jer je on sam — izgleda — najviše sumnjao. Konačno, Temple odmah na početku knjige kaže da samo postavlja pitanje, da ne želi dati odgovor već samo jedan prijedlog mogućeg odgovora.

Želimir Košćević